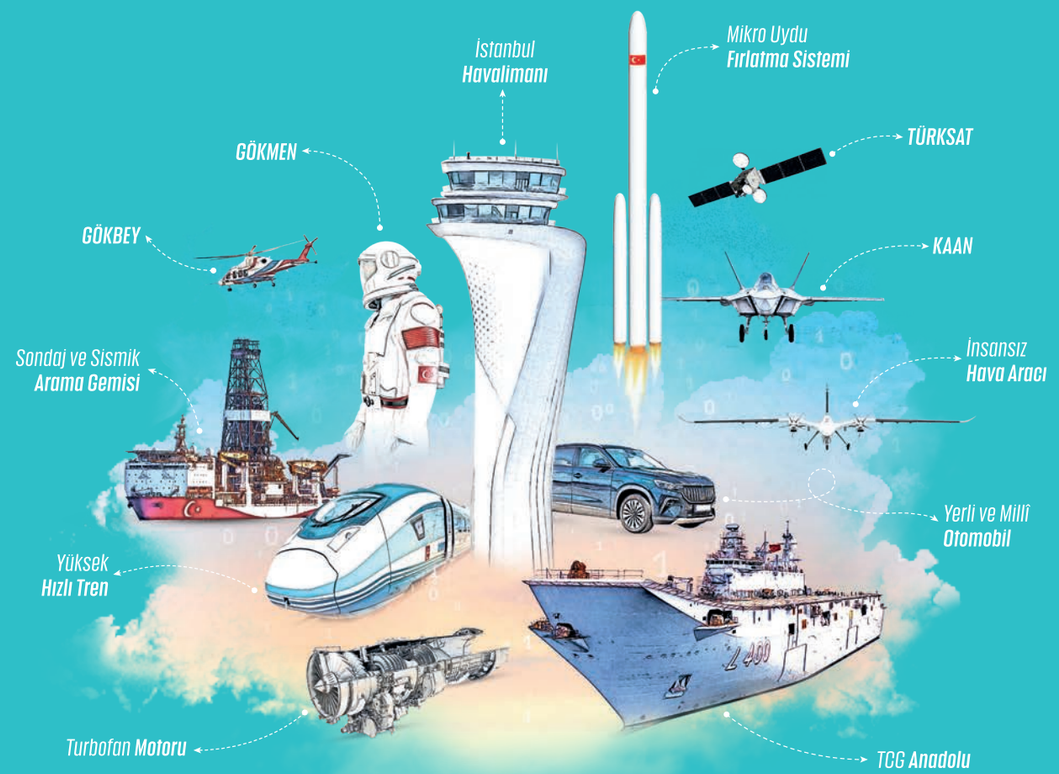
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-7978-4

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

GAZETECİLİK ALANI | KİTLE İLETİŞİM HUKUKU | 11 - 12 | DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ | GAZETECİLİK ALANI

KİTLE İLETİŞİM HUKUKU

11–12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

GAZETECİLİK ALANI

KİTLE İLETİŞİM HUKUKU

11 - 12

DERS MATERYALİ

YAZAR

Gönül TOPAKTAŞ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI.....: 9356
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ.....: 3016

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

DİL UZMANI

Sevinç ÇİFTGÜMÜŞ

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI

Seçkin Seçil BAŞARAN

REHBERLİK UZMANI

Fatih DÜĞENCİ

ÖLÇME DEĞERLENDİRME UZMANI

Mustafa ÇELİK

GÖRSEL TASARIM UZMANI

Nihal GENÇOL
Suat GENÇOL

ISBN: 978-975-11-7978-4

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

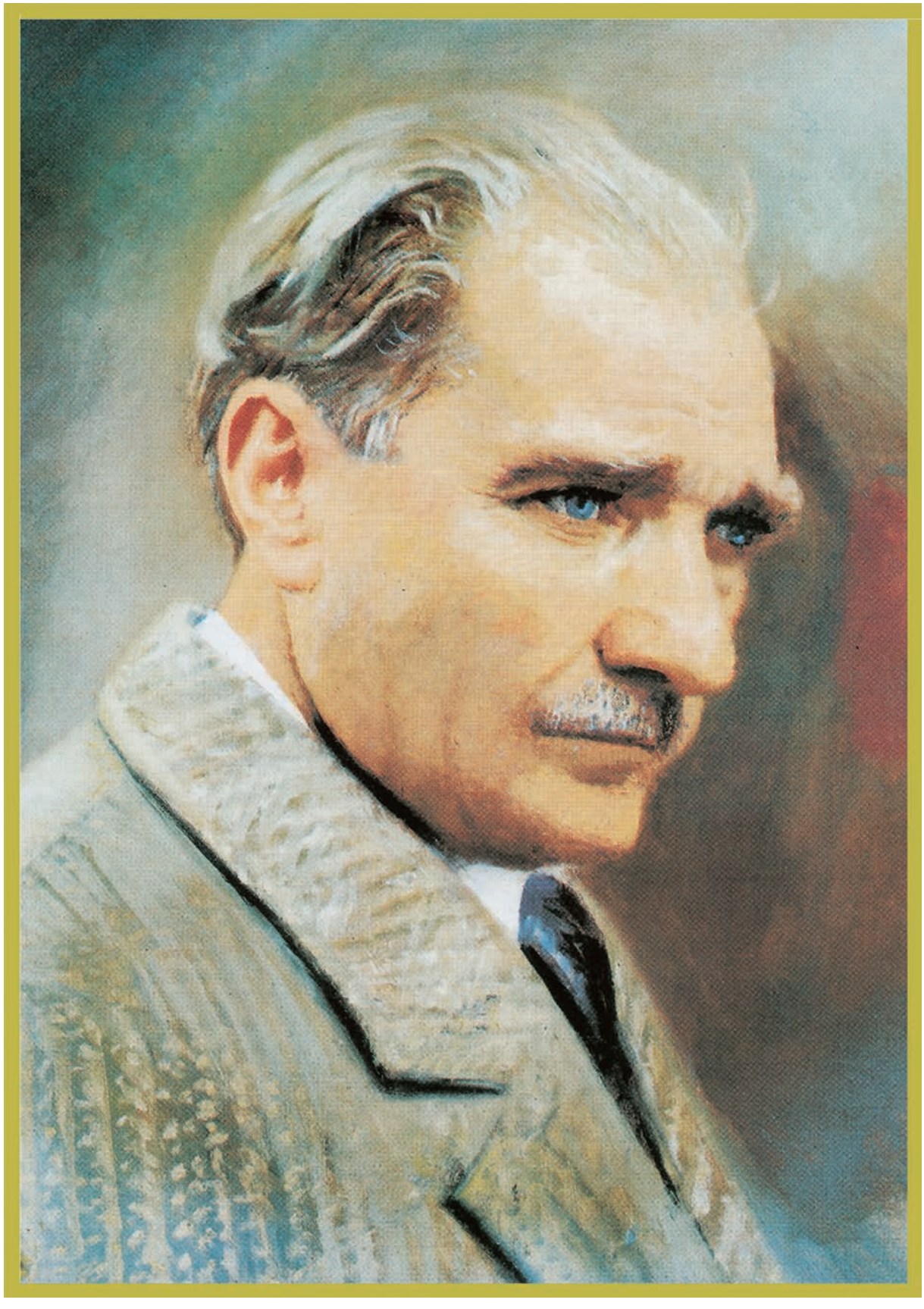
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI....11

1. ÖĞRENME BİRİMİ KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN TEMELLERİ

1.1. KİTLE İLETİŞİM HUKUKU 16
1.1.1. Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü 20
1.1.2. Anayasa'da Düşünce ve Kanaat Hürriyeti ile İlgili Hükümler 22
1.2. KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN TEMEL DÜZENLEMELERİ 22
1.2.1. Anayasada Kitle İletişimiyle İlgili Hükümler 22
1.2.2. Radyo ve Televizyon Alanındaki Yasal Düzenlemeler 26
1.2.3. Sinema ve Videoyla İlgili Yasal Düzenlemeler 28
1.2.4. İnternet Rejimiyle İlgili Yasal Düzenlemeler 31
1.2.5. Basın Kanunu 34
1.3. KİTLE İLETİŞİM FAALİYETLERİNİN SINIRLANDIRILMASI 37
1.3.1. Olumlu ve Olumsuz Sınırlamalar 37
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME. 38

2. ÖĞRENME BİRİMİ RADYO TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA YASAL DÜZENLEMELER

2.1. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞIYLA İLGİLİ KANUN VE YÖNETMELİKLER 44
2.1.1. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 45
2.1.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik 46
2.2. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞI İZNİYLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER 51
2.2.1. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İzni Verme Yetkisi 52
2.2.2. Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yapılanmaları 55
2.3. RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİYLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER 57
2.3.1. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da Düzenlenen Yükümlülükler 58
2.3.2. Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik 63
2.3.3. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun 66
2.4. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU 68
2.4.1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Oluşumu ve Görev Süreleri 69
2.4.2. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Görev ve Yetkileri 70
2.4.3. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Üyelerine Yasaklar ve Kurulun Denetimi 73
2.4.4. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Niteliği 74
2.5. RADYO TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA YASAKLAR VE İDARİ YAPTIRIMLAR 75
2.5.1. Uyarı ve Özür Dileme Yaptırımı 76
2.5.2. Program Yayınını Durdurma Yaptırımı 78
2.5.3. İdari Para Cezası ve Yayın Durdurma Yaptırımı 79
2.5.4. Yayın İzninin İptali Yaptırımı 81
2.5.5. Yayınların Men Edilmesi Yaptırımı 82
2.5.6. İdari Yaptırımlarda Ortak Hükümler ve Yargısal Denetim 83
2. 6. RADYO TELEVİZYON YAYINLARINDA SUÇLAR VE CEZAİ YAPTIRIMLAR 86
2. 7. RADYO VE TELEVİZYON ÇALIŞANLARININ HAKLARI 87
2.7.1. 5953 Sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun ile 4857 Sayılı İş Kanunu'nun Uygulandığı Radyo ve Televizyon Çalışanları 88
2.8. TRT KANUNU VE KAMU YAYINCILIĞI 89
2.8.1. 2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu 90
2.8.2. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kamu Yayıncılığı 91
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 92

İÇİNDEKİLER

3. ÖĞRENME BİRİMİ SİNEMA VE VİDEO İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

3.1. ESER SAHİPLERİNİN TELİF HAKLARI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER.....98
3.1.1. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 99
3.2. SİNEMA FİLMLERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER..... 100
3.2.1. 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun.....101
3.2.2. Yeni Sinema Kanunuyla Getirilen Değişiklikler 102
3.2.3. Sinema Sektörünün Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik.....105
3.2.4. Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 113
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME..... 117

4. ÖĞRENME BİRİMİ İNTERNET İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

4.1. İNTERNET KULLANIMININ ORTAYA ÇIKARDIĞI HUKUKSAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI 122
4.1.1. ABD ve Almanya'daki İnternet Suçlarıyla İlgili Düzenlemeler 128
4.1.2. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi.....130
4.2. TÜRKİYE'DE İNTERNET HİZMETİNİ YÖNLENDİREN KURULUŞLAR 131
4.3. İNTERNET ORTAMINDA HUKUKA AYKIRI EYLEMLERDE SORUMLULUK... 133
4.3.1. Erişimin Engellenmesi, İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı 133
4.4. İNTERNET ORTAMINDA KABAHAT VE YAPTIRIMLAR 135
4.4.1. Bilgilendirme Yükümlülüğüne Uymama, Erişim Sağlayıcıların Kabahatleri ve Toplu Kullanım Sağlayıcıların Kabahatleri 138
4.5. İNTERNET YAYINLARINA ERİŞİMİN ENGELLENMESİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER 140
4.5.1. İdari Tedbir Olarak Erişimin Engellenmesiyle İlgili Hükümler.....142
4.6. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRIDA HUKUKSAL SORUMLULUK 143
4.6.1. Kişilik Haklarına Yapılan Saldırılarda İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi ile Özel Hayatın Gizliliği Nedeniyle İçeriğe Erişimin Engellenmesi.....145
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME..... 148

TERİMLER SÖZLÜĞÜ.....152
CEVAP ANAHTARI.....154
KAYNAKÇA.....155

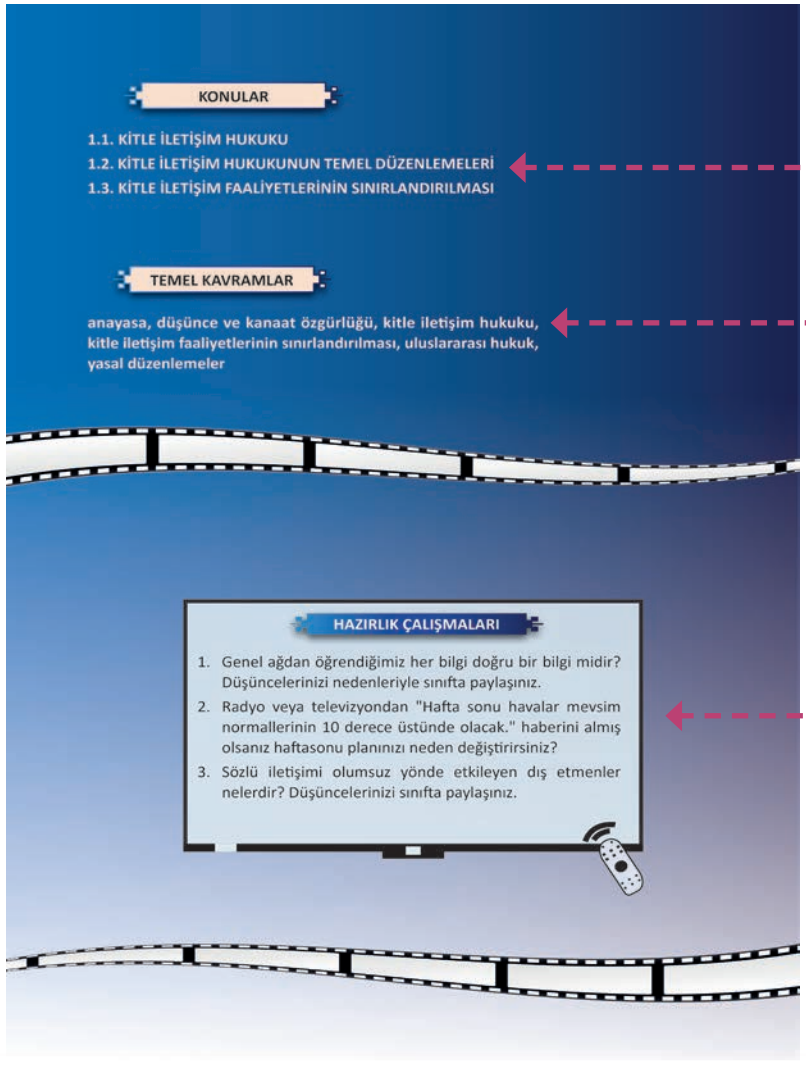
DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Karekod okuyucu ile taratılarak resim, video, animasyon, soru ve çözümleri gibi ilave kaynaklara ulaşılabilir.

Öğrenme biriminin adını gösterir.

Öğrenme biriminin konu başlıklarını gösterir.

Öğrenme biriminin temel kavramlarını gösterir.

Öğrenme biriminin hazırlık çalışmalarını gösterir.

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme birimindeki önemli terimlerin tanımlarını gösterir.

TANIM

Radyo ve televizyon yayını yapmak üzere donatılmış her türlü hareketli veya sabit tesise **radyo ve televizyon vericisi** denir (Görsel 2.14).

ARAŞTIRMA

Erişim, yükümlülük nedir? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

Öğrenme birimindeki araştırma sorularını gösterir.

Okuma Metni

*Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.

KUTADGU BİLİGDE ELÇİ TANIMLAMASI

Yalavaç (Elçi): Dışa gönderilecek elçi seçkin, anlayışlı, bilgili, serinkanlı, terbiyeli, görgülü ince davranışlı, konuşmasını bilir, güvenilir, doğru, devletine ve beyine içten bağlı, ince düşünüşlü olmalıdır. Çok kitap okumuş, kafası dolu, söz söylemesini bilen, şiirden de anlayan, kendisi de şair olan bir kişi olmalı, astronomiden, hekimlikten, düş yorumundan, söz yorumundan, hesaptan, geometriden de anlamalı. Tavla satranç oyunlarını da bilmeli, usta ciritçi, okçu, kuşçu ve avcı da olmalı, kısacası her alanda geniş bilgi ve edi sahabi olarak tanınmış ve sivrilmiş bulunmalıdır. Böyle bir adam hem devletinin hem beyinin yüzünü ağartır, değerini yükseltir, böyle olmazsa dış memleketlerde yurdun değeri düşer. Elçi sır saklamasını bilmeli... Elçi yakışıklı, boylu boslu, belleği güçlü, konuşkan fakat sır saklama alanında ağzı sıkı olmalıdır.

Balasagunlu Yusuf (Yusuf Has Hacib)

Dilaçar, A., (1988), Kutadgu Bilig İncelemesi, (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Öğrenme birimindeki okuma metinlerini gösterir.

Okuma Metni Soruları

1. Yusuf Has Hacib'in elçi tanımlamasıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Metne göre eski Türk devletleri diğer devletlerle haberleşmeyi kimler aracılığıyla yapıyorlardı?
3. Günümüzde devletler arasındaki iletişim nasıl sağlanmaktadır?

Öğrenme birimindeki okuma metinleriyle ilgili değerlendirme sorularını gösterir.

Öğrenme birimine öğrencinin etkin katılımını sağlayan soruları gösterir.

SIRA SİZDE

Telekomünikasyon İletişim Başkanı hangi yaptırımları kullanarak erişimi engeller?

BİLGİ NOTU

Fuat Uzkınay'ın Ayestefanos Anıtı'nın 14 Kasım 1914'te yıkılmasına ilişkin filmi, "çekilen ilk Türk filmi", Fuat Uzkınay da "ilk Türk sinemacısı" olarak nitelenmektedir.

Konuyla ilgili ek bilgileri gösterir.

DİKKAT

Yürürlükten kaldırılan hükümler; Madde 30- 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Öğrenme biriminde dikkat edilmesi gereken ve uyarı niteliğindeki bilgileri gösterir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (...) Ülkemizde radyo yayınları 1927'de Ankara ve İstanbul'da başlamıştır.
2. (...) Vakıflar yayın hizmeti sunar.
3. (...) Televizyon yayınları ilk "Adana Televizyonu" adıyla başlanmıştır.
4. (...) Yayınların lisans süresi on yıldır.
5. (...) Reklam yayınlarında ses seviyesi diğer yayınlardan yüksek olmalıdır.

B) Aşağıda verilen cümlelerde yer alan boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

6. Yayınlar ..... özendirici nitelikte olmamalıdır.
7. Üst Kurul üyeleri kurumla ilgili ..... bilgileri açıklamamalıdır.
8. Radyodifüzyon ..... yayını anlamına gelir.

Ölçme ve değerlendirme çalışmalarını gösterir.

KAYNAĞINA GİT

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2954.pdf Kaynağa giderek maddeleri inceleyebilirsiniz.

Genel ağ kaynakçası adresini gösterir.

Öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayan etkinlikleri gösterir.

2.5. ETKİNLİK: RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULUNUN GÖREVLERİ PANOSU HAZIRLAMA

Yönerge: Aşağıda verilen işlem basamaklarına uyarak Radyo Televizyon Üst Kurulunun görevlerini araştırınız. Araştırma sonuçlarınızla pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görevleri ile ilgili araştırma yapınız.
2. Araştırma sonuçlarınızı bilgisayar ortamında yazınız ve çıktı alınız.
3. Çalışmanızı panoda sergiledikten sonra, ürün dosyasına koyunuz ve muhafaza ediniz.

1.
ÖĞRENME BİRİMİ

KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN TEMELLERİ

KONULAR

1.1. KİTLE İLETİŞİM HUKUKU
1.2. KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN TEMEL DÜZENLEMELERİ
1.3. KİTLE İLETİŞİM FAALİYETLERİNİN SINIRLANDIRILMASI

TEMEL KAVRAMLAR

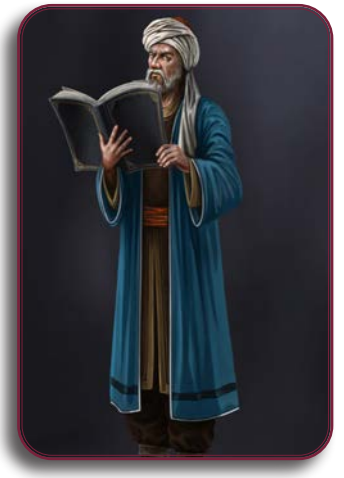
anayasa, düşünce ve kanaat özgürlüğü, kitle iletişim hukuku, kitle iletişim faaliyetlerinin sınırlandırılması, uluslararası hukuk, yasal düzenlemeler

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Genel ağdan öğrendiğimiz her bilgi doğru bir bilgi midir? Düşüncelerinizi nedenleriyle sınıfta paylaşınız.
2. Radyo veya televizyondan "Hafta sonu havalar mevsim normallerinin 10 derece üstünde olacak." haberini almış olsaydınız hava şartları doğrultusunda planladığınız hafta sonu etkinliğinizi değiştirmeyi düşünür müydünüz? Niçin?
3. Sözlü iletişimi olumsuz yönde etkileyen dış etmenler nelerdir? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

1.1. KİTLE İLETİŞİM HUKUKU

İnsanlar arasından seç şu iki kişiyi. Ondan sonra ver şu iki işi.
Birisi yazıcı, yazısı belli. Birisi elçi, dili ölçülü.
(2732 ve 2733. beyit Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig)

Görsel 1.1: Yusuf Has Hacib (temsilî)

Yusuf Has Hacib, insanlar arasından seçilecek iki kişiden birinin yazısının açık ve anlaşılır, anlatımının güçlü bir yazar olduğunu dile getirir. Diğeri ise dili (sözü) ölçülü yani içinde bulunulan durumu en uygun sözcüklerle anlatan, devleti temsil eden bir elçidir. Güvenilir olduğunu düşündüğü bu kişilerin diğer insanlardan ayırt edilmesi gerektiğini öğütler. Burada esas olan Yusuf Has Hacib'in de dediği gibi habercinin doğru sözlü ve güvenilir olması gerektiğidir (Görsel 1.1).

Eski Türkler haberleşmeyi elçi, ulak, yazıcı denilen kişiler aracılığıyla; bayrak, davul, boru, ok, kitabe, bengütaş gibi araçlarla ya da birtakım sembollerle sağlamışlardır. Geçmişten bugüne her alanda olduğu gibi haberleşmede de pek çok gelişme yaşanmıştır. Eskiden haber, olaydan çok sonra öğrenilirken günümüzde radyo, televizyon, telefon, internet gibi iletişim araçlarıyla saniyeler içinde büyük kitlelere ulaşabilir hâldedir. Birey, okuma yazma bilmese dâhi görsel unsurlar aracılığıyla haberi anlayabilir; yorumlayabilir ve hayatını habere göre planlayabilir. Haber insan yaşamını bu denli etkilediğinden Yusuf Has Hacib'in de dediği gibi yazısı belli, dili ölçülü haberci olmak büyük önem taşır.

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

KUTADGU BİLİGDE ELÇİ TANIMLAMASI

Yalavaç (Elçi): Dışa gönderilecek elçi seçkin, anlayışlı, bilgili, serinkanlı, terbiyeli, görgülü ince davranışlı, konuşmasını bilir, güvenilir, doğru, devletine ve beyine içten bağlı, ince düşünüşlü olmalıdır. Çok kitap okumuş, kafası dolu, söz söylemesini bilen, şiirden de anlayan, kendisi de şair olan bir kişi olmalı, astronomiden, hekimlikten, düş yorumundan, söz yorumundan, hesaptan, geometriden de anlamalı. Tavla satranç oyunlarını da bilmeli, usta ciritçi, okçu, kuşçu ve avcı da olmalı, kısacası her alanda geniş bilgi ve edi sahabi olarak tanınmış ve sivrilmiş bulunmalıdır. Böyle bir adam hem devletinin hem beyinin yüzünü ağartır, değerini yükseltir, böyle olmazsa dış memleketlerde yurdun değeri düşer. Elçi sır saklamasını bilmeli... Elçi yakışıklı, boylu boslu, belleği güçlü, konuşkan fakat sır saklama alanında ağzı sıkı olmalıdır.

Balasagunlu Yusuf (Yusuf Has Hacib)

Dilaçar, A., (1988), Kutadgu Bilig İncelemesi, (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Okuma Metni Soruları

1. Yusuf Has Hacib'in elçi tanımlamasıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Metne göre eski Türk devletleri diğer devletlerle haberleşmeyi kimler aracılığıyla yaparmış?
3. Günümüzde devletler arası iletişim nasıl sağlanmaktadır?

Bir siyasetname ve nasihatname özelliği taşıyan Kutadgu Bilig, içinde yer alan sözlerin yol göstericiliği bakımından yazıldığı dönemde olduğu gibi günümüzde de büyük önem taşır. Örnek metinde de görüldüğü gibi kitapta haber ve habercinin nasıl olması gerektiği açıklanmıştır. Bu yönüyle eser, günümüzdeki habercilik anlayışının özünü oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMA

Yusuf Has Hacib'in elçi, yazıcı ile ilgili başka sözlerini araştırınız.

Kitle iletişim hukuku; iletişim özgürlüğünü saptayan, düzenleyen, sınırlayan hukuk kurallarının bütünüdür. Medya, Latince ortam veya araç anlamındaki "medium" kelimesinin çoğulundan türemiştir. "İletişim" kavramı günümüzde gazete, radyo, televizyon ve internet ortamında gerçekleşen iletişimi kapsamaktadır. Daha çok bilgisayar temelli dijital iletişim araç ve ortamlarını ifade eder. İletişim ve medya, toplum yaşamında zamanla büyük önem kazanmıştır. Böylece toplumsal yaşamda çeşitli hukuki olaylara konu olmuş ve kendi hukukunu yaratmıştır. Bu durumun sonucunda kitle iletişim hukuku kanunlarda yerini almıştır. Hukuk; sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamına göre şekillenip dönüşür. Aynı zamanda hukukun kendinin de iletişim sürecinde önemli bir rolü bulunur.

Tarihte, yazılı iletişim çağına geçiş ile devlet adı verilen siyasal yapılanma hemen hemen aynı dönemde ortaya çıkar. Bu dönemde yazılı kanunların devletler ile uyrukları arasında bir iletişim aracı ve süreci olduğu görülür. Modernleşmeyle birlikte devletler, matbaanın icadının ardından gelişip yaygınlaşan basılı iletişim araçlarıyla büyük bir imkâna kavuşur. Böylece hukuk, devletin vatandaşları ile iletişiminde en temel formlardan biri olur. Devlet; vatandaşlarının ilişki ve davranışlarını düzenleme, aralarındaki ihtilafları çözüme kavuşturma, talep ve sorunlarına hukuksal araçlarla yanıt verme olanağı bulur. Hukuk, devletin iletişim dili hâline gelir.

Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Türkçe Sözlük'e göre **kitle** "Bir yerde toplanmış, bir araya gelmiş insan topluluğu, kütle. Belirli işleviyle özellik gösteren büyük insan kalabalığı, kütle." olarak tanımlanır. **Kitle iletişim hukuku**; insanlar ya da çeşitli kitleler arası gidip gelen haber, bildirim, bilgi, sözlü ve yazılı görsellerin tümünü içine alan etkileşimlerin hukuki boyutudur (Görsel 1.2).

İletişim

Bilgi, düşünce ve tutumların ortak sembollerle kişi veya gruplar arasında alınıp verilmesidir. Batı dillerindeki "communication" sözcüğünün Türkçedeki karşılığıdır. Kökeni Latince olan "communis" sözcüğü birçok kişi ve nesneye ait ortaklaşa gerçekleştirilen anlamındadır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te **iletişim** "Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon." olarak tanımlanır.

Görsel 1.2: İnternet, iletişim ve hukuk

Süreli süresiz yayın, kitap, dergi vb. gereçler iletişim araçlarındandır (Görsel 1.3). İletişim; kişinin kendi kendiyle veya kişiler arası yazılı, sözlü, yüz yüze vb. şekilde olabilir. Geçmişten günümüze yazılı iletişimde çok çeşitli materyaller kullanılmıştır. Taşa yazılan, gelecek nesillere mesajlar taşıyan Orhun Abideleri ve Yenisey Yazıtları önemli örneklerdir.

Görsel 1.3: İletişim araçları

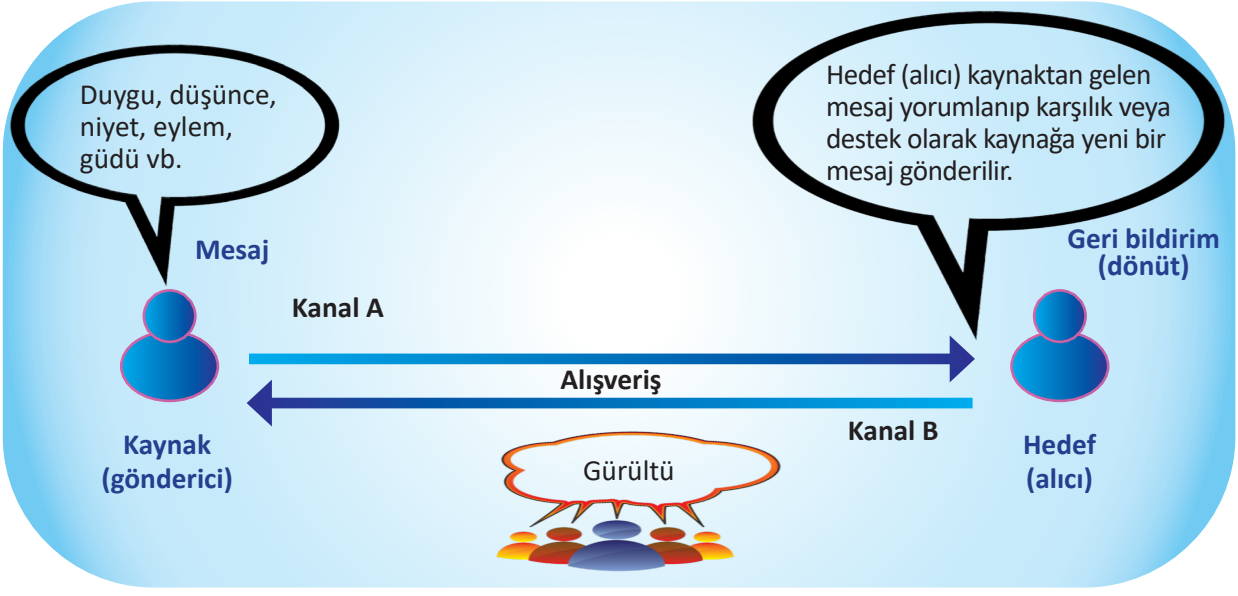
İletişim, iki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişidir. Sadece insanlara özgü değildir. Örneğin iki bilgisayarın satranç oynaması, kedilerin birbirlerine miyavlamaları da bir iletişimdir. İletişimde gönderici, alıcı, ileti, kanal, geri bildirim gibi unsurlar bulunur. Tüm bunların bulunduğu iletişim sürecinin gerçekleştiği yere **iletişim ortamı** denir.

SIRA SİZDE

"Yerel medya" ve "ulusal medya" kavramlarının anlamı nedir? Hangisinin etki alanı (coğrafi alan) daha geniştir? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

İletişimde mesajı gönderen birime **gönderici** ya da **kaynak**, mesajın gönderildiği birime **alıcı** ya da **hedef** denir. Kaynak ve hedef birbiriyle ilişkili olup karşılıklı mesaj alıp verirler. **Mesaj** ise kaynak ile hedefin birbirine ilettiği söz, yazı, görsel, beden dili vb. olabilir. Kaynaktan gelen mesaj kaynağın düşüncelerinden, duygularından, bilgilerinden ibarettir. Hedef, aldığı mesajı yorumlayarak **geri bildirim** şeklinde kaynağa cevap mesajı gönderir. Kaynak ve hedef arasında mesajlaşmada kullanılan yola **kanal** (işitme kanalı, görme

kanalı vb.) denir. Tüm bu iletişim süreci iletişim ortamında gerçekleşir (Görsel 1.4).

Görsel 1.4: İletişim süreci

İletişim, çoğunlukla insanlar arasında kurulur. Alıcı bu mesajı kendi zihin süzgecinden geçirip gelişen teknolojiyi de kullanarak diğer bireylere gönderir. Böylece başlangıçta hedef olan unsur kaynağa, kaynak da hedefe dönüşür.

Günümüzde pek tabiidir ki kişilerin ailesi ve resmî kurumlarla iletişiminde kullandığı dil ve iletişim araçlarında farklılıklar bulunur. Bunun yanı sıra kitle iletişim araçlarının gelişimi ve yaygın kullanımıyla birlikte savaş, deprem, tusunami gibi doğa olayları dahi canlı izlenebilir hâle gelmiştir. Hemen hemen her bireyin telefonla konuşmadığı, televizyon izlemediği veya internete girmediği gün yoktur, denilebilir. Kitle iletişim araçlarıyla mesaj, insan topluluklarına tek veya çok yönlü olarak iletilir.

Kitle İletişimi

Sosyal bir varlık olan insan, topluluk hâlinde yaşamaya başladıktan sonra toplu yaşamla beraber hukuk doğmuştur. İnsanlar, içinde yaşadıkları devletin hukuk kurallarına göre davranmaya ve işlerini ona göre yapmaya başlamışlardır. Kendi aralarında kurdukları iletişimi zamanla başka milletlerle de kurmuşlardır. İnsanlar içinde yaşadıkları toplum ya da başka toplumlarla olan resmî veya gayriresmî ilişkilerinde yaptıkları işle ilgili olan hukuku göz önünde bulundurmalıdır. Hızla gelişen teknoloji, ilişkilere ve iletişime hız kazandırır. İletişimdeki bu hızlı gelişmeyle birlikte iletişim hukuku doğar. Türkiye Cumhuriyeti'nde iletişim hukukunun temel dayanağı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır.

Günümüzde internet sayesinde dünyanın herhangi bir yeriyle istenen her an iletişim kurabilir. Örneğin bir üniversite öğrencisi başka bir ülkedeki üniversitenin derslerine çevrim içi katılım sağlayabilir, sınavlarına girebilir. Başka ülkelere ait bir haber, internetteki gazetelerden çeviri programıyla okunarak dünyadan haberdar olunabilir. Üyelik isteyen internet siteleri, üyelerinin her türlü bilgiye erişimini sağlar. Birey, öğrencisi olduğu bir üniversitenin sitesinden öğrenci belgesi indirebilir. Siteden üyelik bilgileriyle ders saatlerini, notlarını öğrenebilir; herhangi bir konuda talep ve şikayetini ilgililere mesaj ile iletebilir.

Televizyon yayınlarıyla haber, film, reklam vb. programlar kitlelere ulaşır (Görsel 1.5). İşte bu noktada hızla gelişen teknoloji, beraberinde bazı riskleri de getirir. Devletler de ülkenin güvenlik, barış ve huzurunu sağlama; milî menfaatleri, sosyokültürel değerleri, çocuk ve kadınları koruma açısından iletişimi hukuki zemine oturtur. Günümüzde bireyler bilişimle ilgili suç işlediğinde bu suçtan yargılanarak ceza alır (Görsel 1.6).

Görsel 1.5: Kitle iletişimi

1966'da Mc. Keschie (Emsi Keşhi) ve Doyle (Doyıl) isimli düşünürler iletişimi "bir göndericiden alıcıya mesaj iletilmesi" olarak tanımlamıştır. 1974 yılında Tubbs (Tubus) ve Moss (Mos) isimli düşünürler ise kişiler arası iletişime katılanların yüz yüze olmaları gerektiğini savunmuştur. İletişim sözcüğünün anlamı zamanla genişlemiştir. Günümüzde teknolojik gelişmelerle internet, kişiler arası ve resmî iletişimde önemli bir yer edinmiştir. İletişim araç ve süreçleri ile ilgili hukuki bir ihtiyaç doğmuştur. Bu ihtiyaçla birlikte **iletişim hukuku** denen hukuksal kurallar ortaya çıkmıştır.

Görsel 1.6: Siber güvenlik

1.1.1. Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "İfade Özgürlüğü" başlığında kişilerin tek veya toplu olarak sadece ülkesinde değil her yerde haberleşme özgürlüğünün olduğuna dair kararı vardır. Bu karar, resmî müdahale olmadan herkesin kendi görüşünü açıklama ve anlatma özgürlüğünü kapsar. Bunun yanı sıra devletlerin izni dâhilinde devletlerin yönetim biçimlerindeki iç işleyişine uygun olarak radyo, televizyon, sinema işletmelerinin olabileceği de belirtilmiştir.

ARAŞTIRMA

Düşünce ve kanaat özgürlüğü kavramına ilişkin üç bilim insanı veya düşünürün sözünü araştırarak yorumlayınız, düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesine göre düşünce ve kanaat hürriyeti konusu iki madde şeklinde şöyle açıklanmaktadır:

1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin kanaat özgürlüğünü, haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünü kapsar. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

AİHS, ifade özgürlüğünü kullananlara görev ve sorumluluklar da yüklemiştir. Bu görev ve sorumluluklar; ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu düzeni ve güvenliği, sağlık, ahlak vb. unsurların korunması gerektiğidir. Eğer ifade özgürlüğü kullanılırken bunlara dikkat edilmiyorsa devletlerin formalite, koşul, sınırlama veya yaptırımları olabileceğini de eklemiştir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 10. maddesinin 2. fıkrasındaki durumlarda ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına izin verilmektedir. İfade özgürlüğünün ihlali doğurmaması için yapılan bu kısıtlamadaki şartlar ise şöyle sıralanmıştır:

- Yasada öngörülmüş olmalıdır (hukukun üstünlüğü, keyfiliğe karşı hukuk güvencesi).
- Sınırlı sayıda belirtilen amaçlara yönelik olmalıdır.
- Demokratik topluma aykırı düşmeyen nitelikte ve öngörülen amaca ulaşmak için gereken ölçüde olmalıdır (gereklilik irdelemesi, diğer bir deyimle ölçülülük veya oranlılık araştırması).

SIRA SİZDE

Başkalarının düşünce ve kanaat özgürlüklerini kullanmalarına neden saygılı olmalıyız? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

AİHS'nin 10. maddesindeki sınırlamalar Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" için öngördüğü sınırlama ölçütleri ile uyumludur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki özgürlük ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndaki hürriyet sözcükleri kelime ve kavram bakımından birbirini karşılasa da anlamsal farklılıkları vardır.

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

ÇAVUŞ PRİŞİBEYEV'İN ÖZGÜRLÜK ANLAYIŞI

Emekli çavuş, köyünün kırlarında eşiyle birlikte gezerken kıyıda bir cesedin başında toplanmış kalabalığı görür. Halka dağılmasını emreder. Halk dağılmayınca onları küçümser, aşağılar ve polise onları dağıtmasını emreder. Polis dağıtmayınca polisi aşağılar. Halka da polise de hakaret eder. Şikâyet üzerine mahkemeye gider.

Kalabalık cesedin başında toplanmış. "Ne hakla burada toplandınız?" diye sordum. "Kanun halkın bir araya toplanmasına müsaade etmiş midir? Dağılın!" diye bağırdım.

Şarkı söylemeyin, ateş yakmayın. Şarkı söylenmesine izin veren kanun yok.

Halka özgürlük verileceği nerde yazılı?

Kaynak: Hukuk/11.Ünite, Prof. Dr. Ali Pajaziti/İliria Hukuk Fakültesi/Hukuk Sosyolojisi/İletişim ve İliria Hukuk Fakültesi/Prof. Dr. Ali Pajaziti/Ders Notları Alıntı (Düzenlenmiştir.) Tarih: 17.01.2022

Okuma Metni Soruları

1. İfade özgürlüğünün sınırları var mıdır?
2. İfade özgürlüğü ülkelere göre farklılık gösterir mi?
3. Okuma metnindeki Çavuş Prişibeyev'in görüşlerini ifade özgürlüğünün sınırları bağlamında nasıl değerlendirirsiniz?
4. Metni de göz önünde bulundurarak ülkemizde belirli bir saatten sonra ses ve gürültü yapılmasının engellenmesi konusunda kısıtlamalar var mıdır?

1.1.2. Anayasa'da Düşünce ve Kanaat Hürriyeti ile İlgili Hükümler

Demokratik hukuk devleti olan ülkeler anayasaya göre yönetilir. Her bireyin ülkesindeki anayasaya göre düşünce ve kanaat hürriyeti vardır. Kimse düşüncesini açıklamaya zorlanamaz, düşüncesiyle ilgili kınanamaz, suçlanamaz. Demokrasiyle yönetilen tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bu temel hak ve özgürlükler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndaki anlamında devlet tarafından korunur.

Kişilerin maddi ve manevi varlıklarını istedikleri gibi geliştirebilecekleri özgür bir hayat alanı vardır. İnsanın düşünce dünyası ne kadar genişse o kadar hürriyetçi, ne kadar darsa o kadar baskıcı bir hayattan söz edilebilir. **İrade**; bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü, istenç, buyruk, istek, dilek olarak tanımlanır. İnsana özgü bir erdem olan irade; kişinin tesir altında kalmadan, kimse tarafından zorlanmadan istediği, dilediği, arzu ettiği kararı alabilmesi ve yapabilmesidir.
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir. Buna göre **düşünce ve kanaat hürriyeti**, **Anayasa'nın 25. maddesinde** "Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz." şeklinde belirtilir.

Anayasa'nın 26. maddesi de düşünce ve kanaat hürriyetini şöyle açıklamaktadır: Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması; millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir (Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.).

1.2. KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN TEMEL DÜZENLEMELERİ

Toplum ile düzen fikri Sokrates'e göre "Ubi sociatus ibi jus (ubi sokiyates ibi us): Nerede toplum varsa orada hukuk vardır." şeklinde tanımlanır. Toplumlar kurdukları devletlerde kendi düzenlerini, huzurlarını korumak durumundadır. Bu nedenle devlet, hukuk aracılığıyla günümüzde hızla gelişen ve milyonlarca bilginin dolaştığı internet ortamını da kontrol etmek ister. Dolayısıyla hukukun kontrol ettiği değerlerden biri de iletişimdir.

1.2.1. Anayasada Kitle İletişimiyle İlgili Hükümler

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle ve demokratik devletlerin yasalarıyla uyumlu olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda temel hak ve özgürlükler korunmuştur.

- "Basın hürdür, sansür edilemez (Madde 28)." ifadesiyle basın hürriyeti güvence altına alınmıştır.
- "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber

veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar (Madde 26)." ifadeleriyle düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti güvence altına alınmıştır.

- "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir (madde 27)." ifadeleriyle bilim ve sanat hürriyeti güvence altına alınmıştır (Görsel 1.7).

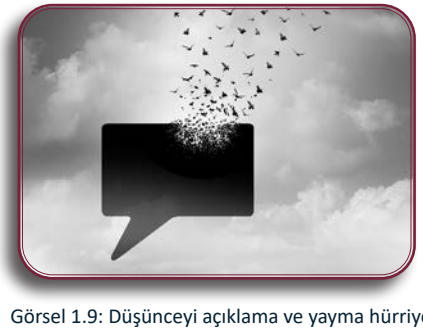
Görsel 1.7: İletişimle ilgili kanunlar

Basın özgürlüğüyle ilgili Anayasa'nın 28. maddesi şöyledir: Basın hürdür, sansür edilemez... Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır. Bu maddedeki basın kavramı, tüm kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır. Basın hür olması durumu kişinin haber alma haber iletme Anayasa'daki açıkça yazılmış olması hukuk devleti olma ilkesi, insan haysiyetinin zırhını oluşturması olarak değerlendirilir (Görsel 1.8).

Görsel 1.8: Yazılı basın

Anayasa'nın 25 ve 26. maddelerinde görüldüğü gibi kişinin düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı, kınanamayacağı ve suçlanamayacağı şeklinde açıklanmıştır. Düşünce ve kanaat hürriyeti Anayasa'dan kaynaklı çekirdek hak niteliğindedir. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin şekil, şart ve usullerinin kanunla düzenleneceği Anayasa'da belirtilmiştir (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti

KAYNAĞINA GİT

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5
Kaynağa giderek maddeleri inceleyebilirsiniz.

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

PLATON VE SANSÜR

Platon, tarihte kurmaca anlatıların sansürlenmesi gerektiğini savunan ilk düşünürlerdendir. Platon'a göre (Akt: Baykal, 2020), ideal devlette ilk iş masalcıları kollamak olmalıdır: "Masalları güzelse, bırakacağız söylesinler. Kötüyse yasak edeceğiz. Anaları, dadıları kandırıp, çocuklara yasak ettiğimiz masalları anlattırmayacağız. Çocukların bedenlerinden önce, güzel masallarla ruhlarını yoğurmalarını isteyeceğiz. Bugün anlatılan masallara gelince, çoğunu atmalı..." Platon'un uydurma olduğu gerekçesiyle anlatılmasını istemediği masallara, Homeros'un ünlü destanları da dâhildir.

İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 51

Okuma Metni Soruları

1. Platon'un sansüre bakış açısıyla ilgili düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.
2. Size göre Platon'un sansüre bakış açısı ile günümüzde hukukun toplumsal iletişime bakış açısı arasında ne tür benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır?
3. Platon'un masallarla ilgili görüşünü düşünce ve kanaat hürriyeti bağlamında değerlendiriniz.

Anayasa'da bilim ve sanat hürriyeti ile ilgili 27. maddede "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir." hükmü vardır. Bu hüküm bireylerin hayat akışında bilim ve sanatı öğrenen, öğreten, açıklayan, yayan ve araştıran olmasını sağlar. Anayasal güvenceye dayanan devletin gücünü yanında hisseden insanlara özgü kendini geliştirmesinin yolunu açar.

ARAŞTIRMA

Anayasa'nın "Düzeltme ve cevap hakkı" başlığı altında yer alan 32. maddesini çevrenizdeki on farklı kişiye okuyarak bu maddenin toplum düzeni üzerindeki etkisiyle ilgili görüşlerini alınız. Araştırma sonuçlarınızla hazırladığınız değerlendirme raporunu sınıfta paylaşınız.

Anayasa'nın 28. maddesinde basın hürriyeti "Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz." şeklinde ifade edilir.

Anayasa'nın 29. maddesindeki "Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz." ifadesiyle süreli ve süresiz yayınların önceden izin almadan ve mali teminat yatırmadan yayına başlayabileceği anlaşılır.

29. madde "Süreli yayın çıkarabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tesbiti halinde yetkili merci, yayının durdurulması için mahkemeye başvurur.

Süreli yayınların çıkarılması, yayım şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırıcı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz.

Süreli yayınlar, Devletin ve diğer kamu tüzelkişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve imkanlarından eşitlik esasına göre yararlanır." şekilde devam ederek "süreli ve süresiz yayın hakkı" ile ilgili çerçeveyi çizer.

TANIM

Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulmasına **yayım** denir.

TANIM

Yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarına **basılmış eser** denir.

TANIM

Belli aralıklarla yayımlanan gazete, dergi gibi basılmış eserler ile haber ajansları yayınlarına **süreli yayın** denir. Belli aralıklarla yayımlanmayan kitap, almanak, broşür, afiş gibi basılmış eserlere **süresiz yayın d**enir.

SIRA SİZDE

Medya; yasama, yürütme ve yargıdan sonra neden dördüncü kuvvet olarak nitelendiriliyor?

Anayasa'nın basın araçlarının korunması ile ilgili 30. maddesinde "Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz." bilgisine yer verilerek basın araçları koruma altına alınır.

Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı Anayasa'nın 31. maddesinde "Kişiler ve siyasi partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme ve yayım araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın şartları ve usulleri kanunla düzenlenir.
(Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/11 md.) Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz." şeklinde düzenlenmiştir.

Basın yayın organlarında yayımlanan haberlerle ilgili olarak bireylerin haberi düzeltme ve habere cevap verme hakkı bulunur. Bu durum **Anayasa'nın düzeltme ve cevap hakkı ile ilgili 32. maddesinde** "Düzeltme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hakim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir." şeklinde belirtilir.

1.2.2. Radyo ve Televizyon Alanındaki Yasal Düzenlemeler

İnsanoğlunun merak duygusu günümüzde de devam etmektedir. İnsanlar dünyada ve ülkesinde meydana gelen olay, durum ve gelişmeler veya ilgi alanlarıyla alakalı konularda bilgilenme ihtiyacı duyar. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişim yolları zamanla gelişir ve her türlü bilgi kitlelere saniyeler içinde iletilebilir hâle gelir. Bu nedenle hayatın her alanında yer alan iletişim, iletişim hizmeti verenleri de önemli hâle getirir. Medyadaki her türlü bilgi, haber veya görsel hukuki bir yaptırıma konu olabilir. Bilgiyi yayma, bilgiye ulaşma, bilginin doğruluğu, hukuka uygunluk vb. durumlar hakkında düzenleme ihtiyacı duyulur. Bu durum iletişim hukuku kavramını doğurur. Devletler ihtiyaçları doğrultusunda anayasalarına uygun kanunlar çıkararak bunları uygulamaya başlar. Ülkemizde de bu konuda ihtiyaçlar doğrultusunda yasal düzenlemelere gidilmiştir.

1961 Anayasası'yla radyo ve televizyon yayınlarının yapılması özerk bir kamu tüzel kişiliğine bırakılmış, 1963'te "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu" kurularak radyo yayıncılığı bu kuruma devredilmiştir (Görsel 1.10). 1971 yılında anayasal değişiklikle tarafsız bir kamu tüzel kişiliği olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu 1989 yılına kadar radyo yayıncılığını tekel olarak yürütmüştür. 1989 yılında özel şirketlerin de radyo yayıncılığına başlamasıyla radyo ve televizyon yayıncılığı 1994 yılında çıkarılan 3984 sayılı Kanun'la son şeklini almıştır (Görsel 1.11).

Görsel 1.10: Radyo

Televizyon yayıncılığı 1968 yılında "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Ankara Televizyonu" adıyla başlamış, 1990 yılına kadar devlet tekelinde sürmüştür. Radyo sürecindeki gelişmeler televizyon için de geçerlidir. 1990 yılında uydudan yayın yapan ilk özel televizyon kurulmuş, 1994 yılında Anayasa ve kanunlardaki düzenlemelerle özel radyo ve televizyonlar hukuki zeminde son şekline kavuşmuştur.

Kanun koyucu 11/11/1983 tarihinde 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nu yürürlüğe koyarak 359 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu'nuyürürlükten kaldırmıştır. 2954 sayılı Radyo ve Televizyon Kanunu'nda amaç, kapsam, tanımlar, temel ilkeler ve yayın esasları belirtildikten sonra yeni bir kuruluş olan Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu düzenlenmiş; üçüncü kısım Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna ayrılmıştır. Böylece Kanun her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga yoluyla yurt içine ve yurt dışına yapılan radyodifüzyon ve televizyon yayınları ile ilgili tüm esasları düzenlemeyi amaçlamıştır.

Görsel 1.11: İstanbul Radyosu binası

KAYNAĞINA GİT

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2954.pdf
Kaynağa giderek maddeleri inceleyebilirsiniz.

Yayın esasları, 2954 sayılı 14/11/1983 tarihli Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 5. maddesinde "Yayın esasları" başlığıyla açıklanmıştır. Bu açıklamalar şu şekildedir:

a. Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişi, kamu yararını korumak ve kollamak,

b. Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,

ARAŞTIRMA

Uluslararası demokrasilerde kitle iletişim hukuku ile ilgili araştırma yaparak herhangi bir ülkeyle ülkemizdeki uygulamaları karşılaştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

c. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereklerine uymak,

d. Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,

e. Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,

f. Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,

g. Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,

h. Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,

i. Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,

j. Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,

k. Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,

l. Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,

m. Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak.

"Devletçe kamu tüzelkişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır." cümlesi genel ağda Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi'nde ANAYASAL KURUM OLAN TRT'NİN "ÖZERKLİĞİ" başlığıyla mevcuttur.

ARAŞTIRMA

Kitle iletişim araçlarında sınırlandırma, erişimin engellenmesi, içeriğin yayından çıkarılması yaptırımlarına birer örnek bulunuz. Bulduğunuz örnekleri sınıfta paylaşınız.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un amacı "Bu Kanunun amacı; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir." şeklinde açıklanmıştır.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un kapsamı "Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalgalar veya diğer yollarla yapılan radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleriyle ilgili hususları kapsar. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılar, ikinci fıkra gereğince Türkiye'de yerleşik kabul edilenler ile üçüncü ve dördüncü fıkra hükümlerine tabi olanlardır." şeklindedir.

1.2.3. Sinema ve Videoyla İlgili Yasal Düzenlemeler

Görsellik bazen kendini gösterme bazen de dünyayı anlama ve anlamlandırma biçimi olur. Dünyayı görüntülerle yeniden sunma isteğinin temeli mağaralara resim çizmeye kadar gider. Görüntü teknolojisinin zaman içinde gelişmesiyle görselin işlevi de genişler. Öğrenmede duyu organlarına hitap eden sinema, televizyon ve video gibi görsel araçların önemi artar. Bu araçlar kullanılırken eserlerin ilk sahiplerinin yasal haklarının korunması amacıyla birtakım düzenlemelere gidilir.

Kanun numarası 5224 olan 21/7/2004 tarihli Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 16. maddesi "Yürürlükten Kaldırılan Hükümler" başlığıyla "16. madde 23.1.1986 tarihli ve 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır." der. Bu doğrultuda 5224 sayılı Kanun'un 16. maddesi ile 3257 sayılı Kanun'un tamamı yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu Kanunun amacı, bireyin ve toplumun sinema sanatı ürünlerinden verimli bir biçimde yararlanabilmesi ve sinema sanatının sunduğu olanaklardan yararlanarak çağdaş ve etkin bir kültürel iletişim ortamının yaratılması için sinema sektörünün eğitim, yatırım, girişim, yapım, dağıtım ve gösterim (Görsel 1.12) alanlarında geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasını ve bu alanda yerli ve yabancı yatırım ve girişimlerin desteklenmesini sağlamaktır.

Görsel 1.12: Sinema filmi gösterimi

ARAŞTIRMA

"Türkiye ve İngiltere'de radyo ve televizyon yayıncılığı alanındaki düzenleyici ve denetleyici kurumlar ve bu kurumlara verilen yeni bir görev olan medya okuryazarlığının geliştirilmesi" konusunu araştırıp edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

5224 sayılı Kanun'un kapsamı "Bu Kanun sinema sektörünün güçlendirilmesi, desteklenmesi, sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması ile Bakanlığın görev, yetki ve sorumluluğuna ilişkin hükümleri kapsar." şeklindedir. Kanunun uygulanmasında sorumlu Bakanlık "Kültür ve Turizm Bakanlığı"dır. Kanunda "Sürekli Kurullar"a yer verilmiştir. İlk kurul olan Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu "Sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması, Bakanlık bünyesinde oluşturulan Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunca yapılır." şeklinde açıklanır.

SIRA SİZDE

TRT'nin yayın esaslarından biri olan "genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek" ifadelerinden ne anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

Değerlendirme ve sınıflandırma "Ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin, ticari dolaşıma veya gösterime sunulmasından önce değerlendirilmesi ve sınıflandırılması yapılır. Değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda uygun bulunmayan filmler, ticari dolaşıma ve gösterime sunulamaz. Değerlendirme ve sınıflandırması yapılmamış olan sinema filmleri; festival, özel gösterim ve benzeri kültürel ve sanatsal etkinliklerde ancak 18+ yaş işareti ile gösterilir. Daha önce Bakanlıkça değerlendirme ve sınıflandırması yapılan filmler, ilgili etkinliklerde aldıkları işaret ve ibarelere uygun olarak gösterilir. Söz konusu etkinliklerde gösterimi yapılacak olan filmlerin taşımaları gereken işaret ve ibarelerin her türlü tanıtım ve gösterim alanında kullanılması zorunludur." şeklindedir.

Destekleme Destek başvuruları ülke içinde yerleşik gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılır. Destek tutarı; proje geliştirme, ilk uzun metrajlı kurgu film yapım, uzun metrajlı sinema film yapım, ortak yapım, belgesel film yapım, çekim sonrası ile dağıtım ve tanıtım destek türleri için başvuruda belirtilen toplam bütçenin %50'sini aşamaz. Animasyon film yapım, kısa film yapım, senaryo ve diyalog yazımı ile yerli film gösterim destek türleri için başvuruda belirtilen toplam bütçenin tamamı desteklenebilir. Yabancı film yapım destek türü için destek tutarı ülke içinde harcanan ve Bakanlıkça kabul edilen tutarın %30'unu aşamaz. Bu Kanun kapsamındaki bütün destekler geri ödemesiz olarak verilir. Kanun, yönetmelik ve destek sözleşmesinde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya desteğin haksız alındığının tespiti halinde destek tutarı, desteğin ödendiği tarihten geri alındığı tarihe kadar geçen süre için 21/7/1953 ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak faizi ile birlikte geri alınır. Bakanlık, geri alınmasına karar verilen destekler için, destek tutarının ve faizinin bir ay içinde ödenmesini desteği alana bildirir. Bu süre içinde ödenmeyen tutarlar Bakanlığın bildirimi üzerine ilgili vergi dairesi tarafından 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil edilir. Desteklere ilişkin başvuru şartları, değerlendirme ölçütleri, destek alanın yükümlülükleri, ödeme şekilleri, harcama belgeleri, proje teslim süreleri, teminat ve kefalet hükümleri ile diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir." şeklindedir.

11. madde "Gelirler ve Kullanımı" başlığı "Bu Kanunun amacı doğrultusunda kullanılmak üzere;
a) 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrasının (I) numaralı bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentleri uyarınca ayrılan paylar, b) Bu Kanun kapsamında Bakanlıkça gerçekleştirilecek iş ve işlemlerden alınacak ücretler, Bakanlık Merkez Muhasebe Birimi hesabına yatırılır. Yatırılan bu tutarlar bütçeye gelir kaydedilir. Her yıl, kesinleşmiş bir önceki yıl bütçesine

gelir kaydedilen tutardan az olmamak üzere ilgili tertiplere ayrıca ödenek konur. Bu ödeneklerden kullanılmayan tutarlar, ertesi yıl Bakanlık bütçesine devren ödenek kaydedilir. Bakanlık, bu Kanunda sayılan destek türleri için Cumhurbaşkanlığının uygun görüşünü almak kaydıyla gelecek yıllara sâri taahhüt ve sözleşmeler yapmaya yetkilidir. Bakanlık bütçesi, Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü kaynakları ve Bakanlığın özel hesapları bu Kanunda belirtilen destekler için kullanılabilir."şeklinde açıklanmıştır.

"İşaret ve ibarelerin kullanılmaması ve denetim" ile ilgili 13. maddenin ilk bölümü "Değerlendirme ve sınıflandırma yükümlülüğüne uyulmaması, zorunlu tutulan işaret ve ibarelerin değerlendirme ve sınıflandırma sonrasında her türlü tanıtım ve gösterim alanında ve taşıyıcı materyal üzerinde kullanılmaması veya yanıltıcı şekilde kullanılması halinde mahallin mülki idare amiri tarafından filmlerin gösterim ve dağıtımı, işaret ve ibareler kullanılıncaya kadar durdurulur ve ilgililer hakkında bu maddede öngörülen idari para cezaları uygulanır." şeklindedir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1: 5224 No.lu Kanun'un "Tanımlar" Bölümünde Yer Alan Bazı Kavramlar

Sinema filmi	Sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile meydana getirilen belgesel, kurgu, animasyon ve benzeri türlerde; konulu veya konusuz, uzun veya kısa metrajlı, tespit edildiği materyale bakılmaksızın elektronik, mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisinden ibaret filmleri ifade eder.
Meslek birlikleri	5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında kurulan tüzel kişiliği haiz kuruluşları ifade eder.
Değerlendirme ve sınıflandırma	Ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ticari dolaşıma veya gösterime sunulmadan önce, gösterim ve iletim biçimleri dikkate alınarak kamu düzeni, genel ahlâk ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda denetlenmesi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasını ifade eder.
Sektörel sivil toplum kuruluşları	Sinema sektöründe faaliyet gösteren dernek, vakıf, birlik ve sendika gibi kuruluşları ifade eder.
Dizi film	Düzenli veya belirli aralıklarla birbirinin devamı olacak şekilde karasal, uydu, kablo, sayısal ve benzeri ortamlarda yayınlanan ve çoğunlukla aralarında konu bütünlüğü olan bölümlerden oluşan filmleri ifade eder.

1.2.4. İnternet Rejimiyle İlgili Yasal Düzenlemeler

Dünyanın veri ve ses iletişiminin temeli olarak ortaya çıkan ARPANET, büyüyerek interneti oluşturur. İnternet, pek çok farklı tasarıma sahip birbirinden bağımsız ağların varlığı fikrine dayanır (Görsel 1.13).

İnternetin gelişmesi birtakım yasal düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. **5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun** 23/5/2007 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İçerik sağlayıcı, yer sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülük ve sorumlulukları ile internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadeleye ilişkin esas ve ve usuller bu Kanun'la düzenlenir.

Görsel 1.13: İnternet ağı

Kanun'da **3. madde, Bilgilendirme yükümlülüğü** başlığı şöyledir:(1) İçerik, yer ve erişim sağlayıcıları, yönetmelikle belirlenen esas ve usûller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür. (2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen yükümlülüğü yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcısına Başkan tarafından iki bin Türk lirasından elli bin Türk lirasına kadar idarî para cezası verilir. 23 (3) (Ek: 6/2/2014-6518/86 md.) Bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri yurt içinden ya da yurt dışından yürütenlere, internet sayfalarındaki iletişim araçları, alan adı, IP adresi ve benzeri kaynaklarla elde edilen bilgiler üzerinden elektronik posta veya diğer iletişim araçları ile bildirim yapılabilir. (4) (Ek: 26/2/2014-6527/16 md.; Değişik: 10/9/2014-6552/126 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 2/10/2014 tarihli ve E.: 2014/149, K.: 2014/151 sayılı Kararı ile.) (5) (Ek:29/7/2020-7253/2 md.) Bu Kanun kapsamında verilen idari para cezaları, muhatabın yurt dışında bulunması hâlinde Kurum tarafından doğrudan muhataba üçüncü fıkradaki usulle de bildirilebilir. Bu bildirim 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre yapılan tebligat hükmündedir. Bu bildirimin yapıldığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebligat yapılmış sayılır.

Kanun'da **4. maddede** sorumluluklar, İçerek sağlayıcının sorumluluğu başlığı altında "(1) İçerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur. (2) İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur." şeklinde sorumluluklar belirtilmiştir.

ARAŞTIRMA

Süreli yayın çıkarmak için beyanname nereye verilir? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

BİLGİ NOTU

Portal sözcüğü İngilizce kökenli olup dilimizde "ana kapı" anlamındadır. İnternet siteleri arası bağlantıların çoğunlukla alfabetik olarak listelendiği sitedir. Pek çok içeriği bir arada bulunduran internet siteleri için kullanılır. İnternet ana kapılarında canlı haberler, söyleşi odaları, elektronik posta, alışveriş, çeşitli rehberler gibi birçok bölüm aynı anda yer alabilmektedir." şeklinde sozluk.gov.tr'de açıklanmıştır.

Kanun'un **5. maddesinde Yer sağlayıcının yükümlülükleri** başlığı şöyle açıklanmıştır: (1) Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.
(2) (Değişik: 6/2/2014-6518/88 md.) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlüdür.
(3) (Ek: 6/2/2014-6518/88 md.) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür.
(4) (Ek: 6/2/2014-6518/88 md.) Yer sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yaptıkları işin niteliğine göre sınıflandırılabilir ve hak ve yükümlülükleri itibarıyla farklılaştırılabilirler.
(5) (Ek: 6/2/2014-6518/88 md.) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 8/12/2015 tarihli ve E.: 2014/87, K.: 2015/112 sayılı Kararı ile.)
(6) (Ek: 6/2/2014-6518/88 md.) Yer sağlayıcılık bildiriminde bulunmayan veya bu Kanundaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen yer sağlayıcı hakkında Başkan tarafından yüz bin Türk lirasından bir milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içerikten bu Kanun'un 8 ve 9. maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde içeriği yayından çıkarmakla yükümlüdür. Yer sağlayıcı, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür.

Yer sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yaptıkları işin niteliğine göre sınıflandırılabilir ve hak ve yükümlülükleri itibarıyla farklılaştırılabilirler. Yer sağlayıcılık bildiriminde bulunmayan veya bu Kanundaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen yer sağlayıcı hakkında Başkan tarafından yüz bin Türk lirasından bir milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilir. (Burada geçen "Başkan", Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanıdır.).

Kanun'un **6. maddesi** olan **Erişim sağlayıcının yükümlülükleri** başlığı şöyledir: (1) Erişim sağlayıcı;
a) Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi halinde (...) erişimi engellemekle,

ARAŞTIRMA

Erişim, yükümlülük nedir? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

b) Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla,
c) Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usûllere uygun olarak Kuruma teslim etmekle,
ç) (Ek: 6/2/2014-6518/89 md.) Erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla,
d) (Ek: 6/2/2014-6518/89 md.) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 8/12/2015 tarihli ve E.: 2014/87, K.: 2015/112 sayılı Kararı ile.) yükümlüdür.
(2) Erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildir (Görsel 1.14).

Görsel 1.14: Erişim sağlayıcı (temsilî)

(3) Birinci fıkranın (b), (c), (ç) (...)10 bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkan tarafından onbin Yeni Türk Lirasından ellibin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

1.1. ETKİNLİK: SÜRELİ YAYINLARIN LİSTESİNİ YAPMA

Yönerge: Yaşadığınız il, ilçe veya bölgedeki yaygın, bölgesel ve yerel süreli yayınları araştırıp listeleyiniz. Bu yayınları gazete, dergi şeklinde gruplandırınız.

- Yaygın süreli yayınlar listesini dergi ve gazete şeklinde sıralayınız.
- Bölgesel süreli yayınlar listesini dergi ve gazete şeklinde sıralayınız.
- Yerel süreli yayınlar listesini dergi ve gazete şeklinde sıralayınız.

İşlem Basamakları

1. Listenizi oluştururken yayınları özellikleri doğrultusunda (yaygın, bölgesel, yerel; gazete, dergi) gruplandırınız.
2. Her grupta alfabetik sıralamaya özen gösteriniz.
3. Sunumunuzu sınıfta yapınız.
4. Görevi yaparken karşılaştığınız zorlukları sınıfta paylaşınız.
5. Çalışmanızı ürün dosyanıza ekleyiniz.

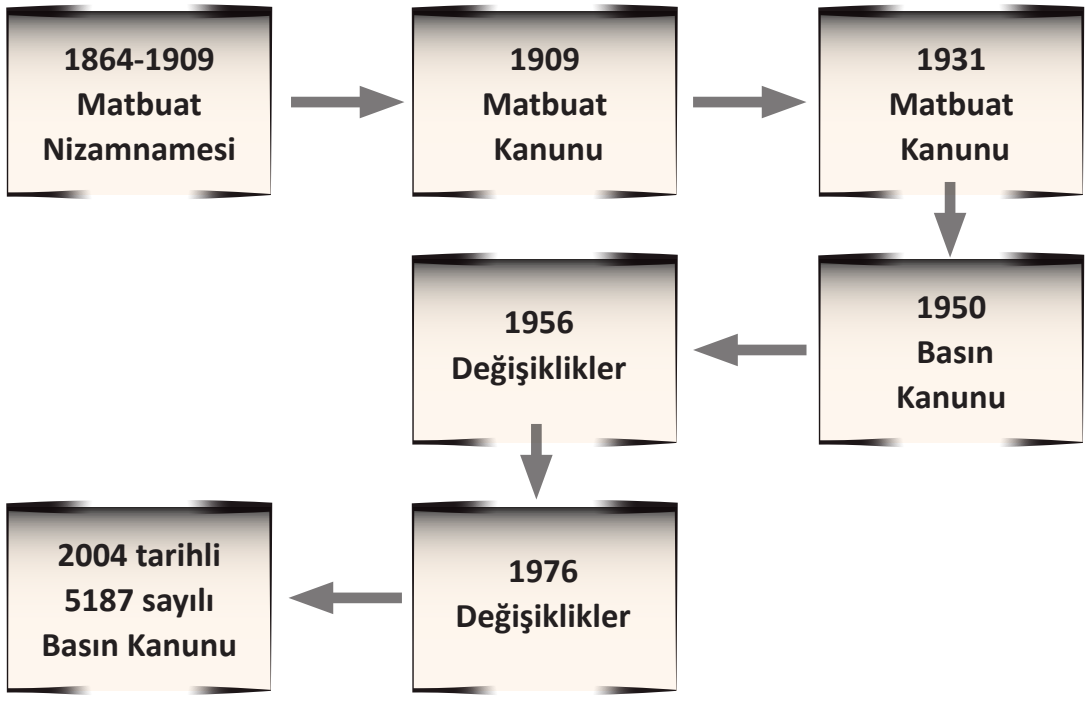
1.2.5. Basın Kanunu

Türk basınının temellerinin atılması 19. yüzyılın ikinci çeyreğine denk gelir. Osmanlı Devleti sınırları içinde ilk gazete 1795 yılında Fransız elçiliği matbaasında basılmıştır. Osmanlı'nın son zamanlarına kadar çeşitli merkezlerde yayımlanan vilayet gazeteleri olmuş ve bu gazeteler kültürel değişimleri etkilemiştir. Gazeteler, Milli Mücadele Dönemi'nde de kongrelerde alınan kararların duyurulmasında, mücadelenin kazanılmasında önemli katkı sağlanmıştır.

Günümüzde yürürlükte olan Basın Kanunu eskisine oranla daha demokratik hükümler içerir. Kanun'un amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir. Basın Kanunu basılmış eserlerin basım ve yayımını kapsar. İletişim hukukunun kaynağı olarak Basın Kanunu'nda süreli yayın faaliyetinin düzenlenmesi, düzeltme ve cevap hakkı, hukuki ve cezai sorumluluk, basın davalarının usul ve esaslarına ilişkin düzenlemelere yer verilir.

Millî Mücadele Dönemi'nin ardından Cumhuriyet'in kurulması, ilke ve inkılapların yayılması, dönemin siyasal süreçlerdeki etkileri gibi konulardan sonra gazetelerde birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Dönemin içinde bulunduğu şartlar doğrultusunda basın ile ilgili kanun çıkarılması zorunlu hâle gelmiştir.

1950 yılında yürürlüğe giren **5860 sayılı Basın Kanunu** 54 yıl uygulanmasının ardından sık sık yapılan değişikliklere karşın günün gereksinimlerine yanıt veremez hâle gelmiştir. Bu durumda yerini 26 Haziran 2004 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren **5187 sayılı Basın Kanunu**'na bırakmıştır (Şema 1.1).

Şema 1.1 : Basın Kanunu'nun tarihî gelişimi

5187 sayılı Basın Kanunu'nun amaç ve kapsamı 1. maddede "Bu Kanunun amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir. Bu Kanun basılmış eserlerin basımı ve yayımını kapsar." şeklinde açıklanmıştır. Kanun'un 2. maddesinde ise uygulanmasıyla ilgili tanımlara yer verilir.

Kanun'un **3. maddesinde Basın özgürlüğü** başlığı konuyu "Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir." şeklinde açıklamştır.

Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir." şeklinde açıklanmıştır.

SIRA SİZDE

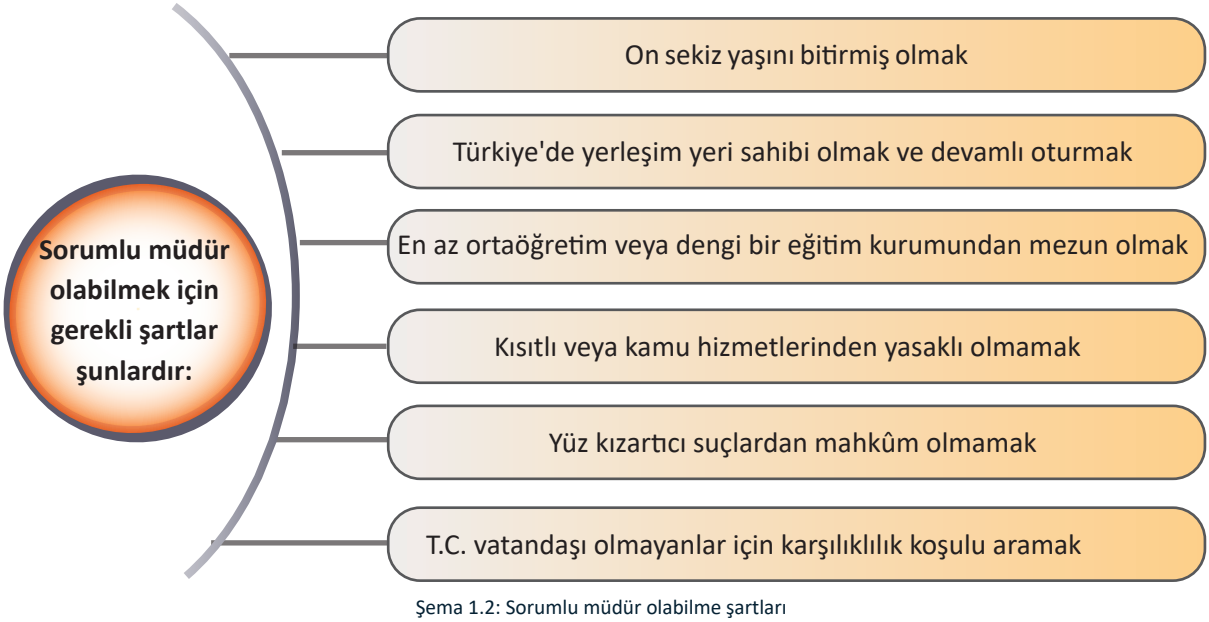
İlinizde bulunan yerel bir gazetenin yazı işleri müdürüyle görüşerek röportaj yapınız. Basın Kanunu hakkındaki görüşlerini alınız. Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kanun'un **4. maddesi Zorunlu bilgiler** başlığıyla "Zorunlu bilgiler" başlığıyla "Her basılmış eserde, basıldığı yer ve tarih, basımcının ve varsa yayımcının adları, varsa ticarî unvanları ve işyeri adresleri gösterilir. İlân, tarife, sirküler ve benzerleri hakkında bu hüküm uygulanmaz. Haber ajansı yayınları hariç her türlü süreli yayında, ayrıca yönetim yeri, sahibinin, varsa temsilcisinin, sorumlu müdürün adları ve yayının türü gösterilir." der.

Kanun'un **5. maddesinde Sorumlu müdür** başlığında "Her süreli yayının bir sorumlu müdürü bulunur. Sorumlu müdür, birden fazla ise her birinin sorumlu olduğu bölüm belirtilir." açıklamasına yer verilerek ardından sorumlu müdürün kimlerden seçilebileceğine açıklık getirilir (Şema 1.2).

ARAŞTIRMA

Kimler basın kartı sahibi olabilir? Araştırınız. Öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şema 1.2: Sorumlu müdür olabilme şartları

Sorumlu müdürün Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olması hâlinde sorumlu müdürlüğü üstlenmek üzere müdür yardımcısı tayin edilir. Sorumlu müdür için bu Kanun'da yer alan hükümler, sorumluluğu üstlenen yardımcı için de geçerlidir.

DİKKAT

MADDE 17- 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 7 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.
"(4) Bu madde ile 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu uyarınca getirilen yayın yasak ve kısıtlamalarına aykırı olarak yayın yapılması hâlinde, Üst Kurul tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşun programlarının yayını bir gün durdurulur ve bu halde 32 nci maddenin dördüncü fıkrası uygulanır. Bir yıl içinde; aykırılığın tekrarı halinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınlarının beş güne kadar, ikinci kez tekrar edilmesi halinde onbeş güne kadar durdurulmasına, üçüncü kez tekrar edilmesi halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir."

(https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170106M1-2.htm)

TANIMLAR

- Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından aynı isimle basılan ve her coğrafi bölgede en az bir ilde olmak üzere, ülkenin en az yüzde yetmişinde yayımlanan süreli yayın ile haber ajanslarının yayınlarına **yaygın süreli yayın** denir.
- Tek bir basın-yayın kuruluşu tarafından basılan ve en az üç komşu ilde veya en az bir coğrafi bölgede yayımlanan süreli yayına **bölgesel süreli yayın** denir.

Süreli yayın sahibiyle ilgili açıklama **5187 sayılı Basın Kanunu'nun 6. maddesinde** "Gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşları süreli yayın sahibi olabilirler. Süreli yayın sahibinin onsekiz yaşından küçük veya kısıtlı olması halinde kanunî temsilcisi, tüzel kişi olması halinde ise tüzel kişi temsilcisi hakkında da 5 inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen şartlar aranır." şeklinde belirtilir.

TANIMLAR

- Tek bir yerleşim biriminde yayımlanan süreli yayınlar ile haftada bir veya daha uzun aralıklarla yayımlanan yaygın ve bölgesel yayınlara **yerel süreli yayın** denir.
- Süreli yayınların yaygın, bölgesel ve yerel yayın türlerinden hangisinin kapsamında olduğuna **yayın türü** denir.

5187 sayılı Basın Kanunu'nun 7. maddesinde Beyanname verilmesi "Süreli yayınların çıkarılması için, kaydedilmek üzere yönetim yerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığına bir beyanname verilmesi yeterlidir. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen kayıtlar alenidir." şeklinde açıklanmıştır.

DİKKAT

2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 164 üncü maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "Başbakan veya görevlendireceği bakan" ibaresi "Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan" şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkrasında yer alan "veya Hükümetin" ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

1.3. KİTLE İLETİŞİM FAALİYETLERİNİN SINIRLANDIRILMASI

Kitle iletişim faaliyetleri günümüzde kişilerle kişiler, kurumlarla kurumlar, ülkelerle ülkeler arasında yoğun bir şekilde yapılır. Her saniye binlerce doküman gelip gitmekte, dünyada büyük bir bilgi akışı olmaktadır. Çeşitli kısıtlamalara gidilmezse bu denli yoğun bilgi akışının çok büyük problemlere, hak kayıplarına, hukuksuz birçok iş ve işleme neden olacağı muhakkaktır. Bu nedenle yasa koyucular ihtiyaç hâlinde çeşitli yasal düzenlemelerle hukuksuzluğun önüne geçer. Bu düzenlemelerden biri de sınırlandırmadır.

Tüm ülkelerde medyanın toplum üzerindeki etkileyici gücü bilinir. Bu gücün olumsuz sonuç doğurmaması için yasama, yürütme ve yargı erkleri gerekli tedbirleri almalıdır. Örneğin Anayasa'mızın 26. maddesi, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin, yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amacıyla sınırlanabileceğini öngörür.

DİKKAT

Yürürlükten kaldırılan hükümler; Madde 30- 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

1.2. ETKİNLİK: "T.C. ANAYASASINDA BASIM YAYIMLA İLGİLİ HÜKÜMLER" BAŞLIKLI PANO HAZIRLAMA

Yönerge: Kitle iletişim hukuku temelinde Anayasa'daki yasal düzenlemeleri açıklayınız.

İşlem Basamakları

1. Konu için farklı kaynaklardan araştırma yapınız.
2. Konu ile ilgili örneklere yer verdiğiniz bir pano hazırlayınız.
3. Panoda görsel ve yazılı materyal kullanınız.
4. Panonuza uygun slogan bulunuz.
5. Hazırladığınız panoyu teslim tarihinde sınıfta tanıtınız.

DİKKAT

17/4/2017 tarihli ve 690 sayılı KHK'nin 60 ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan "koruyucu sembol kullanılmadan" ibaresi "koruyucu sembol kullanılsa dahi" şeklinde değiştirilmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7077 sayılı Kanunun 50 nci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

1.3.1. Olumlu ve Olumsuz Sınırlamalar

Kanun yapıcılar, kitle iletişimi kanununu düzenlerken uygun olmayan durumların olacağını düşünerek kitle iletişimine çeşitli sınırlamalar getirir. Bunlar olumlu sınırlamalar ve olumsuz sınırlamalar şeklinde ikiye ayrılır. Olumlu sınırlamalara yayın dili, düzeltme cevap, yeniden yayım örnek verilebilir. Olumsuz sınırlamalara ise süreli yayın sahibinin hakkını kaybetmesi, cezai sorumluluk, el koyma, dağıtım ve satış yasağı örnek gösterilebilir.

SIRA SİZDE

Televizyon izlerken gördüğünüz olumlu veya olumsuz sınırlamalara örnekler veriniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (…) İletişimin ilk adımı geri bildirimdir.
2. (…) Verilerin anlam kazanmış şekline bilgi denir.
3. (…) İletişimin Batı'daki adı "communication"dır.
4. (…) Karşılıklı haberleşme kitle iletişimidir.
5. (…) Yunanistan'da ikamet eden biri sorumlu müdür olabilir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

6. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre herkes ..... özgürlüğü hakkına sahiptir.
7. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 2. fıkrasına göre ifade özgürlüğü ..... izin vermektedir.
8. T.C. Anayasası'nda herkes düşünce ve kanaat ..... sahiptir.
9. T.C. Anayasası'nda basın hürdür, ... edilemez.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

10. Aşağıdakilerden hangisi tarihte sansürü savunan ilk düşünürdür?

A) Mc. Keshie B) Ahmet Yesevi C) Yusuf Has Hacib
D) Farabi E) Platon

11. T.C. Anayasası'na göre aşağıdakilerden hangisi bilim ve sanatın özelliği değildir?

A) Araştırma B) Öğrenme C) Öğretme
D) Övme E) Yayma

12. Süreli ve süresiz yayınlar aşağıdaki makamlardan hangisinin kararına göre sınırlandırılabilir?

A) Bakan B) Cumhuriyet başsavcısı C) Emniyet müdürü
D) Hâkim E) Vali

13. Aşağıdaki durumların hangisinin haber konusu olması kişiye düzeltme ve cevap hakkı sağlar?

A) Kişinin özel hayatını ifşa etmek
B) Kasırga haberi
C) Hayattaki birinin ölmüş gösterilmesi
D) Afrika'da aç kalan çocuk haberi
E) Aylan bebeğin ölmesi haberi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

14. Aşağıdakilerden hangisi "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Yayın Esasları"ndan biridir?

A) Terör örgütünü övmek
B) Türk milletinin şeref ve onurunu yok saymak
C) Kamu düzenini bozmak
D) Çıkar gruplarını desteklemek
E) Millî güvenlik siyasetine uymak

15. Aşağıdakilerden hangisi ile internet erişimi engellenemez?

A) Farklı bilgisayarlardan internete girilmesi
B) İçeriğe erişimin engellenmesi
C) URL'nin engellenmesi
D) İçeriğin yayımdan kaldırılması
E) IP adresi

16. Aşağıdakilerden hangisi Basın Kanunu'nun konusuna girer?

A) Kimlik numarasını gösterme
B) Kişinin özel hayatını ifşa etme
C) Cevaplama
D) Kişiyi küçültücü haber
E) Tebligat

17. Aşağıdaki durumlardan hangisinde yayın yasağı getirilemez?

A) Savaşlar B) Afetler C) Hava muhalefetleri
D) Kriz durumları E) Terör amaçlı saldırılar

18. I. Kaynak (Gönderici)
II. Gürültü
III. Mesaj (İleti)
IV. Alıcı (Hedef)
V. Geri bildirim (Dönüt)

Yukarıda verilenlerden hangileri iletişim süreci ögelerindendir?

A) I, II, III ve V B) I, III ve IV C) I, II ve IV
D) IV, II ve III E) I, II ve IV

19. Aşağıdakilerden hangisi basın özgürlüğü içinde yer almaz?

A) Bilgi edinme B) Bilgiyi yayma C) Bilgiyi yorumlama
D) Bilgiyi karalama E) Bilgi toplama

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

20. Çok ünlü bir iş insanının tatil yaparken gizlice video görüntüsü çekilmiş, alınan görüntü genel ağda yayımlanmıştır. İş insanı durumu çekim esnasında fark etmemiştir. **Bu kişi sorununu yasal yollardan çözmek için öncelikli olarak ne yapmalıdır?**

A) Marketlerde gazete satışını durdurmalıdır.
B) Gazeteyi arayarak satışı durdurmalıdır.
C) Cumhuriyet Savcılığına şikayet dilekçesi vermelidir.
D) Gazeteden tazminat istemelidir.
E) Gazeteyi karalayan haberler yaptırmalıdır.

D) Aşağıdaki sorunun cevabını ilgili alana yazınız.

21. Radyo ve televizyon yayıncılığında kamuya yönelik yayınların anayasal düzenlemelere uygun olup olmadığını yorumlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

2.
ÖĞRENME BİRİMİ

RADYO TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA YASAL DÜZENLEMELER

KONULAR

2.1. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞIYLA İLGİLİ KANUN VE YÖNETMELİKLER

2.2. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞI İZNİYLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

2.3. RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİYLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

2.4. RADYO TELEVİZYON ÜST KURULU

2.5. RADYO TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA YASAKLAR VE İDARİ YAPTIRIMLAR

2.6. RADYO TELEVİZYON YAYINLARINDA SUÇLAR VE CEZAİ YAPTIRIMLAR

2.7. RADYO VE TELEVİZYON ÇALIŞANLARININ HAKLARI

2.8. TRT KANUNU VE KAMU YAYINCILIĞI

TEMEL KAVRAMLAR

radyo ve televizyon yayıncılığı, kanun, yönetmelik, yayın izni, düzenleme, yükümlülük, Radyo Televizyon Üst Kurulu, denetim, idari yaptırım, cezai yaptırım, çalışan hakkı, kamu yayını

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. **Radyo ve televizyon olmasaydı hayatımızda ne gibi değişiklikler olurdu? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.**
2. **Televizyon yayınlarında hangi tür programlar ilginizi çekmektedir? Düşüncelerinizi nedenleriyle birlikte sınıfta paylaşınız.**
3. **Sizce herkes istediği gibi radyo ve televizyonda reklamını yayınlatmalı mıdır? Cevabınız evet ise sakıncalarıyla, hayır ise nedenleriyle açıklayınız.**

2.1. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞIYLA İLGİLİ KANUN VE YÖNETMELİKLER

Kanun; yasama organı olan TBMM tarafından belli usullere riayet edilerek hazırlanan ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanıp Resmî Gazete'de yayınlanmasıyla yürürlüğe giren genel, sürekli ve soyut nitelikteki yazılı hukuk kurallarıdır. Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilir. Ülkemizde radyo (Görsel 2.1) ve televizyonlarda kanun ve yönetmeliklere uygun yayınlar yapılır.

Görsel 2.1: Radyo

TANIM

Elektromanyetik dalgalar yoluyla halkın doğrudan alması amacıyla yapılan ses yayınlarına **radyo yayını (radyodifüzyon)** denir. Radyo yayınlarını almaya, alıp kaydetmeye ve dinletmeye yarayan cihazlara **radyo alıcısı** denir.

TANIM

Elektromanyetik dalgalar yoluyla halkın doğrudan alması maksadıyla yapılan, hareketli veya sabit resimlerin sesli veya sessiz, kalıcı olmayan yayınlarına **televizyon yayını** denir. Televizyon yayınlarını almaya ve seyrettirmeye yarayan cihazlara **televizyon alıcısı** denir.

Televizyon yayıncılığı "Ankara Televizyonu" adı ile 1968'de TRT Kurumu tarafından başlatılmış, 1990'a kadar devlet tekelinde gelmiştir (Görsel 2.2). Uydu yayıncılığı ile beraber ilk özel televizyonlar ise 1990 sonrası yayın hayatına başlamıştır (Görsel 2.3). 1994'te Anayasa ve kanunlarda yapılan düzenlemelerle yayınlarına devam etmiştir. Günümüzde özel radyo ve televizyonların sayısı artmıştır.

Görsel 2.2: TRT binası

Görsel 2.3: Özel televizyonlar

Kamu ve özel sektörce radyo ve televizyonların kurulması, yayınların kitlelere ulaştırılması diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yayınların kontrolünü ve bir disipline bağlamasını gerekli kılmıştır. Ülkemizde de temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalara bağlı kalınarak Anayasa, kanun ve yönetmelikler hazırlanmıştır. Bu bağlamda özel radyo ve televizyonlarla ilgili ülkemizde de Anayasa'da ifadesini bulan temel hak ve özgürlükler ile uluslararası antlaşmalara bağlı kalınarak kanun ve yönetmelikler hazırlanmıştır. Radyo ve televizyon yayıncılığında uygunsuz yayınların önlenmesi yönünde çeşitli hukuki yaptırımlar sağlanmıştır.

2.1.1. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun

Radyo ve televizyon insan yaşamının vazgeçilmezleri arasındadır. Zaman içinde gelişen, kamu ve özel sektör olarak yayın yapan, çeşitlenen radyo ve televizyon kurumsallaşmanın yanında kendi hukukunu da yaratmıştır.

Radyo ve televizyonların kuruluş ve yayın hizmetleri gibi birçok konuda 6112 sayılı Kanun geniş düzenlemeler içerir. **6112 sayılı ve 3.3.2011 tarihli Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un amacı** "Bu Kanunun amacı; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir." şeklinde belirtilir.

Kanun'un kapsamı 2. maddede **Kapsam** başlığıyla "Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalgalar veya diğer yollarla yapılan radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleriyle ilgili hususları kapsar. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılar, ikinci fıkra gereğince Türkiye'de yerleşik kabul edilenler ile üçüncü ve dördüncü fıkra hükümlerine tabi olanlardır." şeklinde belirtilir.

ARAŞTIRMA

Ülkemizde kamu ve özel olarak ulusal yayın yapan radyo ve televizyonları araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

Hizmet sağlayıcı ile olan hukuki işleyiş yani yargı yetkisini kullanabilmek için yayın yapmak isteyen şirketlere Kanun'da prosedürler konmuştur. Bunlara lisans sahibi olma, medya hizmeti veren şirketin bulunduğu yerin uygunluğu örnek verilebilir.

Kanun'un 2. maddesinin 2. fıkrasında "(2) Bu Kanunun uygulanmasında;
a) Medya hizmet sağlayıcı, şirket merkezinin Türkiye'de bulunması ve yayın hizmetlerine ilişkin editoryal kararların Türkiye sınırları içinde alınıyor olması durumunda Türkiye'de yerleşik kabul edilir.
b) Medya hizmet sağlayıcının şirket merkezinin Türkiye'de bulunmasına rağmen, yayın hizmetlerine ilişkin editoryal kararların Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesine taraf başka bir ülkede alınması ya da yayın hizmetlerine ilişkin editoryal kararlar Türkiye'de alınmakla birlikte şirket merkezinin anılan Sözleşmeye taraf başka bir ülkede bulunması durumunda medya hizmet sağlayıcı, yayın hizmeti faaliyetini yürüten işgücünün önemli bir kısmının bulunduğu ülkede yerleşik kabul edilir. Ancak,
1) Yayın hizmeti faaliyetini yürüten işgücü her iki ülkede de bulunmakla birlikte, hangi ülkede daha yoğun olarak çalışıldığının tespit edilemediği durumlarda medya hizmetsağlayıcı, şirket merkezinin bulunduğu ülkede yerleşik kabul edilir.
2) Yayın hizmeti faaliyetini yürüten işgücünün önemli bir kısmının, her iki ülkede de yoğun olarak faaliyet göstermediği durumlarda medya hizmet sağlayıcı, faaliyetine Türkiye'de daha önce başlamış olması ve Türkiye ekonomisi ile istikrarlı ve etkili birbağlantısının bulunması hâlinde Türkiye'de yerleşik kabul edilir.
c) Bir medya hizmet sağlayıcının şirket merkezi Türkiye'de bulunmakla birlikte, yayın hizmeti faaliyetine ilişkin editoryal kararların Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesine taraf olmayan bir ülkede alınması

ya da yayın hizmetlerine ilişkin editoryal kararlar Türkiye'de alınmakla birlikte şirket merkezinin anılan Sözleşmeye taraf olmayan üçüncü birülkede bulunması durumunda medya hizmet sağlayıcı, yayın hizmeti faaliyetini yürüten işgücünün önemli bir kısmının Türkiye'de bulunması hâlinde Türkiye'de yerleşik kabul edilir." şeklinde dört farklı durum sayılır.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında "İkinci fıkra hükümlerinin uygulanamadığı durumlarda;

a) Türkiye sınırları içinde konuşlandırılmış uydu bağlantısını kullanan medya hizmet sağlayıcılar,

b) Türkiye sınırları içinde konuşlandırılmış uydu bağlantısını kullanmamalarına rağmen, Türkiye'ye ait uydular üzerinde kapasite kullanan medya hizmet sağlayıcılar, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında kabul edilir." ikinci fıkra kapsamına girmeyen durumlara açıklık getirilir.

Aynı maddenin dördüncü fıkrasında "(4) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/58 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/48 md.) Türkiye'ye ait uydular üzerinden Türkçe olarak Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşları, bu maddenin diğer fıkralarına bakılmaksızın Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında kabul edilir. Bu kuruluşların da Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altındaki kuruluşlar gibi Üst Kuruldan yayın lisansı alması zorunludur." hükmüne yer verilir.

Görsel 2.4: Avrupa Birliği binası

Avrupa Birliği (AB) mevzuatına uyum çalışmaları kapsamında "Bilgi Toplumu ve Medya" başlığı ile açılan 10. fasılda AB'ye sunulan Eylem Planı ile Ortak Müzakere Pozisyon Belgesinde, AB mevzuatı ile tam uyumun 2009 Aralık ayı sonuna kadar tamamlanması taahhüt edilmiştir (Görsel 2.4). Bu çerçevede 2010 yılında yeni kanun tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı ile 19 Aralık 2007 tarihinde yürürlüğe giren 88/552/EEC sayılı Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ile uyum sağlanması amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMA

Avrupa Birliği Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi"ni araştırıp inceleyiniz, konu hakkında görüşlerinizi belirten kompozisyon çalışması hazırlayıp arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik

Yönetmelik ya da **talimatname**, Anayasa'nın 123. maddesinde tarif edildiği şekliyle "Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren konularda, kanunlara ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine aykırı olmamak koşuluyla çıkardıkları yazılı hukuk kuralları."dır.

YAYIN HİZMETİ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 30, 31, 37, 45 ve 46. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in amacı 1. maddede "Bu Yönetmeliğin amacı, medya hizmet sağlayıcıların uyması gereken yayın hizmeti usul ve esaslarını belirlemektir." şeklindedir. Kapsamı ise 2. maddede "Bu Yönetmelik; Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılar tarafından sunulan yayın hizmetleri ile ilgili usul ve esasları kapsar." şeklinde verilmiştir.

Yönetmelikte yeniden iletim serbestliği, yeniden iletimin usul ve esasları, Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde yapılacak yayınların usul ve esasları, farklı dil ve lehçelerde yayın, yayın hizmetlerinde ticari iletişim genel esaslar, ticarî iletişim, yayın hizmeti ilkeleri saklı kalmak kaydıyla tele-alışveriş yayın hizmeti ilkeleri, reklâm ve tele-alışveriş yayınlarının biçim ve sunuşu, tele-alışveriş konularında esas usul ve tanımlara açıklık getirilmiştir.

Görsel 2.5: İletim

Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in **Yeniden İletim ve Yayın Dili** başlıklı ikinci bölümünde açıklayıcı hükümler alt başlıklarla maddeler hâlinde belirtilmiştir.

Yeniden iletim usul ve esasları

MADDE 6– (1) 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yeniden iletim yapacak olan medya hizmet sağlayıcıların, yeniden iletim konusu yayınların kaynak kuruluşları ile yazılı sözleşme yapması ve sözleşmenin Üst Kurulca talep edildiğinde ibraz edilmesi zorunludur (Görsel 2.5).

(2) Yurt içinden yapılacak yeniden iletim, medya hizmet sağlayıcıların mevcut lisans türünü değiştiremez.

(3) Yeniden iletimi yapılacak yayın hizmeti, bütünlüğü ve uyumu bozulmadan iletilir. Televizyon yayın hizmeti veren medya hizmet sağlayıcıları yeniden iletimini yapacakları yayın hizmeti üzerinde, alt yazı ve benzeri teknikler kullanarak yayın hizmeti ile ilgili herhangi bir yorum yapamazlar. Anında ve birebir tercümeler yorum sayılmaz.

(4) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Medya hizmet sağlayıcılar, yeniden iletimi yapılacak yayın hizmetinin başında yayınların kaynak kuruluşu ile programın ismini belirtir, ayrıca radyolarda sesli olarak yayının başında “Bu bir yeniden iletimdir.” ifadesini yayınlar. Televizyon yayın hizmetinde yeniden iletim yayınları boyunca, yayınların kaynak kuruluş logosu yeniden iletimi yapan kuruluşun logosu ile birlikte ekranda bulundurulur.

(5) (Ek:RG-3/4/2014-28961) Yeniden iletimin bir medya hizmet sağlayıcı tarafından gerçekleştirilmesi halinde, medya hizmet sağlayıcı, yayında hiçbir değişiklik yapmamak ve yeniden iletilen yayının akışını değiştirmemek kaydıyla ticari iletişim yerleştirmesi yapabilir.

(6) (Ek:RG-3/4/2014-28961)Yeniden iletimi yapacak medya hizmet sağlayıcı yeniden iletimini yaptığı yayın hizmetinin editoryal sorumluluğuna sahiptir.

(7) (Ek:RG-3/4/2014-28961)Bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki yayınların yeniden iletimi esnasında yayınların Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve 6112 sayılı Kanun hükümlerini ihlal etmesi durumunda Üst Kurulca kaynak Devletin ilgili mercileri nezdinde girişimde bulunulur.

a) Eğer tespit edilen ihlal önemli toplumsal sorunlar doğuran açık, ciddi ve ağır özellikte ve Sözleşmenin 7 nci maddesinin 1 inci veya 2 nci paragraflarına, 12 nci maddesinin birinci paragrafının ilk cümlesine, 13 üncü maddesinin birinci paragrafının ilk cümlesine, 14 üncü maddesinin birinci veya üçüncü paragrafına veya 15 inci maddesinin birinci veya üçüncü paragrafına veya 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) veya (n) bentlerine, ikinci veya üçüncü fıkralarına, 9 uncu, 10 uncu ve 11 inci madde hükümlerine aykırı ise ve ihlalin bildirimini takip eden 15 gün içinde devam ederse Üst Kurul söz konusu yayın hizmetinin yeniden iletimini altı aya kadar durdurulabilir.

b) (a) bendinde sayılanlar hariç ve Sözleşmenin 7 nci maddesinin üçüncü paragrafı veya 8 inci, 9 uncu veya 10 uncu maddeler dışındaki hükümleri ile 6112 sayılı Kanunun diğer hükümlerinin ihlalinin sekiz ay devam etmesi durumunda da Üst Kurul söz konusu yayın hizmetinin yeniden iletimini altı aya kadar durdurulabilir.
c) Yukarıda belirtilen usulde işlemler tesis edilmesine rağmen çözüme ulaşılamazsa Sözleşmenin ilgili hükümleri gereğince işlem yapılır.

Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere aykırı yayın hizmetlerinin yeniden iletimi yapılamaz.

Yeniden iletim usul ve esasları; 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yeniden iletim yapacak olan medya hizmet sağlayıcıların, yeniden iletim konusu yayınların kaynak kuruluşları ile yazılı sözleşme yapması ve sözleşmenin Üst Kurulca talep edildiğinde ibraz edilmesi zorunludur. Yurt içinden yapılacak yeniden iletim, medya hizmet sağlayıcıların mevcut lisans türünü değiştiremez.

Yeniden iletimi yapılacak yayın hizmeti, bütünlüğü ve uyumu bozulmadan iletilir. Televizyon yayın hizmeti veren medya hizmet sağlayıcıları yeniden iletimini yapacakları yayın hizmeti üzerinde, alt yazı ve benzeri teknikler kullanarak yayın hizmeti ile ilgili herhangi bir yorum yapamazlar. Anında ve birebir tercümeler yorum sayılmaz.

Medya hizmet sağlayıcılar, yeniden iletimi yapılacak yayın hizmetinin başında yayınların kaynak kuruluşu ile programın ismini belirtir, ayrıca radyolarda sesli olarak yayının başında “Bu bir yeniden iletimdir.” ifadesini yayınlar. Televizyon yayın hizmetinde yeniden iletim yayınları boyunca, yayınların kaynak kuruluş logosu yeniden iletimi yapan kuruluşun logosu ile birlikte ekranda bulundurulur.

Yeniden iletimin bir medya hizmet sağlayıcı tarafından gerçekleştirilmesi hâlinde, medya hizmet sağlayıcı, yayında hiçbir değişiklik yapmamak ve yeniden iletilen yayının akışını değiştirmemek kaydıyla ticari iletişim yerleştirmesi yapabilir. Yeniden iletimi yapacak medya hizmet sağlayıcı yeniden iletimini yaptığı yayın hizmetinin editoryal sorumluluğuna sahiptir.

Bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki yayınların yeniden iletimi esnasında yayınların Avrupa Sınır ötesi Televizyon Sözleşmesi ve 6112 sayılı Kanun hükümlerini ihlal etmesi durumunda Üst Kurulca kaynak Devletin ilgili mercileri nezdinde girişimde bulunulur.

a. Eğer tespit edilen ihlal önemli toplumsal sorunlar doğuran açık, ciddi ve ağır özellikte ve Sözleşmenin 7 nci maddesinin 1 inci veya 2 nci paragraflarına, 12 nci maddesinin birinci paragrafının ilk cümlesine, 13 üncü maddesinin birinci paragrafının ilk cümlesine, 14 üncü maddesinin birinci veya üçüncü paragrafına veya 15 inci maddesinin birinci veya üçüncü paragrafına veya 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) veya (n) bentlerine, ikinci veya üçüncü fıkralarına, 9 uncu, 10 uncu ve 11 inci madde hükümlerine aykırı ise ve ihlalin bildirimini takip eden 15 gün içinde devam ederse Üst Kurul söz konusu yayın hizmetinin yeniden iletimini altı aya kadar durdurulabilir.
b. (a) bendinde sayılanlar hariç ve Sözleşmenin 7 nci maddesinin üçüncü paragrafı veya 8 inci, 9 uncu veya 10 uncu maddeler dışındaki hükümleri ile 6112 sayılı Kanunun diğer hükümlerinin ihlalinin sekiz ay devam etmesi durumunda da Üst Kurul söz konusu yayın hizmetinin yeniden iletimini altı aya kadar durdurulabilir.

c. Yukarıda belirtilen usulde işlemler tesis edilmesine rağmen çözüme ulaşılamazsa Sözleşmenin ilgili hükümleri gereğince işlem yapılır.

Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde yapılacak yayınların usul ve esasları

MADDE 7 – (1) Yayın hizmetlerinin Türkçe yapılması esastır. Ancak Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Yayınlar seçilen dilin kurallarına uygun olarak yapılmak zorundadır.

(2) Medya hizmet sağlayıcıların farklı dil ve lehçelerde yayın yapabilmeleri, Üst Kurulun bu Yönetmelik hükümlerine göre vereceği izne tabidir. Üst Kurul izni olmadan bu dil ve lehçelerde yayın yapılamaz.

(3) Farklı dil ve lehçelerde yayın yapmak isteyen medya hizmet sağlayıcılar; yayın yapmak istedikleri dil ve lehçeleri, bu dil ve lehçelerde yayınlanacak program türlerini, bu programların, günlük yayın akışı içindeki yerleşimini ve aylık yayın planlarını belirleyen yönetim kurulu kararı ile birlikte Üst Kurula başvururlar.

(4) Yayın lisansına sahip olan ve farklı dil ve lehçelerde yayın yapmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların talepleri, yayın alanı, teknik imkânlar ve talep edilen dil ve lehçelerde yayın yapan diğer kuruluşlar da göz önünde bulundurularak Üst Kurul tarafından değerlendirilir ve uygun görülmesi halinde bu dil ve lehçelerde yayın yapma izni verilir.

(5) Farklı dil ve lehçelerdeki münferit müzik eserleri, sinema filmleri, ticari iletişim ve isteğe bağlı yayın hizmetleri için izin şartı aranmaz.

(6) Farklı dil ve lehçelerde Üst Kuruldan yayın yapma izni alan medya hizmet sağlayıcılar, yayınlarını, Kanun ve Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmeliklere, Üst Kurulun öngördüğü diğer yükümlülüklere uygun olarak yapmakla yükümlüdürler.

Farklı dil ve lehçelerde yayın yapmak isteyen medya hizmet sağlayıcılar; yayın yapmak istedikleri dil ve lehçeleri, bu dil ve lehçelerde yayınlanacak program türlerini, bu programların, günlük yayın akışı içindeki yerleşimini ve aylık yayın planlarını belirleyen yönetim kurulu kararı ile birlikte Üst Kurula başvururlar.

Yayın lisansına sahip olan ve farklı dil ve lehçelerde yayın yapmak isteyen medya hizmet sağlayıcıların talepleri, yayın alanı, teknik imkânlar ve talep edilen dil ve lehçelerde yayın yapan diğer kuruluşlar da göz önünde bulundurularak Üst Kurul tarafından değerlendirilir ve uygun görülmesi hâlinde bu dil ve lehçelerde yayın yapma izni verilir.

Görsel 2.6: Medya hizmet sağlayıcılar

Farklı dil ve lehçelerdeki münferit müzik eserleri, sinema filmleri, ticari iletişim ve isteğe bağlı yayın hizmetleri için izin şartı aranmaz. Farklı dil ve lehçelerde Üst Kuruldan yayın yapma izni alan medya hizmet sağlayıcılar (Görsel 2.6), yayınlarını, Kanun ve Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmeliklere, Üst Kurulun öngördüğü diğer yükümlülüklere uygun olarak yapmakla yükümlüdürler

Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in **Yayın Hizmetlerinde Ticari İletişim** başlıklı dördüncü bölümünde açıklayıcı hükümler alt başlıklarla maddeler hâlinde belirtilmiştir.

Genel esaslar

MADDE 9 – (1) Ticarî iletişim, yayın hizmetinin diğer unsurlarından görsel ve/veya işitsel olarak kolayca ayırt edilebilir olmak zorundadır.

(2) Ticarî iletişimde bilinçaltı teknikleri kullanılamaz.
(3) Gizli ticari iletişime izin verilemez.
(4) Haber bülteni ve haber programlarını düzenli olarak sunan kişilerin görüntü veya seslerine ticarî iletişimlerde yer verilemez.
(5) Ticarî iletişim, medya hizmet sağlayıcının editoryal bağımsızlığını ve program içeriğini etkileyecek şekilde kullanılamaz (Görsel 2.7).
(6) (Değişik:RG-6/6/2014-29022) Ticarî iletişim, yayın hizmeti ilkeleri saklı kalmak kaydıyla;

Görsel 2.7: Ticari reklam yayını

a) Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmalıdır.
b) Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemeli veya teşvik etmemelidir.
c) Yanıltıcı olmamalı ve tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarına zarar vermemelidir. Ticari iletişimi yapılan bir ürün, hizmet veya imajın özellikleri hakkında aldatıcı düzeye ulaşan eksik bilgi ve abartılı ifade ve görüntülere yer verilemez (Görsel 2.8).
ç) Gıda takviyesi, bitkisel ürünler, çeşitli cihazlar ve bunlar dışındaki herhangi bir ürünün sağlık beyanı ile ilaç gibi algılanmasına sebebiyet verilemez.

Görsel 2.8: Ticari iletişim

d) Çocukları hiçbir şekilde istismar etmemelidir. Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemeli, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemeli; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemeli; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemeli veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemelidir. Çocukların sahip oldukları deneyim göz önünde bulundurularak bu kapsamdaki yaş gruplarında gerçek dışı beklentilere neden olunmamalıdır (Görsel 2.9).
e) Kadınların istismarına yönelik olmamalıdır. Tanıtımı yapılan ürün, hizmet veya imajda, kadın bedeni cinsel bir meta olarak kullanılmamalıdır.
f) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemelidir.
g) Ticari iletişimde yer alan kişi, meslek ve unvanı ile tüketicinin güvenini kötüye kullanacak ya da tecrübe ve bilgi eksikliklerini istismar edecek biçimde hareket edemez.

Görsel 2.9: Çocuk programları

(7) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen yağ, yağa dönüşen asitler, tuz/sodyum ve şeker gibi gıda ve maddeleri içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimi;
a) Çocuk programlarının başında ve sonunda veya bu programların içinde yapılamaz.
b) (Değişik:RG-27/3/2018-30373) (1) Diğer programlarla birlikte veya bu programların içinde yapılması durumunda, ekranın alt kısmında izleyiciler tarafından rahatça okunabilir, akar bant şeklinde yayınlanacak ve içerisinde düzenli ve dengeli beslenmeyi teşvik eden ifadelere yer veren Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan yazılı uyarılarla birlikte yapılır. Bu uyarılar Üst Kurulun internet sitesinde yayınlanır.

c) (Değişik:RG-27/3/2018-30373) (1) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen yiyecek ve içeceklerin tespitinde, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan liste esas alınır. Bu liste Üst Kurulun internet sitesinde yayınlanır.
(8) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Ticari iletişim yayınlarının ses seviyesi diğer yayın bölümleri ile aynı seviyede olmak zorundadır. Ticari iletişim yayını veya program tanıtımı başlamadan önce ses seviyesi yükseltilerek veya alçaltılarak izleyici veya dinleyici rahatsız edilmemelidir.
(9) (Ek:RG-3/4/2014-28961) Siyasi reklamlar bu maddede düzenlenen ticari iletişimin genel esaslarına ve Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen usul ve esaslara uygun olmak zorundadır.

BİLGİ NOTU

FARKLI DİL VE LEHÇELERDEKİ TRT YAYINLARI

20 Kasım 2008'de hayata geçirilen www.trtvotworld.com, 31 dilde haber yayını ile yeni medya hizmet ortamındaki yayıncılar arasında dünyada 5. sırada yer aldı. Bugün gelinen noktada ise yayın yapılan bölgeyle ve bütün dünyayla ilgili sıcak gelişmeler, uzmanların görüşlerinin de yer aldığı kapsamlı, tarafsız ve doğru bir içerikle 41 dilde dünya kamuoyuna sunulmaktadır.

Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Ortadoğu'dan Kafkaslara 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyette yaklaşık 250 milyon nüfuslu bir coğrafyaya hitap eden TRT Avaz, 21 Mart 2009'da yayın hayatına başlayarak Türkçe, Azerbaycan Türkçesi, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe ve Türkmence programları ile yayın coğrafyasındaki bütün ülkelerin yer aldığı ve her ülkeden izleyicinin kendinden bir şeyler bulduğu "ortak kanal, ortak ses" oldu.

https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce.aspx

KAYNAĞINA GİT

https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce.aspx
Kaynağı ziyaret ediniz.

ARAŞTIRMA

AB'ye uyum sürecinde "Bilgi Toplumu ve Medya" konulu müzakerelerde geçen "Uyumlaştırma Sürecinde Görsel- İşitsel Medya Hizmeti " başlığı ile "C.Ulusal Düzeyde Düzenleme Özgürlüğü Yasama Otoritesinin Yetkisi ve Yerellik (Subsidiarity) İlkesi" alt başlığını araştırınız. Bu konuda edindiğiniz bilgileri ve görüşlerinizi sınıfta paylaşınız.

2.2. RADYO VE TELEVİZYON YAYINCILIĞI İZNİYLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Radyo ve televizyon yayıncılığında izin ve yasal düzenlemeler 6112 sayılı Kanun'un 27. maddesi ve Üst Kurul tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir. **6112 sayılı Kanun'un Yayın lisansı türleri, süresi ve devir** başlıklı **27. maddesinde** radyo televizyon yayıncılığı izni verme yetkisi, lisans verme, eş zamanlı yayın

yapma, farklı yayın tekniği için farklı lisans alma, lisans süresinin on yıl olması yeniden iletim konularına yer verilmiş ve açıklanmıştır. 6112 sayılı Kanun'un devamında radyo ve televizyonların kuruluşları ve yapılanmaları, özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların şirket yapıları ve hisse oranları ile ilgili uymaları gereken hususların Üst Kurul tarafından belirleneceği açıklanmıştır.

2.2.1. Radyo ve Televizyon Yayıncılığı İzni Verme Yetkisi

Frekans planlarının uygulanmasına, karasal sayısal yayına geçiş ve sıralama ihalesine ilişkin usul ve esaslar Üst Kurul tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. **6112 sayılı Kanun'un Yayın lisansı türleri, süresi ve devir** başlıklı **27. Maddesinde** açıklanmıştır.

Bu madde "(1) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, kablo, uydu, karasal ve benzeri ortamlardan yayın yapabilmeleri için her bir yayın tekniği ve ortamına ilişkin Üst Kuruldan ayrı ayrı lisans almak zorundadır. Lisansın hangi yayın tekniği ve ortamına ilişkin verildiği lisans belgesinde açıkça belirtilir. Farklı yayın teknikleri ve ortamlarından aynı anda yayın yapmak isteyen kuruluşlar, her yayın tekniği ve ortamı için ayrı lisans almak ve eş zamanlı yayın yapmak zorundadır.

(2) Yayın lisans süresi on yıldır. Lisans süresi sonunda boşalan karasal yayın kapasitesi Üst Kurulca yeniden ihale edilir.

(3) Üst Kurulun karasal yayın lisansı verdiği bir kuruluş bu lisans haklarını devredemez. Yayın faaliyetine devam etmeme kararı alan kuruluş, lisansını Üst Kurula iade eder." şeklindedir (Görsel 2.10).

Görsel 2.10: Lisans sözleşmesi

Kanun'un **Yeniden iletim** başlıklı **4. maddesi** aşağıdaki gibidir:

MADDE 4 – (1) Yayın hizmetlerinin alımı ve yeniden iletimi serbesttir. Yeniden iletim, ancak Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili hükümleri çerçevesinde sınırlandırılabilir.

(2) Bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşun aynı yayın hizmetini uydu, kablo ve karasal gibi farklı ortamlardan değişiklik yapmaksızın eş zamanlı olarak iletmesi yeniden iletim olarak kabul edilmez (Görsel 2.11).

(3) 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla yeniden iletimin usul ve esasları Üst Kurulca yönetmelikle düzenlenir.

Görsel 2.11: Yayın hizmeti

ARAŞTIRMA

Milli İstihbarat Teşkilatı veya Emniyet Genel Müdürlüğü medya hizmet sağlayıcı kuruluşların lisans başvurularını hangi nedenlerle reddeder? Araştırınız, sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in "Tele-alışveriş yayın hizmeti ilkeleri" başlıklı 9/A maddesi "(1) Tele-alışveriş yayınlarında, bu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde yer alan genel esaslar saklı kalmak kaydıyla;

a) Tüketicinin doğru tercihler yapabilmesini sağlamak amacıyla, ürün veya hizmete ilişkin kesin bilgiler verilir ve izleyiciler yanılgıya düşürülemez.

b) Ürüne ait üretici firma ve üretim yeri bilgileri verilir.
c) Gerçek dışı olarak "ilk kez", "son", "sadece tek bir sefer", "sınırlı satış", "hepsi satılmak üzere-satıldı satılacak" gibi ifadelerle izleyici ürünü satın almaya teşvik edilemez.
ç) Bilimsel ve istatistiki bilgiler çarpıtılamaz. Klinik test ya da ürünün performansına dair test sonuçları, bu sonuçların resmî bir kurum tarafından onaylanmış veya akademik ve bilimsel dergi gibi yerlerde yayınlanmış olması şartıyla sınırlı olarak verilebilir.
d) Herhangi bir ürünün sağlık beyanı ile ilaç gibi algılanmasına sebebiyet verecek ifadeler kullanılamaz.

Gıda takviyesi niteliğindeki ürünlere ilişkin her çeşit memnuniyet ve teşekkür yazısı ya da kişilerin başından geçen ürün tecrübesini anlatan ifade ve görsel sunumlar kullanılamaz. Ürünün kullanılmaması hâlinde sağlığın olumsuz etkileneceği beyanlarına yer verilemez.

Reklâm ve tele-alışveriş yayınlarının biçim ve sunuşu
MADDE 10 – (1) Televizyon hizmetlerinde reklâmlar ile tele-alışveriş yayınları, sesli ve görüntülü bir uyarıyla açıkça fark edilebilecek şekilde,
program hizmetinin diğer unsurlarından kolaylıkla ayırt edilebilecek biçimde düzenlenir. Reklamlar ve tele-alışverişin ayırt edilebilmesi için;
a) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Televizyon reklam ve tele-alışveriş kuşaklarının önünde ve bitiminde 3 saniye süre ile herhangi bir reklam unsuru içermeyen reklam veya tele-alışveriş kapağı kullanılır. Medya hizmet sağlayıcıları, reklam veya tele-alışveriş kapağı tasarımında serbesttirler. Ancak reklam veya tele-alışveriş kuşaklarının önünde kullanılan reklam kapağı ile birlikte başlamak üzere 6 saniye süre ile Ek-2'de yer alan reklam veya tele-alışveriş giriş logosu yayınlanır. Reklam veya tele-alışveriş kuşaklarının bitiminde kullanılan reklam veya tele-alışveriş kapağı yayını ile son bulacak şekilde 6 saniye süre ile Ek-2'de yer alan reklam veya tele-alışveriş çıkış logosu yayınlanır. (Değişik cümle:RG-29/9/2020-31259) Üst Kurulca reklam sürelerinden sayılmayacağına ve ücretsiz olarak yayınlanabileceğine karar verilmiş olan kamu spotları ile öncelikli yayınların yayını sırasında; Ek-2'de yer alan kamu spotu ve öncelikli yayın logoları sürekli olarak yer alır. (Mülga cümle:RG-29/9/2020-31259)(…) Tele-alışveriş kuşakları yayını boyunca ekranda "TELE-ALIŞVERİŞ" ibaresine yer verilir.
b) Bant reklam yayını süresince Ek-2'de yer alan bant reklam logosu yayınlanır. Bant reklam yayınında reklam alanı görüntü alanının %20'sini aşamaz. Bant reklam teknikleri kullanılarak yapılan spot ve küçük ilanlar tarzındaki reklamlar; program bütünlüğü, değeri, etkinliği ve mesajın bozulmasını önlemek için sesli olarak yayınlanamaz. (Değişik:RG-12/8/2015-29443)Bant reklam, programlarda oyuncuların, sunucuların ve konuşmacıların görüntülerini kapatacak şekilde yerleştirilemez.
(2) Radyo yayın hizmetlerinde reklâmlar ile tele-alışveriş yayınları, sesli bir uyarıyla açıkça fark edilebilecek şekilde, program hizmetinin diğer unsurlarından kolaylıkla ayırt edilebilecek biçimde düzenlenir. Reklamlar ve tele-alışverişin ayırt edilebilmesi için; "REKLAMLAR" ve "TELEALIŞVERİŞ" şeklindeki ticari iletişimin türünü belirten sözler ile reklam müziği (cıngıl) reklamın önünde ve bitiminde dinleyicinin anlayacağı biçimde en az 3 saniye süreyle kullanılır.
(3) Dini tören yayını içine hiçbir şekilde reklam ve tele-alışveriş yayını yerleştirilemez.
(4) (Değişik:RG-12/8/2015-29443)Haber bültenleri ile çocuklara yönelik programlarda ve spor karşılaşmalarının bölüm, duraksamalar ve devre araları dışında, bant reklamlar dâhil hiç bir türde reklam yayınlanamaz.
(5) Özel tarifeli telefon hatları içeren ve yayın ilkelerine uygun olarak yayınlanan reklamlarda yazılı açıklamalarda kullanılan karakter büyüklüğü en az 8 punto olmalıdır. Söz konusu açıklamaların ekranda

kayar şekilde verilmesi durumunda izleyicilerin okuyabileceği bir hızda olması, bu yazıların ekranda sabit bir şekilde bulundurulması durumunda ise ekranda en az 10 saniye kalması sağlanır.
(6) (Ek:RG-3/4/2014-28961) Spor karşılaşmalarının doğal araları dışında tek reklam uygulamasına izin verilmez. Tek reklam uygulamalarında da bu madde hükümleri uygulanır.
Bu sebeple televizyonda 3 saniye süreyle "REKLAMLAR" yazısı ve müziği ile karşılaşılır.

Bant reklam yayını süresince Ek-2'de yer alan bant reklam logosu yayınlanır. Bant reklam yayınında reklam alanı görüntü alanının %20'sini aşamaz. Bant reklam teknikleri kullanılarak yapılan spot ve küçük ilanlar tarzındaki reklamlar; program bütünlüğü, değeri, etkinliği ve mesajın bozulmasını önlemek için sesli olarak yayınlanamaz.

(Değişik:RG-12/8/2015-29443) Bant reklam, programlarda oyuncuların, sunucuların ve konuşmacıların görüntülerini kapatacak şekilde yerleştirilemez.

Haber bültenleri ile çocuklara yönelik programlarda ve spor karşılaşmalarının bölüm, duraksamalar ve devre araları dışında, bant reklamlar dâhil hiç bir türde reklam yayınlanamaz.

TANIM

Televizyon yayınının kablo, cam iletken ve benzeri bir fiziki ortam üzerinden halkın alması maksadıyla abonelere ulaştırıldığı yayın türüne **kablolu televizyon yayını** denir.

Özel tarifeli telefon hatları içeren ve yayın ilkelerine uygun olarak yayınlanan reklamlarda yazılı açıklamalarda kullanılan karakter büyüklüğü en az 8 punto olmalıdır. Söz konusu açıklamaların ekranda kayar şekilde verilmesi durumunda izleyicilerin okuyabileceği bir hızda olması, bu yazıların ekranda sabit bir şekilde bulundurulması durumunda ise ekranda en az 10 saniye kalması sağlanır.
Spor karşılaşmalarının doğal araları dışında tek reklam uygulamasına izin verilmez. Tek reklam uygulamalarında da bu madde hükümleri uygulanır (Görsel 2.12).

Görsel 2.12: Kapalı devre yayını

2.2.2. Radyo ve Televizyonların Kuruluşları ve Yapılanmaları

6112 sayılı Kanun'un Altıncı Bölüm "Özel Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar" başlığının "Kuruluş ve hisse oranları" alt başlığında özel medya ve hizmet sağlayıcı kuruluş ve şirket yapıları ve hisse oranları hüküm altına alınmıştır.

Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların şirket yapıları ve hisse oranları ile ilgili uymaları gereken hususlar; yayın lisansı, münhasıran radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak amacıyla Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş anonim şirketlere verilir. Aynı şirket ancak bir radyo, bir televizyon ve bir isteğe bağlı yayın hizmeti sunabilir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, yayın lisansının verilmesinden sonra da ana sözleşmelerine bu maddedeki esaslara aykırı hükümler koyamazlar. Ana sözleşme değişiklikleri bir ay içinde Üst Kurula bildirilir.

TANIM

Televizyon yayını dışında eğitim, öğretim, güvenlik ve turizm gibi belirli amaçlar için bir bina dahilinde veya birbiri ile ilişkili binalar grubunda kullanılan kablo televizyona, **kapalı devre televizyon sistemi** denir.

Siyasî partiler, sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler, birlikler, dernekler, mahallî idareler ve bunlar tarafından kurulan veya bunların doğrudan veya dolaylı ortak oldukları şirketler ile sermaye piyasası kurumları ve bunlara doğrudan veya dolaylı ortak olan gerçek ve tüzel kişilere yayın lisansı verilemez. Bu kuruluşlar, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara doğrudan veya dolaylı ortak olamaz.

TANIM

Boşlukta veya kablo, cam iletken ve benzeri bir fiziki ortamda ışık hızı ile yayılan, suni olarak üretilmiş elektrik ve manyetik özellikleri olan dalgaya **elektromanyetik dalga** denir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde sermaye piyasası araçlarını ihraç ve halka arz edebilirler. Bu durumda mevzuat gereği Sermaye Piyasası Kurulunda kayda alınmadan önce Üst Kurulun onayının alınması zorunludur. Halka açık hisselerde nama yazılı olma şartı aranmaz (Görsel 2.13). Bir gerçek veya tüzel kişi doğrudan veya dolaylı olarak en fazla dört karasal yayın lisansına sahip medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ortak olabilir. Ancak, birden çok medya hizmet sağlayıcıya ortaklıkta

Görsel 2.13: Canlı yayın

bir gerçek veya tüzel kişinin doğrudan veya dolaylı hisse sahibi olduğu medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yıllık toplam ticarî iletişim geliri, sektörün toplam ticarî iletişim gelirinin yüzde otuzunu geçemez. Toplam ticarî iletişim geliri bu oranı aşan gerçek veya tüzel kişiler, Üst Kurul tarafından verilen doksan günlük süre içinde bu oranın altına inecek şekilde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardaki hisselerini devreder. Verilen süre içinde Üst Kurul kararının gereğini yerine getirmeyen gerçek veya tüzel kişi hakkında, kararın gereğini yerine getirmediği her ay için Üst Kurulca dörtyüzbin Türk Lirası idarî para cezası uygulanır. Vakıf kurucuları bu Kanunun uygulanması açısından medya hizmet sağlayıcı kuruluş ortağı kabul edilir. Bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Üst Kurul tarafından belirlenir.

Gerçek kişiler için eşler ile üçüncü derece dâhil olmak üzere üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlara ait hisseler de aynı kişiye aitmiş gibi değerlendirilir.

Kuruluş ve hisse oranları

MADDE 19 – (1) Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların şirket yapıları ve hisse oranları ile ilgili uymaları gereken hususlar şunlardır:

a) Yayın lisansı, münhasıran radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak amacıyla Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş anonim şirketlere verilir. Aynı şirket ancak bir radyo, bir televizyon ve bir isteğe bağlı yayın hizmeti sunabilir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, yayın lisansının verilmesinden sonra da ana sözleşmelerine bu maddedeki esaslara aykırı hükümler koyamazlar. Ana sözleşme değişiklikleri bir ay içinde Üst Kurula bildirilir.

b) Siyasî partiler, sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler, birlikler, dernekler, (...)11 mahallî idareler ve bunlar tarafından kurulan veya bunların doğrudan veya dolaylı ortak oldukları şirketler ile sermaye piyasası kurumları ve bunlara doğrudan veya dolaylı ortak olan gerçek ve tüzel kişilere yayın lisansı verilemez. Bu kuruluşlar, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara doğrudan veya dolaylı ortak olamaz.(10)

c) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların hisseleri nama yazılı olmak zorundadır. Herhangi bir kişi lehine intifa senedi ihdas edilemez.

ç) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde sermaye piyasası araçlarını ihraç ve halka arz edebilirler. Bu durumda mevzuat gereği Sermaye Piyasası Kurulunda kayda alınmadan önce Üst Kurulun onayının alınması zorunludur. Halka açık hisselerde nama yazılı olma şartı aranmaz.

TANIM

Radyo ve televizyon yayını yapmak üzere donatılmış her türlü hareketli veya sabit tesise **radyo ve televizyon vericisi** denir (Görsel 2.14).

Görsel 2.14: Radyo ve televizyon vericisi

d) Bir gerçek veya tüzel kişi doğrudan veya dolaylı olarak en fazla dört karasal yayın lisansına sahip medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ortak olabilir. Ancak, birden çok medya hizmet sağlayıcıya ortaklıkta bir gerçek veya tüzel kişinin doğrudan veya dolaylı hisse sahibi olduğu medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yıllık toplam ticarî iletişim geliri, sektörün toplam ticarî iletişim gelirinin yüzde otuzunu geçemez. Toplam ticarî iletişim geliri bu oranı aşan gerçek veya tüzel kişiler, Üst Kurul tarafından verilen doksan günlük süre içinde bu oranın altına inecek şekilde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardaki hisselerini devreder. Verilen süre içinde Üst Kurul kararının gereğini yerine getirmeyen gerçek veya tüzel kişi hakkında, kararın gereğini yerine getirmediği her ay için Üst Kurulca dörtyüzbin Türk Lirası idarî para cezası uygulanır. (Ek cümle: 20/8/2016-6745/67 md.) Vakıf kurucuları bu Kanunun uygulanması açısından medya hizmet sağlayıcı kuruluş ortağı kabul edilir. Bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Üst Kurul tarafından belirlenir.
e) Gerçek kişiler için eşler ile üçüncü derece dâhil olmak üzere üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlara ait hisseler de aynı kişiye aitmiş gibi değerlendirilir.
f) Bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşta doğrudan toplam yabancı sermaye payı, ödenmiş sermayenin yüzde ellisini geçemez. Yabancı bir gerçek veya tüzel kişi en fazla iki medya hizmet sağlayıcı kuruluşa doğrudan ortak olabilir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ortağı olan şirketlere yabancı gerçek veya tüzel kişilerin iştirak ederek yayın kuruluşlarına dolaylı ortak olmaları hâlinde, yayıncı kuruluşların yönetim kurulu başkanı, başkan vekili ile yönetim kurulu çoğunluğu ve genel müdürünün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması ve ayrıca yayıncı kuruluş genel kurullarında oy çoğunluğunun Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetini haiz gerçek veya tüzel kişilerde bulunması zorunludur. Şirket ana sözleşmelerinde bu hususları sağlayan düzenlemeler açıkça belirtilir.
g) Yerli veya yabancı hissedarlar hiçbir şekilde imtiyazlı hisse senedine sahip olamaz.
(2) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/19 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/18 md.) Üst Kurul, lisans başvurularına ilişkin olarak ilgili kurumların görüşü de alınmak suretiyle milli güvenlik, kamu düzeninin korunması ve kamu yararı gereklerinden kaynaklanan sebeplerle lisans taleplerini reddedebilir.
(3) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/19 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/18 md.) (İptal:
Anayasa Mahkemesinin 19/2/2020 tarihli ve E.:2018/91 K.:2020/10 sayılı kararı ile)

Üst Kurul, lisans başvurularına ilişkin olarak ilgili kurumların görüşü de alınmak suretiyle milli güvenlik, kamu düzeninin korunması ve kamu yararı gereklerinden kaynaklanan sebeplerle lisans taleplerini reddedebilir.

2.3. RADYO VE TELEVİZYON YAYINLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİYLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

İletişimin yaygınlaşmasıyla milyonlarca bilgi radyo ve televizyon vasıtasıyla her an büyük kitlelere iletilebilir. Bu durum "Görülen, duyulan her bilgi doğru mudur?" sorusunu akla getirebilir. Hemen her ülke bilgi kirliliğini önlemek, toplumsal değerlerini ve kültürel varlıklarını korumak amacıyla yasal düzenlemelerle kitle iletişimin sınırlarını belirler. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de millî ve manevi değerlerini, aile yapısını, çocuğun üstün menfaatini, toplumun huzur ve sağlığını, dilini vb. korumak için yayıncı kuruluşların yükümlülüklerini yasalarla düzenler.

2.1. ETKİNLİK: YASAL SINIRLARA UYGUN EVCİL HAYVAN VİDEOSU ÇEKMEK

Yönerge: Evinizde veya çevrenizde yaşayan bir evcil hayvanı tanıtan video çekimi yapınız. Öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla videoyu nasıl çekeceğiniz konusunda sohbet ediniz. Bir hafta sonra hazırladığınız videoyu sınıfta akıllı tahtaya aktararak arkadaşlarınızla izleyiniz. Hazırladığınız videonun süresinin üç dört dakikadan fazla olmamasına dikkat ediniz.

İşlem Basamakları

1. Evcil hayvanınızı ismi, türü, cinsi, yaşı, kime ait olduğu vb. özellikleriyle tanıttığınız videonuza isim veriniz.
2. Hayvanınızın sabah, öğlen ve akşam saatlerinde neler yaptığı, en çok neleri sevdiği, beslenmesi, alışkanlıkları, oyunları, temizliği, sağlık ve bakımı vb. konulardan biri veya birkaçını seçiniz.
3. Videonuzu haricî belleğe kaydederek sınıfa getiriniz, etkileşimli tahtada sunumunuzu yapınız.
4. Görevi yaparken karşılaştığınız zorlukları sınıfta paylaşınız.
5. Çalışmanızı ürün dosyanıza ekleyiniz.

Dikkat: 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nu okuyunuz. "Bir hayvan; acı, ıstırap ya da zarar görecek şekilde, film çekimi, gösteri, reklam ve benzeri işler için kullanılamaz (10. madde)." maddesine dikkat ediniz.

2.3.1. Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da Düzenlenen Yükümlülükler

Medya hizmet sağlayıcılarına diğer deyişle yayıncı kuruluşlara 6112 sayılı Kanun'un "Yayın Hizmeti İlkeleri" (Üçüncü Bölüm) başlığı altındaki 8. maddesiyle bazı yükümlülükler getirilmiştir. Bu yükümlülükler şöyledir: Yayın hizmeti ilkeleri

MADDE 8 – (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.

b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.

c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.

ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.

d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz.

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.

g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.

ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.

h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.

k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.

l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.

m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.

n) Müstehcen olamaz.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.

ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.

p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.

r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.

s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.

ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.

t) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.

(2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz.

(3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.

(4) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/60 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/50 md.) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin

numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz.

6112 sayılı Kanun'da kaynağının belirtilmesi zorunludur; tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz. Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez. Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz. Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.

Yayın dili
MADDE 5 – (1) Yayın hizmetlerinin Türkçe yapılması esastır. Ancak Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Yayınlar seçilen dilin kurallarına uygun olarak yapılmak zorundadır. Bu yayınlara ilişkin usul ve esaslar Üst Kurulca yönetmelikle belirlenir.
Yayın hizmeti ilkeleri
MADDE 8 – (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;
a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.
b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.
c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.
ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.
d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. (Mülga ikinci cümle: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) (...)
e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.5
f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.
g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.
ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.6
h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.
ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve

görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.
i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.
j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.
k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.
l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.
m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.
n) Müstehcen olamaz.
o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.
ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.
p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.
r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.
s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.
ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.
t) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/17 md.) Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.
(2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz.
(3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.
(4) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/60 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/50 md.) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına,
pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz.

SIRA SİZDE

Size göre 6112 sayılı Kanun'unda medya hizmet sağlayıcılarına "Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez." ilkesi neden konulmuştur? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

6112 sayılı Kanun'un Dördüncü Bölümü'nde "Yayın Hizmetlerinde Ticarî İletişim" başlığının "Genel esaslar" alt başlığında hüküm altına almış ve açıklamıştır.

Genel esaslar
MADDE 9 – (1) Ticarî iletişim, yayın hizmetinin diğer unsurlarından görsel ve işitsel olarak kolayca ayırt edilebilir olmak zorundadır.
(2) Ticarî iletişimde bilinçaltı teknikleri kullanılamaz.
(3) Gizli ticarî iletişime izin verilemez.
(4) Haber bülteni ve haber programlarını düzenli olarak sunan kişilerin görüntü veya seslerine ticarî iletişimlerde yer verilemez.
(5) Ticarî iletişim, medya hizmet sağlayıcının editoryal bağımsızlığını ve program içeriğini etkileyecek şekilde kullanılamaz.
(6) Ticarî iletişim, 8 inci maddede belirlenen esas ve ilkeler saklı kalmak kaydıyla;
a) Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmak,
b) Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemek veya teşvik etmemek,
c) Yanıltıcı olmamak ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermemek,
ç) Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemek, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemek; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemek; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemek veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemek,
d) Kadınların istismarına yönelik olmamak,
e) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemek, zorundadır.
(7) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen gıda ve maddeler içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimine, çocuk programlarıyla birlikte veya bu programların içinde yer verilemez.
(8) Ticarî iletişim yayınlarının ses seviyesi diğer yayın bölümleri ile aynı seviyede olmak zorundadır.

Yayınlar ayrımcı, yanıltıcı olamaz dürüstlük kuralına uygun olmalıdır (Görsel 2.15). Ticarî iletişimde, yayınlar adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun, cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermeme, veya teşvik etmeme, yanıltıcı olmama ve tüketicinin çıkarlarına zarar vermeyecek nitelikte olmalıdır.

Görsel 2.15: Haber programı

Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemek, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemek; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemek; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemek veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemek, kadınların istismarına yönelik olmamak, sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemek, zorundadır.

Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen gıda ve maddeler içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimine, çocuk programlarıyla birlikte veya bu programların içinde yer verilemez.

Ticarî iletişim yayınlarının ses seviyesi diğer yayın bölümleri ile aynı seviyede olmak zorundadır.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun yükümlülüğü
MADDE 45 – (1) 8 inci maddede belirtilen yayın ilkeleri ile bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticarî iletişimi düzenleyen hükümleri, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu yayınları hakkında da uygulanır.
(2) Söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi hâlinde, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ihlâlin niteliği açıkça belirtilerek Üst Kurulca uyarılır ve yükümlülüğün gereğinin yerine getirilmesi ilgili Bakanlığa bildirilir.

2.3.2. Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Bu Yönetmelik 2 Kasım 2011 tarihli 28103 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "YAYIN HİZMETİ USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK" ile yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 24 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, 17/4/2003 tarihli ve 25082 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Radyo ve Televizyon Yayınlarının Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik ile 13/11/2009 tarihli ve 27405 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerde Yapılacak Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yayın hizmeti ilkeleri
MADDE 8– (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla yayın hizmeti ilkelerine uygun olarak sunarlar.
Yayın hizmetleri;
a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne,Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.

SIRA SİZDE

Çin, Rusya, Fransa gibi ülkelerde Türkçe yayın yapılmamasının nedenleri hakkında düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.
c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.
ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez. İnsanların yaralanma, acı çekme, ölüm anları ve benzeri durumlar, duygu sömürüsüne yol açacak biçimde verilemez. Kişilerin izinleri olmadıkça, özel hayata ilişkin bilgi, belge ve kayıtlar yayınlanamaz, konut dokunulmazlığı yayın yoluyla ihlal edilemez. Güvenlik kamerası veya benzeri yöntemlerle yapılan kayıtlar ancak, insan onuruna ve kişilik haklarına saldırı içermemesi halinde ilgililerin izni ile yayınlanabilir. Rüşvet, cinsel taciz ve benzeri suç fiilleri, yorum katıcı kurgulama kullanılarak haberleştirilemez (Görsel 2.16).
d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet eder şekilde sunamaz. Terör mağdurları ile yakınlarının kişilik haklarını olumsuz etkileyecek yayın yapılamaz.
e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, özürlülük, siyasî ve felsefî

Görsel 2.16: Yayında küçük düşürme

düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.

g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.

ğ) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez. Bunlara karşı her türlü ayrımcılık, fiziksel, duygusal, sözel ve cinsel şiddet teşvik edilemez. Çocukların yer aldığı sahnelerin içeriği, bu programlara katılan ya da bunlarda rol alan çocukların fiziksel, zihinsel veya duygusal gelişimine zarar verecek unsurlar içeremez. Çocuklara yönelik verilecek ödüller onların yaş aralığına uygun olmalıdır.

h) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz. Yetkili makamlarca ya da bunların izniyle düzenlenen şans oyunlarının yer aldığı yayınlar; bu tür oyunların maddi, sosyal veya duygusal açıdan zarara sebebiyet verecek şekilde oynanmasını teşvik edemez.

ı) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Haber bültenleri ve haber programları, tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile haber ajanslarından veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur. Canlı yayınların "canlı" olduğu açıkça belirtilir. Canlı yayınların tekrarında ise kısa mesaj ile programa katılma, telefon bağlantısı ve benzeri şekilde izleyicilerin mağduriyetine sebep olacak duyulara yer verilmez (Görsel 2.17, 2.18).

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

Görsel 2.17: Canlı yayın aracı

j) Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.

k) Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz. Sunucu program sunumu esnasında tarafsız olmak zorundadır.

l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.

Görsel 2.18: Canlı haber yayını

m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.

n) Müstehcen olamaz. Cinsel duyguları sömürmeye yönelik, bireyleri cinsel meta olarak gösteren, insan bedenini cinsel tahrik unsuruna indirgeyen, toplumsal yaşam alanı içinde sergilenemeyecek mahrem söz ve davranışlar içeren, toplumda yaşayan bireylerin ar ve utanma duygularını örseleyen ve cinsel isteklerini tahrik ve istismar eder nitelikte olamaz.

o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır. Mahkemenin karar verdiği cevap ve düzeltme metinleri, sesli ve görüntülü olarak izleyicilerin veya radyolarda sesli olarak dinleyicinin kolaylıkla takip edebileceğişekilde yayınlanır.

ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.

p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi ve bu durumun yayın esnasında kamuoyuna duyurulması ve belgelerin istenilmesi halinde Üst Kurula sunulması zorunludur.

r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez. Yayın yoluyla fal, batıl inançlar gibi yöntemlerin kullanılması ön plana çıkartılarak bu yöntemler sonucunda seyirciler ve dinleyiciler yanlış yönlendirilemez ve istismar edilemez (Görsel 2.19).

Görsel 2.19: Yanlış inançlar medya

s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden, kanıksatan ve kadını istismar eden programlar içeremez. Törenin toplumda kadına karşı bir baskı aracı gibi kullanılmasını teşvik edemez.

ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz. Saldırgan davranış ve tutumların öğrenilmesine, şiddete karşı duyarsızlaşmaya ve şiddeti normalleştirmeye neden olamaz. Haber bültenlerinde veya haber programlarında şiddet unsuru taşıyan ses ve görüntüler süresi gereğinden uzun tutularak, tekrara başvurularak ya da gerçekliğiyle oynanarak haber niteliği dışında yayınlanamaz. Şiddeti olumlayan yorum ve ifadelere yer verilemez.

(2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği korumalı saatlerde, koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz. Korumalı saatlerdeki program tanıtımlarında çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar verebilecek türde şiddet, cinsellik ve benzeri unsurlar taşıyan içeriklere yer verilemez.

(3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür. Bu programlar şifre sistemi veya benzer korumalı bir sistem olmaksızın ve abonenin yetişkin olduğundan emin olarak tedbirler alınmaksızın ve çocukların erişebilecekleri şekilde yayınlanamaz.

MADDE 9 – (1) Ticarî iletişim, yayın hizmetinin diğer unsurlarından görsel ve/veya işitsel olarak kolayca ayırt edilebilir olmak zorundadır.

(2) Ticarî iletişimde bilinçaltı teknikleri kullanılamaz.

(3) Gizli ticari iletişime izin verilemez.

(4) Haber bülteni ve haber programlarını düzenli olarak sunan kişilerin görüntü veya seslerine ticarî iletişimlerde yer verilemez.

(5) Ticarî iletişim, medya hizmet sağlayıcının editoryal bağımsızlığını ve program içeriğini etkileyecek şekilde kullanılamaz.

(6) (Değişik:RG-6/6/2014-29022) Ticarî iletişim, yayın hizmeti ilkeleri saklı kalmak kaydıyla;

a) Adalet, hakkaniyet ve dürüstlük ilkelerine uygun olmalıdır.

b) Cinsiyet, ırk, renk veya etnik köken, tabiiyet, din, felsefî inanç veya siyasî düşünce, engellilik, yaş ve herhangi bir ayrımcılığı içermemeli veya teşvik etmemelidir.

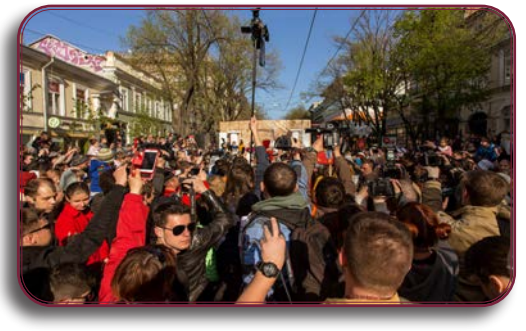
c) Yanıltıcı olmamalı ve tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarına zarar vermemelidir. Ticari iletişimi yapılan bir ürün, hizmet veya imajın özellikleri hakkında aldatıcı düzeye ulaşan eksik bilgi ve abartılı ifade ve görüntülere yer verilemez.

ç) Gıda takviyesi, bitkisel ürünler, çeşitli cihazlar ve bunlar dışındaki herhangi bir ürünün sağlık beyanı ile ilaç gibi algılanmasına sebebiyet verilemez.

d) Çocukları hiçbir şekilde istismar etmemelidir. Çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlakî gelişimine zarar vermemeli, deneyimsizliklerini veya saflıklarını istismar ederek, çocukları bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan yönlendirmemeli; çocukları reklamı yapılmakta olan ürün veya hizmetleri satın almak için ebeveynlerini veya başkalarını ikna etmeye doğrudan teşvik etmemeli; çocukların ebeveynlerine, öğretmenlerine veya diğer kişilere duyduğu güveni istismar etmemeli veya sebepsiz olarak çocukları tehlikeli durumlarda göstermemelidir. Çocukların sahip oldukları deneyim göz önünde bulundurularak bu kapsamdaki yaş gruplarında gerçek dışı beklentilere neden olunmamalıdır.

e) Kadınların istismarına yönelik olmamalıdır. Tanıtımı yapılan ürün, hizmet veya imajda, kadın bedeni cinsel bir meta olarak kullanılmamalıdır.

f) Sağlık, çevre ve güvenliğe zarar verecek davranışa teşvik etmemelidir (Görsel 2.20).

Görsel 2.20: Protesto yürüyüşü

g) Ticari iletişimde yer alan kişi, meslek ve unvanı ile tüketicinin güvenini kötüye kullanacak ya da tecrübe ve bilgi eksikliklerini istismar edecek biçimde hareket edemez.

(7) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen yağ, yağa dönüşen asitler, tuz/sodyum ve şeker gibi gıda ve maddeleri içeren yiyecek ve içeceklerin ticarî iletişimi;

a) Çocuk programlarının başında ve sonunda veya bu programların içinde yapılamaz (Görsel 2.21).

Görsel 2.21: Çocuk ve korku

b) (Değişik:RG-27/3/2018-30373) Diğer programlarla birlikte veya bu programların içinde yapılması durumunda, ekranın alt kısmında izleyiciler tarafından rahatça okunabilir, akar bant şeklinde yayınlanacak ve içerisinde düzenli ve dengeli beslenmeyi teşvik eden ifadelere yer veren Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan yazılı uyarılarla birlikte yapılır. Bu uyarılar Üst Kurulun internet sitesinde yayınlanır.

c) (Değişik:RG-27/3/2018-30373) Genel beslenme diyetlerinde aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen yiyecek ve içeceklerin tespitinde, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan liste esas alınır. Bu liste Üst Kurulun internet sitesinde yayınlanır.

(8) (Değişik:RG-3/4/2014-28961) Ticari iletişim yayınlarının ses seviyesi diğer yayın bölümleri ile aynı seviyede olmak zorundadır. Ticari iletişim yayını veya program tanıtımı başlamadan önce ses seviyesi yükseltilerek veya alçaltılarak izleyici veya dinleyici rahatsız edilmemelidir.

(9) (Ek:RG-3/4/2014-28961) Siyasi reklamlar bu maddede düzenlenen ticari iletişimin genel esaslarına ve Yüksek Seçim Kurulunca belirlenen usul ve esaslara uygun olmak zorundadır.

2.3.3. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun

6112 sayılı Kanun bağımlılık yapıcı maddeler ve zararlı alışkanlıklara karşı yayın hizmeti ilkelerini "Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz." şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu hükümde adı geçen kavramlarla ilgili yasal düzenlemeler de

yayın hizmeti verenleri bağlar hâle gelir. 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun bu yasal düzenlemelerin başında gelir.
4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un amacı "Amaç" bölümünde "Bu Kanunun amacı; kişileri ve gelecek nesilleri tütün ürünlerinin zararlarından, bunların alışkanlıklarını özendirici reklam, tanıtım ve teşvik kampanyalarından koruyucu tertip ve tedbirleri almak ve herkesin temiz hava soluyabilmesinin sağlanması yönünde düzenlemeler yapmaktır." şeklinde belirtilir

Diğer koruyucu önlemler
Madde 3 (6) (Değişik:15/11/2018-7151/23 md.) Televizyonda yayınlanan programlarda, filmlerde, dizilerde, müzik kliplerinde, reklam ve tanıtım filmlerinde, sinema ve tiyatrolarda gösterilen eserlerde tütün ürünlerinin kullanılması ve görüntülerine yer verilmesi ya da internet, topluma açık olan sosyal medya veya benzeri ortamlarda ticari gaye ile veya reklam amacıyla tütün ürünlerinin kullanılması ve görüntülerine yer verilmesi yasaktır.

Ceza hükümleri Madde 5
(4) (Değişik: 10/9/2014-6552/111 md.) 3 üncü maddenin altıncı fıkrasındaki yasağın görsel yayın yoluyla ihlal edilmesi hâlinde, yasağa aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden üçüne kadar idari para cezası verilir. İdari para cezası miktarı, on bin Türk lirasından az olamaz. Bu cezaya karar vermeye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yetkilidir (5. madde 4. fıkra).

Madde 4 (7) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika tütün ürünleri ve sağlığa zararlı diğer alışkanlıkların zararları konusunda uyarıcı, eğitici mahiyette yayınlar yapmak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17:00-22:00 saatleri arasında olmak üzere 08:00-22:00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar, aylık doksan dakikalık süreye dahil edilmez. Bu süreler, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Bu programlar, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu, bilimsel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından hazırlanır veya hazırlattırılır. Hazırlanan programlar, Sağlık Bakanlığının olumlu görüşü alındıktan sonra Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından yayınlanması sağlanır (4. madde 7. fıkra)

Ceza hükümleri
Madde 5
(14) (Değişik: 10/9/2014-6552/111 md.) 4 üncü maddenin yedinci fıkrasındaki yükümlülüklere aykırı hareket edilmesi hâlinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde biri oranında idari para cezası verilir. İdari para cezası miktarı on bin Türk lirasından az olamaz. Bu cezaya karar vermeye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu yetkilidir (5. madde 14. fıkra).

SIRA SİZDE

Sabah saatlerinde bir televizyon kanalındaki filmi (Uyarı işaretlerinden "Şiddet / Korku" içerir anlamındaki işaret yoktur.) izleyen 8 ve 11 yaşında iki kardeşin filmden sonra psikolojileri bozulmuştur. Bu konuda hukuki bir yol izlenebilir mi? Arkadaşlarınızla konuyu değerlendiriniz.

Kanunun amacı; kişileri ve gelecek nesilleri tütün ürünlerinin zararlarından, bunların alışkanlıklarını özendirici reklam, tanıtım ve teşvik kampanyalarından koruyucu tertip ve tedbirleri almak ve herkesin temiz hava soluyabilmesinin sağlanması yönünde düzenlemeler yapmaktır.

2.2. ETKİNLİK: KAMU HİZMET YAYINCILIĞI YAPAN KURULUŞLARI TANIMA

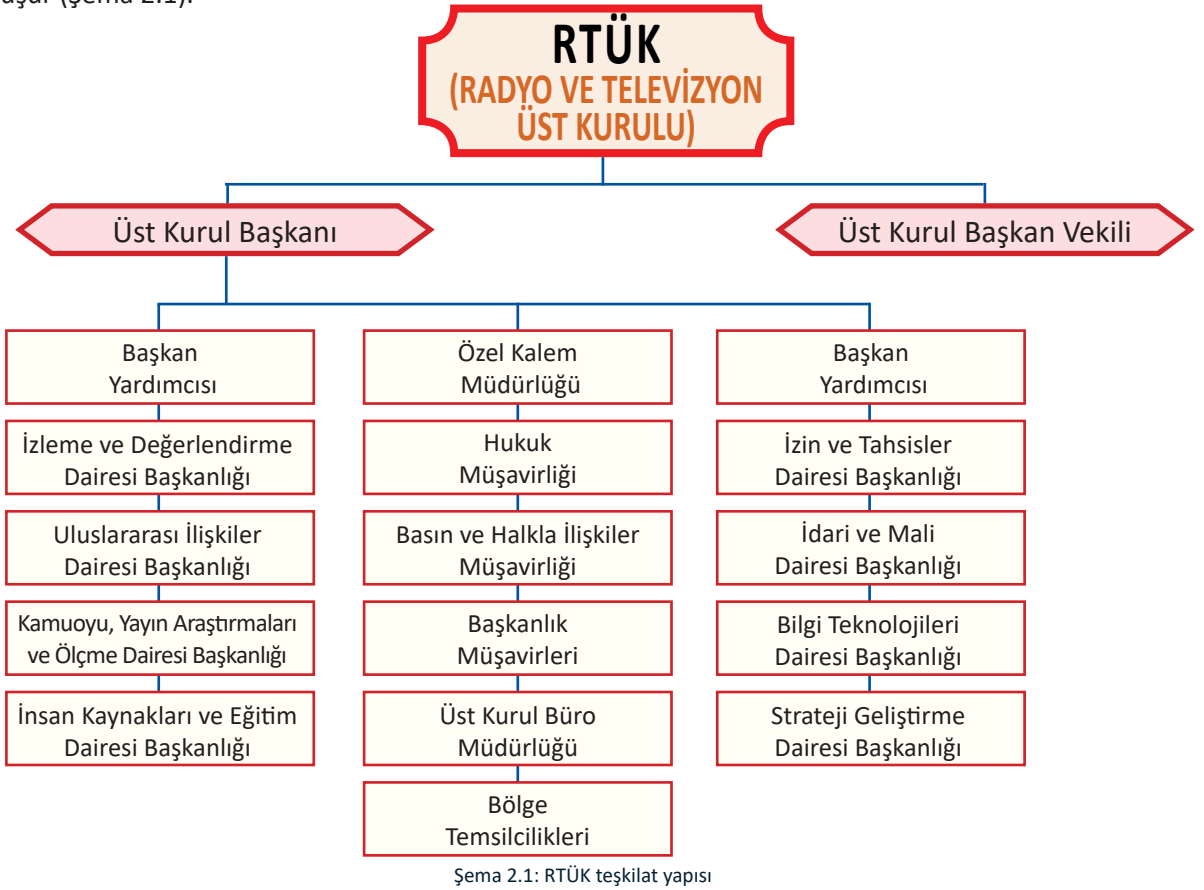
Yönerge: Aşağıdaki işlem basamaklarına uyarak kamu hizmeti yayıncılığını araştırıp kamu hizmeti yapan kuruluşları tanıtınız.

İşlem Basamakları

1. Kamuya yönelik yayın yapan resmî ve özel kuruluşları araştırınız.
2. Sunuyu bilgisayarda hazırlayınız.
3. Hazırladığınız sunuyu sınıfta paylaşınız.
4. Çalışmanızın çıktısını alarak ürün dosyanıza koyunuz.

2.4. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevli Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) 1994'te kurulmuştur. Anayasa'nın 133. maddesi kapsamında üyeleri TBMM Genel Kurulunca seçilen, özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliğidir. Üst Kurul, TBMM tarafından seçilen dokuz üyeden oluşur (Şema 2.1).

Şema 2.1: RTÜK teşkilat yapısı

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, yayıncılık alanında faaliyet gösteren uluslararası platformlarda Türkiye'yi temsil etmektedir. Avrupa Konseyi'nin medya alanındaki çalışmalarını 1994 yılından bu yana Türkiye adına Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) takip etmektedir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, çocukların olumsuz yayın içeriğinden korunmasına yönelik bazı projeleri hayata geçirmiştir. Bunlardan başlıcaları; Akıllı İşaretler Sembol Sistemi, Medya Okuryazarlığı Dersi, İyi Uykular Çocuklar Projesi, Çocuk Web Sitesi, Medya Okuryazarlığı Web Sitesi'dir.

TANIM

RTÜK; düzenleyici ve denetleyici bir kamu kurumudur. RTÜK çalışmalarıyla rekabet ortamını korur, radyo televizyon yayıncılığında karmaşayı engeller, kamusal alanda düzenleme denetleme yapar. Devlet adına icrai karar yetkisine sahip çok geniş bir özerkliğe sahip bir kamu kurumudur (kamu tüzel kişisi).

2.4.1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Oluşumu ve Görev Süreleri

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI
Madde 133 - (Değişik: 8/7/1993-3913/1 md.)
Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir. (Ek fıkra: 21/6/2005-5370/1 md.) Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve
yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir. Devletçe kamu tüzelkişiliği olarak kurulan tek radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır.
RADYO VE TELEVİZYONLARIN KURULUŞ VE YAYIN HİZMETLERİ HAKKINDA KANUN
Kanun Numarası : 6112
Amaç
MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve
esasları belirlemektir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
MADDE 35 – (1) Üst Kurul, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, meslekleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az on yıl süreyle görev yapmış, meslekî açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip, otuz yaşını doldurmuş kişiler arasından Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen dokuz üyeden oluşur.

SIRA SİZDE

Size göre RTÜK'ün radyo ve televizyon yayıncılığına ve Türk toplumuna olumlu etkileri nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Seçim; siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı aday gösterilir. Belirlenen adayların ilanından on gün içinde seçimi yapılır. Seçim sonucu Resmî Gazete'de yayımlanır. Görev süresi altı yıldır. Resmi Gazete'de yayımından sonra onbeş gün içinde toplanır, aralarında bir Başkan bir Başkan Vekili'ni seçer. Başkan ve başkan vekilinin görev süresi iki yıldır.

Üst Kurul, hükümet ile olan ilişkilerini Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği bir Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan aracılığıyla yürütür.

2.4.2. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Görev ve Yetkileri

RTÜK, radyo televizyon yayınlarını düzenlemek ve denetlemekle görevlidir. Bunun yanı sıra başka görevleri de vardır. RTÜK, radyo televizyon yayınlarını düzenlemek ve denetlemekle görevlidir. Bunun yanı sıra başka görevleri de vardır. 6112 sayılı Kanun'un "Görev ve yetkiler" alt başlığındaki 37. maddesinde bu görev ve yetkiler açıklanmaktadır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Teşkilatı ile Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmelik'in "İzleme Ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı" alt başlığının 5. maddesinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görev ve yetkileri açıklanmıştır (Görsel 2.22). Bu maddeye göre İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır:

Görsel 2.22: Değerlendirme ve grafik

a) Medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmetlerini, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, 6112 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler ile diğer kanunlara uygunluğu açısından izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını düzenli olarak Üst Kurula sunmak. İhlal tespit edildiğinde kanuni müeyyidelerin uygulanmasını Üst Kurula teklif etmek.

b) Medya hizmet sağlayıcıları tarafından kullanılan logo ve çağrı işaretlerinin kullanımına ilişkin ihlallerle ilgili yapılan tespitleri İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı ile koordine ederek Üst Kurula sunmak.

c) Medya hizmet sağlayıcıları bünyesindeki izleyici temsilcileri ile koordinasyonu sağlamak, bu konuda gerektiğinde Üst Kurula bilgi vermek. İzleyici temsilciliği sistemi altyapısını Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı ile koordine etmek.

ç) Koruyucu sembol sisteminin belirlenen esaslar çerçevesinde kullanımını takip etmek, aykırılığın tespiti halinde müeyyide uygulanmasını Üst Kurula teklif etmek, sistemin altyapısını Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı ile koordine etmek.

d) Gerçek ve tüzel kişilerin 6112 sayılı Kanun çerçevesinde talep ettikleri yayın kayıtlarının kopyalarını yapmak ve bunları ücreti karşılığında vermek.

SIRA SİZDE

Herhangi bir medya hizmet sağlayıcının lisans başvurusunun reddedilme nedenlerinin neler olabileceğini araştırarak elde ettiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

e) Medya hizmet sağlayıcılarının seçim dönemlerindeki yayınlarını, Yüksek Seçim Kurulu kararları doğrultusunda izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Üst Kurula sunmak.

f) Üst Kurulca yayını durdurulan programlar yerine yayımlanacak olan ikame programları alternatifli olarak Üst Kurul Başkanına önermek, medya hizmet sağlayıcıların Üst Kurulca verilen uyarı ve program

durdurma müeyyidelerini usulüne uygun bir şekilde yayımlamasını denetlemek.

g) Başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcıların Türkiye'den izlenen herhangi bir yayınında, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar ve 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırılığın tespiti halinde aynı Kanunun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında müeyyide uygulanmasını Üst Kurula teklif etmek.

TANIM

Radyo ve televizyon alıcısını veya televizyon alıcısını ve videoyu veya radyo, televizyon alıcısı ve videoyu ihtiva eden cihazlar ile müzik setleri ve benzerlerine **birleşik cihaz** denir.

ğ) 6112 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin beşinci fıkrası kapsamında yayımlanması talep edilen kamu hizmeti duyuruları ile ilgili işlemleri yürütmek.

h) Muhtelif vasıtalarla Üst Kurula ulaştırılan izleyici/dinleyici şikâyetlerini incelemek ve bu şikâyetleri yayın ilkeleri açısından değerlendirmek.

ı) Üst Kurul ve Üst Kurul Başkanı tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

6112 sayılı Kanun'un "Görev ve yetkiler" alt başlığıyla Üst kurulun görev ve yetkileri açıklanır. Buna göre Üst Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almak.

b) Millî frekans planında karasal radyo ve televizyon yayınları için 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu hükümlerine göre Üst Kurula tahsis edilen frekans bantları çerçevesinde televizyon kanal ve radyo frekans planlamalarını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak.

c) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın lisansı talebinde bulunabilmeleri için gerekli idarî, malî ve teknik şartları belirlemek ve bu kuruluşlardan şartları sağlayanlara yayın lisansı vermek, denetlemek ve gerektiğinde iptal etmek.

ç) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, platform, multipleks, altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinin radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin iletimi faaliyetlerine ilişkin uymaları gereken idarî, malî ve teknik şartları belirlemek, bunlara yayın iletim yetkisi vermek ve gerektiğinde iptal etmek.

d) Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcı kuruluşlardan alınacak yayın lisans ücretleri, karasal ortamdan sunulacak yayın hizmetleri için yıllık televizyon kanal, multipleks kapasitesi ve radyo frekansı kullanım ücretleri ile platform, multipleks, altyapı işletmecileri ve verici tesis ve işletim şirketinden alınacak yayın iletim yetkilendirme ücretini belirlemek.

e) Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yerleşik medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerini, bu Kanun hükümlerine ve Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası andlaşmalara uygunluğu açısından izlemek ve denetlemek.

f) Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yerleşik

ARAŞTIRMA

Yayın izni bakımından medya hizmet sağlayıcı kuruluşun şirket merkezinin Türkiye'de bulunması ile Avrupa'da bulunması arasında fark var mıdır? Araştırarak edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

olmayan, ancak Türkiye Cumhuriyeti yargı yetkisi altında bulunan medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerinin bu Kanun hükümlerine ve Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu uluslararası andlaşmalara uygunluğunu gözetmek, gerekli hâllerde diğer devletlerin yetkili kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

g) Yayın hizmetlerinin izlenmesi ve denetlenmesi için gerekli izleme ve kayıt sistemlerini, gerekli hâllerde yayıncı kuruluş stüdyolarına da cihaz yerleştirerek kurmak.

ğ) Medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerinde yer verecekleri koruyucu sembol sistemi ile ilgili usul ve esasları belirlemek.

h) Medya hizmet sağlayıcılarının sunduğu yayın hizmetlerinde ve platform, multipleks, altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinin sunduğu hizmetlerde bu Kanuna ve ilgili diğer mevzuata aykırılık tespit edilmesi veya yayın lisansı şartlarına uyulmaması hâlinde gerekli müeyyideleri uygulamak.

ı) Yayın hizmetlerine ilişkin kamuoyu araştırmaları yapmak veya yaptırmak ve bu araştırmaların sonuçlarını ilgili taraflar ve kamuoyuyla paylaşmak.

i) Yayın hizmetlerinin izlenme ve dinlenme oranı ölçümlerinin yapılmasına ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar ile bu usul ve esaslara uymayan şirket ve kuruluşlara uygulanacak müeyyideleri belirlemek.

j) 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla ve bireysel amaçlı iletişim yöntemleri hariç, teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni yayın iletim yöntemleri de dâhil olmak üzere yayın hizmetleri ile ilgili düzenlemeler yapmak ve deneme yayını izni vermek.

k) Yayın hizmetleri ile ilgili gelişmeleri takip etmek, sektöre ilişkin genel stratejileri, ortak denetim, özdenetim ve ortak düzenleme mekanizmalarını belirlemek; yayın hizmetlerinin ülkemizde gelişmesini sağlayacak çalışma ve teşviklerde bulunmak; medya hizmet sağlayıcılarının çalışanlarına yönelik eğitim ve sertifika programları düzenlemek ve sertifika vermek.

l) Yayın hizmetleri alanında hazırlanan mevzuat taslakları hakkında görüş bildirmek.

m) Görev alanına giren konularla ilgili ikincil düzenlemeleri yapmak.

n) Dışişleri Bakanlığının ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla, yayın hizmetleri ile ilgili uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar nezdinde ülkemizi temsil etmek; medya hizmet sağlayıcılarının üye olmadığı uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip olmayan uluslararası kuruluşlarda temsil görevini yerine getirmek ve bu bent gereğince düzenlenen ve uluslararası andlaşma niteliği bulunmayan belgeleri ilgili bakanlık ve kurumların görüşlerini de alarak usulüne göre imzalamak.

o) Üst Kurulun stratejik planını hazırlamak, performans ölçütlerini, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını belirlemek, insan kaynakları ve çalışma politikalarını oluşturmak.

ö) Engellilerin ve yaşlıların yayın hizmetlerine ve yeni teknolojilere erişimini kolaylaştırmak amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasını teşvik etmek.

p) Taşınmaz alımı, satımı, kiralanması ve tahsisi konularını karara bağlamak.

r) Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmak (Görsel 2.23).

Görsel 2.23: Medya okuryazarlığı

s) Medya hizmet sağlayıcılardan görevleri kapsamında her türlü bilgi, belge ve kayıtları almak, medya hizmet sağlayıcıları yerinde denetlemek ve lisans şartlarına uymayan cihazları mühürleyerek kapatmak.

ş) Gerekli hâllerde geçici veya belli bir ihtisas gerektiren nitelikteki işler için hizmet satın almak.

t) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü ve Yönetim Kurulu üyeliği için adayları belirlemek.

u) Kurul üyeleri ile Kurum personelinin uyacakları meslekî ve etik ilkeleri belirlemek.

ARAŞTIRMA

Medya okuryazarı olmak neden önemlidir? Araştırınız.

ü) Üst Kurulun ana stratejisi ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçesini görüşmek ve karara bağlamak.

v) Seferberlik ve savaş ilânı hallerinde görev ve yükümlülükleri yerine getirmek için ihtiyaç duyulan hususları, Milli Savunma Bakanlığı ile koordineli olarak çıkarılacak bir yönetmelikle belirleyerek yayıncı kuruluşlara bildirmek ve bunları denetlemek.

y) (Ek: 17/4/2017-KHK-690/62 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/52 md.) Yayın hizmetlerinde ailenin ve çocukların korunması ilkesini gözeterek, ailenin bütünlüğü ve sürekliliği ile çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini destekleyecek nitelikteki aile ve çocuk dostu yapım ve dizileri, Üst Kurulca bir önceki yılda uygulanan idari para cezalarının yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile birlikte belirlenecek usul ve esaslara göre teşvik etmek.

z) Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Yayın hizmetlerinde ailenin ve çocukların korunması (Görsel 2.24) ilkesini gözeterek, ailenin bütünlüğü ve sürekliliği ile çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini destekleyecek nitelikteki aile ve çocuk dostu yapım ve dizileri, Üst Kurulca bir önceki yılda uygulanan idari para cezalarının yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile birlikte belirlenecek usul ve esaslara göre teşvik etmek. Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Görsel 2.24: Aile ve koruma

2.4.3. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Üyelerine Yasaklar ve Kurulun Denetimi

RTÜK üyeleri için yasak olan işler vardır. Üst Kurul üyelerine yasak olan durumlar "Yasaklar ve denetim" alt başlığında 38. maddede açıklanır. Bu maddeye göre belirtilen yasaklar şöyle açıklanmıştır:
(1) Üst Kurul üyeleri ile üçüncü derece dâhil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, yayın hizmetleri alanında Üst Kurulun görev ve yetki alanına giren konularda herhangi bir taahhüt işine giremez, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarda veya bu kuruluşların doğrudan veya dolaylı ortaklık bağı bulunan şirketlerde ortak veya yönetici olamazlar.
(2) Üst Kurul üyeleri, aslî görevlerini aksatmayan bilimsel amaçlı eser hazırlama, ders ve konferans verme, jüri ve komisyon üyeliği yapma hariç, resmî veya özel nitelikte hiçbir görev alamaz, özel veya kamu medya hizmet sağlayıcılarının görev ve yetki alanına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve bu konularda hiçbir maddî menfaat sağlayamaz ve siyasî partiye üye olamaz. Faaliyet alanı

sosyal yardım ve eğitimle ilgili olan dernekler ve vakıflarda yürütülen görevler ve kooperatif ortaklıkları bu hükmün dışındadır.
(3) Üst Kurul üyeleri, göreve başlamadan önce mâliki oldukları, Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler dışındaki, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ve yayın hizmeti yapan tüzel kişilere veya bunların iştiraklerine ait her türlü hisselerini ya da menkul kıymetlerini üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları dışındakilere, görev sürelerinin başlamasından itibaren otuz gün içinde satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır.
(4) Üst Kurul üyeleri ve Kurum personeli, Kurumla ilgili gizlilik taşıyan bilgileri ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ve yayın hizmeti yapan gerçek ve tüzel kişilere ait her türlü sırları, görevlerinden ayrılmış olsalar bile açıklayamaz, kendilerinin veya başkalarının menfaatine kullanamaz.

Üst Kurul üyeleri, kendileri veya üçüncü derece dâhil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlarıyla ilgili konularda müzakere ve oylamaya katılamazlar. Bu durum karar metninde ayrıca belirtilir.

Bu maddede belirtilen esaslara aykırı davranan Üst Kurul üyeleri görevlerinden çekilmiş sayılır. Bu husus Üst Kurul tarafından resen veya yapılacak müracaatın değerlendirilmesi sonucunda karara bağlanır ve gereği için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bildirilir (Görsel 2.25).

Görsel 2.25: TBMM

2.4.4. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Niteliği

6112 sayılı Kanun "ONBİRİNCİ BÖLÜMÜ"nde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu başlığında 34. maddede açıklanmıştır.
Kuruluş
MADDE 34 – (1) Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri sektörünü düzenlemek ve denetlemek amacıyla, idarî ve malî özerkliğe sahip, tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kurulmuştur.
(2) Üst Kurul, bu Kanun ve mevzuatta kendisine verilen görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır.

ARAŞTIRMA

Sınıfınızdaki öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerini araştırınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

(3) Üst Kurul, bu Kanunda ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kendisine tahsis edilen malî kaynakları görev ve yetkilerinin gerektirdiği ölçüde, kendi bütçesinde belirlenen usul ve esaslar dâhilinde serbestçe kullanır. Üst Kurulun malları Devlet malı hükmündedir, haczedilemez.
(4) Üst Kurul, Hükümet ile olan ilişkilerini Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği bir Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan aracılığıyla yürütür.[20]
(5) Üst Kurul Sayıştay denetimine tabidir.

Üst Kurul üyelerinin teminatı, malî ve sosyal hakları

(1) Üst Kurul üyelerine en yüksek Devlet memuru için belirlenen her türlü ödemeler dâhil malî haklar tutarında aylık ücret ödenir. En yüksek Devlet memuruna ödenenlerden, vergi ve diğer yasal kesintilere tabi olmayanlar bu Kanuna göre de vergi ve diğer kesintilere tabi olmaz. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer mevzuat uyarınca en yüksek Devlet memurunun yararlanmış olduğu sosyal hak ve yardımlardan, Üst Kurul üyeleri de aynı usul ve esaslar çerçevesinde aynen yararlanırlar.

Kamu görevlileri, Üst Kurul üyeliğinde bulundukları görev süresince kurumlarından ücretsiz izinli sayılır ve bu görevde geçirdikleri süreler mesleklerinde geçmiş gibi değerlendirilerek mümtazen terfi (olaganüstü yükselme) etmiş sayılırlar. Üst Kurul üyeleri, üyelikleri süresince Kuruldaki görevlerinden ve seçilerek geldikleri görevlerinden alınamaz.

SIRA SİZDE

Üst Kurul üyesi bir kişi, kardeşiyle ilgili bir oylamaya katılabilir mi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.

Üst Kurul üyeliklerine seçilenler Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında sigortalı sayılır. Üst Kurul Başkan ve üyelerinin sigorta primine esas kazanç tutarları, Başkan ve üyeler için bakanlık müsteşarı esas alınarak belirlenir.

Üst Kurul üyeleri, her yıl ocak ayında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına mal bildiriminde bulunurlar.

ARAŞTIRMA

RTÜK'ün yapmış olduğu denetimlerde kusurlu bulunan bir yayını inceleyip hangi denetim görevine istinaden yayını kusurlu bulduğunu tartışınız.

2.5. RADYO TELEVİZYON YAYINCILIĞINDA YASAKLAR VE İDARİ YAPTIRIMLAR

Medya hizmet sağlayıcıların yayınlarla ilgili sorumlulukları vardır. Bir canlı yayında canlı yayın konuğunun yanlış konuşması, fevri davranışı ya da giyimi yayıncının sorumluluğunda olduğundan yayıncı idari ya da adli yaptırımlarla karşılaşabilir. Sadece idari yaptırımlar (6112 sayılı Kanun 32. madde) uygulanmadığından adli yaptırımlar da mevcuttur (6112 sayılı Kanun 33. madde).

Bu yasaklar ve idari yaptırımlar şunlardır:

- Uyarı ve özür dileme
- Düzeltme ve cevap
- Program yayınını durdurma yaptırımı
- İdari para cezası ve yayın durdurma yaptırımı
- Yayın izninin iptali yaptırımı
- Yayınların men edilmesi yaptırımı

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

MEDYA, GENÇLİK VE EĞİTİM
İsrail'de Televizyonlar Saat 22.00'de Kapanır

Televizyonu izlerken alınan radyasyon gençlerin fiziki gelişimine zarar verirken programlarının içeriği de psikolojisine ve aile ilişkilerine zarar vermektedir. Televizyon seyreden gençler ve ebeveynler birbirileri ile sohbet edememekte, gençlerin dersleri, okul durumları ve ihtiyaçları hakkında konuşamamakta, aile geleceğe ilişkin plan yapamamaktadır. Televizyon konusunda Anadolu insanının güzel de bir tespiti vardır: Akşam yatırmaz, sabah kaldırmaz…

Marie Winn (2012:57), İsrail'de bulunduğu sırada şahit olduğu bir hususu aktarmakta, İsrail'de bütün televizyon kanallarının akşam saat 22.00'de yayınlarını sonlandırdığını yazmaktadır.

Tespitinin devamında "İsrail TV kanallarının yayınlarını 22.00 gibi sonlandırmalarına rağmen Arapça kanalların halen yayınlarını sürdürdüğünü" belirtiyor. İsraillilerin akşam dizi, müzik, yarışma, BBG vs. diyerek kafalarını karıştırmadıklarına, zamanlarını öldürmediklerine; zamanlarını eğitime, okumaya, çalışmaya ve üretime ayırdıklarına bakarak, Ortadoğu'yu nasıl karıştırdıklarını, ABD'yi ve Avrupa'yı nasıl parmaklarına takarak yönlendirdiklerini anlamak mümkündür. Esasen birçok eğitimci ve iletişimci, televizyondaki genel eğlence programlarının ortalama 10 yaş zekasına hitap ettiğini, ülkemizdeki eğlence programlarının içeriklerinin de büyük oranda ABD patentli olduğunu hep söylemektedirler.

Kaynak: Dr. Bayram Yılmaz Ceyhan Kaymakamı/ Medya, Gençlik ve Eğitim/ İsrail'de Televizyonlar Saat 22.00'de Kapanır

Okuma Metni Soruları

1. Ülkemizde televizyonlar belli bir saatten sonra yayını sonlandırıyor mu?
2. Televizyon yayınının belli bir saatten sonra sonlandırılmasının yararlı veya zararlı yanları olabilir mi? Sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

KAYNAĞINA GİT

"http://www.ceyhan.gov.tr/kurumlar/ceyhan.gov.tr/makaleler/medya-genclik-ve-egitim.pdf" adresini ziyaret ederek makaleyi okuyunuz. Konuyla ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.5.1. Uyarı ve Özür Dileme Yaptırımı

Radyo ve televizyon yayıncılığında yaptırımlar içinde en hafif ve çözümü kolay olandır. Düzeltme ve cevap hakkı, haberleşme hürriyetinin kötüye kullanımını önlemek, kamusal özellikteki haberleşme görevinin amacına uygun olmasını sağlamak, kitle iletişim araçları ile yapılan kişilik hakkına yönelik tecavüzleri

gecikmeden ortadan kaldırmak için korunma yollarındandır. Düzeltme ve cevap hakkı saldırıya maruz kalan kişi veya tüzel kişiler için bir yetki, saldırıyı yapan medya hizmet sağlayıcılar içinse bir yükümlülüktür.

6112 sayılı Kanun'un 18. maddesindeki Düzeltme ve cevap hakkı başlığı şöyledir:
MADDE 18 – (1) Gerçek ve tüzel kişiler, kendileri hakkında şeref ve haysiyetlerini ihlâl edici veya gerçeğe aykırı yayın yapılması hâlinde, yayın tarihinden itibaren altmış gün içinde, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamak ve suç unsuru içermemek kaydıyla, düzeltme ve cevap yazısını ilgili medya hizmet sağlayıcıya gönderir.
Medya hizmet sağlayıcılar, hiçbir düzeltme ve ekleme yapmaksızın, yazıyı aldığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde, cevap ve düzeltmeye konu yayının yapıldığı saatte ve programda, izleyiciler tarafından kolaylıkla takip edilebilecek ve açıkça anlaşılabilecek biçimde düzeltme ve cevabı yayınlar. Düzeltme ve cevap hakkı doğuran programın yayından kaldırıldığı veya yayınına ara verildiği durumlarda, düzeltme ve cevap hakkı, yedi günlük süre içinde anılan programın yayın saatinde kullandırılır. Düzeltme ve cevapta, buna neden olan yayın belirtilir.
(2) Düzeltme ve cevabın birinci fıkrada belirtilen süre içinde yayınlanmaması hâlinde bu sürenin bitiminden; birinci fıkra hükümlerine aykırı şekilde yayınlanması hâlinde düzeltme ve cevabın yayınlandığı tarihten itibaren on gün içinde ilgili kişi, mahkemeden cevap ve düzeltmenin birinci fıkra hükümlerine uygun olarak yayınlanmasına karar verilmesini isteyebilir. Yetkili ve görevli mahkeme; başvuru sahibinin ikamet ettiği yerdeki sulh ceza mahkemesi, başvuru sahibinin yurt dışında ikamet etmesi hâlinde Ankara Sulh Ceza Mahkemesidir.
(3) Sulh ceza hâkimi, istemi üç gün içinde duruşma yapmaksızın karara bağlar. Bu karara karşı tebliğden itibaren yedi gün içinde yetkili asliye ceza mahkemesine itiraz edilebilir. Asliye ceza mahkemesi itirazı üç iş günü içinde inceleyerek kesin karara bağlar.
(4) Hâkim tarafından düzeltme ve cevabın yayınlanmasına karar verilmesi hâlinde, birinci fıkradaki yedi günlük süre, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten; itiraz edilmişse asliye ceza mahkemesi kararının tebliği tarihinden itibaren başlar.
(5) Düzeltme ve cevap hakkına sahip olan kişinin bu hakkı kullanmadan ölmesi hâlinde, bu hak mirasçılarından biri tarafından kullanılabilir. Bu durumda, ölümün altmış günlük düzeltme ve cevap hakkı süresi içinde gerçekleşmiş olması kaydıyla, kalan düzeltme ve cevap hakkı süresine otuz gün ilâve edilir.
(6) Gerçek ve tüzel kişilerin kişilik haklarını ihlâl eden yayın hizmetlerinden doğan maddi ve manevi zarardan dolayı, medya hizmet sağlayıcı kuruluş ile birlikte programın yapımcısı müştereken ve müteselsilen sorumludur.
(7) İlgili kişi birinci fıkrada belirtilen cevap ve düzeltme hakkını, aynı süreler içinde doğrudan sulh ceza mahkemesinden isteyebilir.

Düzeltme ve cevap hakkı TRT yayınları açısından 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda açıklanmıştır. 27. maddeye göre Düzeltme ve cevap hakkı "Yayınlarda bir kişinin haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendisi ile ilgili olarak gerçeğe aykırı hususlar bulunması halinde;
a) Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu, o kişinin yayın tarihinden başlayarak yedi gün içinde göndereceği düzeltme ve cevap metnini, Genel Müdürlükçe alınmasından başlayarak üç gün içinde yayınlamakla yükümlüdür.
b) Bu düzeltme ve cevap metninde, yayının niteliğinin yukarıdaki fıkra kapsamına girdiği, yayında kendisine gerçeğe aykırı olarak bir husus atfedildiği veyahut şeref ve haysiyetine dokunulduğu veya gerçeğin ne olduğu kısaca açıklanır. Cevap ve düzeltme metni, cevap ve düzeltmeye esas olan yayın süresinin ilgili bölümünün süresini aşamaz.
c) Düzeltme ve cevap metninin bu Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümlerine uygun olmaması veya suç niteliğindeki ifadeler taşıması veyahut yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte

olması halinde, Genel Müdürlük bu talebi reddettiğini, yayınlamakla yükümlü olduğu üç günlük sürenin bitiminden itibaren iki gün içinde ilgilisine bildirir.
d) İlgili, bu red kararına karşı, iki gün içinde Ankara Sulh Ceza Hakimliği nezdinde itiraz edebilir. Hak sahibi, itirazını, Ankara Sulh Ceza Hakimliğine gönderilmek üzere bulunduğu yer mahkemesine de verebilir.
e) Ankara Sulh Ceza Hakimi, engeç iki gün içinde düzeltme ve cevap metnini; suç niteliği olup olmadığı, yayın ile ilgisi bulunup bulunmadığı, bu maddede yazılı şartlara uygun olup olmadığı, yeni bir düzeltme ve cevap hakkı doğurur nitelikte olup olmadığı ve süresi içinde Türkiye Radyo - Televizyon Kurumuna gönderilip gönderilmediği yönlerinden inceleyerek karar verir. Hakim cevap veya düzeltme metninin aynen yayınlanmasına karar verebileceği gibi uygun göreceği değişiklikleri bizzat yaptıktan sonra yayınlanmasına da karar verebilir. Bu kararın birer örneği taraflara gönderilir.
f) Taraflar, bu karara, kendilerine tebliğinden başlayarak iki gün içinde Ankara Asliye Ceza Hakimliği nezdinde itiraz edebilirler. Bu itiraz ve karar hususlarında yukardaki (d) ve (e) bentleri hükümleri aynen uygulanır.
g) Asliye Ceza Hakiminin verdiği karar kesindir. Bu kararın Genel Müdürlüğe tebliğinden itibaren en geç iki gün içinde cevap ve düzeltmenin yayınlanması zorunludur.
h) Düzeltme ve cevap hakkını kullanmadan ölen kimsenin bu hakkını mirasçıları birlikte veya bunlardan yalnız ilk başvuranı kullanabilir.
i) Bu madde uyarınca ilgililere yapılacak tebligatlarda 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır. Özel hukuk tüzelkişilerince gönderilecek düzeltme ve cevap metinleri hakkında da bu madde hükümleri uygulanır. Cumhurbaşkanlığı faaliyetlerinin tanıtılmasına yönelik yayınlar nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan fakat Hükümete dahil olmayan siyasi partiler, düzeltme ve cevap hakkı taleplerini yayın tarihinden başlayarak üç gün içinde Ankara Sulh Ceza Hakimliği nezdinde yaparlar. Bu talepler hakkında bu maddenin (d), (e) ve (f) bentleri hükümleri uygulanır.
Siyasi partilerin radyo ve televizyondan özel kanunları uyarınca yapacakları seçim propaganda konuşmaları ile Cumhurbaşkanlığı bildirisi veya konuşmaları hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz." şeklindedir.

2.5.2. Program Yayınını Durdurma Yaptırımı

Yayıncının alabileceği yaptırımlardan program yayınını durdurma, yayın yasağıdır. Kanun önemli nedenlerle yayının durdurulması yaptırımını uygular.

6112 sayılı Kanun'un "Olağanüstü dönemlerde yayınlar" yan başlıklı 7. maddesinde "(1) Savaşlar, terör amaçlı saldırılar, doğal afetler ve benzeri olağanüstü durumların ortaya çıkardığı kriz zamanlarında da ifade ve haber alma özgürlüğü esas olup, yayın hizmetleri önceden denetlenemez ve yargı kararları saklı kalmak kaydıyla durdurulamaz. Ancak, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hâllerde yahut kamu düzeninin ciddî şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda, Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan geçici yayın yasağı getirebilir.
(2) Medya hizmet sağlayıcı, Cumhurbaşkanının (...); millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirilerini, bildirinin ulaştığı gün saat 23:30'a kadar yayınlamakla yükümlüdür.
(3) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca alınacak kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan Danıştayda açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve karara bağlar, yürütmeyi durdurma talepleri hakkında kırksekiz saat içerisinde karar verir." hükümlerine yer verilir.
6112 sayılı Kanun'un Genel Esaslar, Olağanüstü dönemlerde yayınlar alt başlığında açıklanmıştır.

MADDE 7 – (1) Savaşlar, terör amaçlı saldırılar, doğal afetler ve benzeri olağanüstü durumların ortaya

çıkardığı kriz zamanlarında da ifade ve haber alma özgürlüğü esas olup, yayın hizmetleri önceden denetlenemez ve yargı kararları saklı kalmak kaydıyla durdurulamaz. Ancak, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hâllerde yahut kamu düzeninin ciddî şekilde bozulmasının kuvvetle muhtemel olduğu durumlarda, Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan geçici yayın yasağı getirebilir.

(2) Medya hizmet sağlayıcı, Cumhurbaşkanının (...)(4); millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel sağlığın ve genel ahlakın gerekleriyle ilgili bildirilerini, bildirinin ulaştığı gün saat 23:30'a kadar yayınlamakla yükümlüdür.

(3) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca alınacak kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan Danıştayda açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve karara bağlar, yürütmeyi durdurma talepleri hakkında kırksekiz saat içerisinde karar verir.

(4) (Ek: 2/1/2017-KHK-680/17 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/16 md.) Bu madde ile 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu uyarınca getirilen yayın yasak ve kısıtlamalarına aykırı olarak yayın yapılması hâlinde, Üst Kurul tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşun programlarının yayını bir gün durdurulur ve bu halde 32 nci maddenin dördüncü fıkrası uygulanır. Bir yıl içinde; aykırılığın tekrarı halinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınlarının beş güne kadar, ikinci kez tekrar edilmesi halinde onbeş güne kadar durdurulmasına, üçüncü kez tekrar edilmesi halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir.

Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca alınacak kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan Danıştayda açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve karara bağlar, yürütmeyi durdurma talepleri hakkında kırksekiz saat içerisinde karar verir.

2.5.3. İdari Para Cezası ve Yayın Durdurma Yaptırımı

Yayınlar devletinin varlık ve bağımsızlığı, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, Atatürk ilke ve inkılaplarına aykırı olamayacağı gibi ırk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep ayrımı yapamaz; terörü övücü nitelikte olamaz. Bunlar gibi önemli konularda yayınlar durdurulur ve idari para cezası verilir.

6112 sayılı Kanun'un 8.maddesi ve (a), (b), (d), (f), (g), (ğ), (h), (n), (ö), (s), (ş) ve (t) bentleri yayın hizmeti ilkelerini anlatır (Yayın hizmeti ilkeleri MADDE 8). Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar.

a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.
b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.
d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz.
f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesineaykırı olamaz.
g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.
ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.
h) Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.

n) Müstehcen olamaz.
ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyircilere ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.
s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.
ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.
Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet edecek sonuçlar doğuracak şekilde sunamaz.

6112 sayılı Kanun'un 32. maddesinde "Bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d), (f), (g), (ğ), (h), (n), (ö), (s), (ş) ve (t) bentlerindeki yayın hizmeti ilkelerine ve aynı maddenin dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz. Ayrıca, idarî tedbir olarak, ihlale konu programın yayınının beş keze kadar durdurulmasına, isteğe bağlı yayın hizmetlerinde ihlale konu programın katalogdan çıkarılmasına karar verilir. İhlalin mahiyeti göz önünde bulundurularak, bu fıkra hükümlerine göre idarî para cezası ile birlikte idarî tedbire karar verilebileceği gibi, sadece idarî para cezasına veya tedbire de karar verilebilir.
(2) 8 inci maddenin birinci fıkrasının diğer bentleri ile ikinci ve üçüncü fıkralarında ve bu Kanunun diğer maddelerinde belirlenen ilke, yükümlülük veya yasaklara aykırı yayın yapan ve/veya bu Kanun hükümleri kapsamında Üst Kurul tarafından belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmeyen medya hizmet sağlayıcıya ihlalin ağırlığı, yayının ortamı ve alanı gözönünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden yüzde üçüne kadar idari para cezası verilir. (...) İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz.
(3) Yükümlülük veya yasak ihlalinin suç oluşturması halinde, bu suç nedeniyle ilgililer hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılması şartına bağlı olmaksızın, bu madde hükümlerine göre idarî para cezası veya idarî tedbir kararı verilir.
(4) İdarî tedbir uygulanması sonucu yayını durdurulan programların yerine, aynı yayın kuşağında ve ticarî iletişim yayını içermeksizin, Üst Kurulca temin edilen eğitim, kültür, trafik, kadın ve çocuk hakları, gençlerin fiziksel ve ahlakî gelişimi, uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklarla mücadele, Türk dilinin güzel kullanımı, çevre eğitimi, engelli sorunları, sağlık ve benzeri kamuya yararlı konularda programlar yayınlanır. Yükümlülük veya yasağa aykırılık dolayısıyla idarî tedbir olarak programın yayınının durdurulması kararının verilmesi halinde, yaptırım uygulanmasına sebebiyet veren fiilin işlenmesinden dolayı sorumluluğu olan programın yapımcısı veya varsa sunucusu, yayının durdurulduğu süre zarfında, aynı veya farklı medya hizmet sağlayıcı kuruluşta hiçbir ad altında başka bir program yapamaz veya sunamaz." hükümleri vardır (Görsel 2.26).

Görsel 2.26: Yasaklama durdurma

2.5.4. Yayın İzninin İptali Yaptırımı

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi hâlinde yayın lisansının iptaline karar verilir.

Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar ile Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmelik'inde Gerekli koşulların yitirilmesi, lisans iptali, idari ve adli müeyyideler yan başlığında 17. maddenin 1, 2 ve 3. fıkraları şu şekildedir:

MADDE 17 – (1) Yayın lisansı verilmesi için Kanunda aranan şartlardan birinin kaybedilmesi halinde, ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa bu şartı yerine getirmesi için otuz günlük süre verilir. Verilen süreye rağmen şartı yerine getirmeyen kuruluşun yayınları üç ay süreyle durdurulur. Bu süre zarfında şartın yerine getirilmemesi halinde ise, ilgili kuruluşun yayın lisansı iptal edilerek yayınlarına son verilir.

SIRA SİZDE

TRT Genel Müdürlüğüne zarar görenin göndereceği düzeltme ve cevap yazısı gönderilmesinin ardından kaç gün içinde yayımlanmalıdır?

(2) Mevzuatta öngörülen yükümlüklere uymadıkları sonradan tespit edilen veya uygunluklarını sonradan kaybeden ve Üst Kurulca verilen süre içerisinde durumlarını uygun hale getirmeyen kuruluşlar ile yayın lisansının verilmesi için gerekli şartlara uygunluğunu hile ile elde ettiği tespit edilen kuruluşun yayın lisansı iptal edilir.

(3) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşun iflasına karar verilmesi, tüzel kişiliğinin sona ermesi veya Mahkemece yayın izninin iptali halinde yayın lisansı iptal edilir.

Olağanüstü dönemlerde yayınlar

MADDE 7, 4. fıkra

(4) Bu madde ile 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu uyarınca getirilen yayın yasak ve kısıtlamalarına aykırı olarak yayın yapılması hâlinde, Üst Kurul tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşun programlarının yayını bir gün durdurulur ve bu halde 32 nci maddenin dördüncü fıkrası uygulanır. Bir yıl içinde; aykırılığın tekrarı halinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınlarının beş güne kadar, ikinci kez tekrar edilmesi halinde onbeş güne kadar durdurulmasına, üçüncü kez tekrar edilmesi halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir.

ONUNCU BÖLÜM

Yaptırımlar

İdarî yaptırımlar

MADDE 32, 5. fıkra

(5) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerindeki ilkelerle dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapılmasını müteakip verilecek yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının on güne kadar durdurulmasına; ikinci tekrarı halinde ise, yayın lisansının iptaline karar verilir. 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentleri dışındaki bentlerini, aynı maddenin ikinci fıkrasını ve bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticari iletişimi düzenleyen hükümlerinden herhangi birini yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde yirmiden fazla ihlal eden medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayını beş güne kadar durdurulur. Bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının beş günden on güne kadar durdurulmasına; ihlalin

ikinci tekrarı halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir. Programlarının yayını veya yayınları süreli durdurulan medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi halinde yayın lisansının iptaline karar verilir (Görsel 2.27).

Madde 32, 6. fıkra

(6) Yayın lisansı verilmesi için bu Kanunda aranan şartlardan birinin kaybedilmesi ile 6 ncı maddenin beşinci fıkrasında düzenlenen yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde, ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa bu şartı yerine getirmesi için otuz günlük süre verilir. Verilen süreye rağmen şartı yerine getirmeyen kuruluşun yayınları üç ay süreyle durdurulur. Bu süre zarfında şartın yerine getirilmemesi halinde ise, ilgili kuruluşun yayın lisansı iptal edilerek kanal ve frekans kullanımına son verilir.

Görsel 2.27:Yayın iptali

Madde 32, 7. fıkra

(7) Yayın lisansının verilmesi için gerekli şartlara uygunluğunu hile ile elde ettiği tespit edilen kuruluşun yayın lisansı iptal edilir. Yayın lisansı iptal edilmiş olan kuruluştan alınmış olan yayın lisans bedeli ile kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli iade edilmez.

Madde 32, 8. fıkra

(8) Bu Kanun hükümlerine göre idarî para cezasına veya idarî tedbire karar vermeye Üst Kurul yetkilidir. Üst Kurul; ihlalin ağırlığı, haksız ekonomik kazancın ve tekrarın varlığı ile son beş yılda uygulanan idarî yaptırımlar gözetilmek suretiyle ikinci fıkrada belirtilen her bir ihlal için bir defaya mahsus olmak üzere, idarî para cezası uygulamak yerine medya hizmet sağlayıcı kuruluşu uyarabilir.

Madde 32, 9. fıkra

(9) Bu Kanun hükümlerine göre verilen idarî yaptırım kararlarına karşı 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre yargı yoluna başvurulur. Ancak, idare mahkemesinde dava, işlemin tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde açılır. İdare mahkemesinde iptal davası açılmış olması, kararın yerine getirilmesini durdurmaz.

Madde32, 10. fıkra

(10) Bu madde hükümlerine göre Üst Kurul tarafından verilen uyarı ve idarî yaptırım kararları, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun Üst Kurula bildirdiği kayıtlı elektronik posta adresine tebliğ edilir. Üst Kurula bildirilen kayıtlı elektronik posta adresine tebligatın zorunlu bir sebeple yapılamaması halinde Üst Kurula bildirilen adrese yapılan bildirim tebligat yerine geçer.

Madde 32, 11. fıkra

(11) Bu Kanunda düzenlenmiş olan idarî para cezaları tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenir.

2.5.5. Yayınların Men Edilmesi Yaptırımı

"Men" kelimesi "yasaklama, engel olma" anlamlarına gelir. Anayasal hakların çerçevesi ve bu hakların kullanımının sınırlandırılması yasalarla gerçekleştirilir. İzinsiz olarak faaliyetine devam eden yayın cihaz ve tesisleri Üst Kurulca mühürlenerek kapatılır. Diğer bir deyişle yayınları men edilir.

6112 sayılı Kanun'un "Adli yaptırımlar" alt başlıklı 33. maddesi şöyledir:
(1) Üst Kuruldan yayın lisansı almadan veya yayınları Üst Kurul tarafından geçici olarak durdurulmasına ya da yayın lisansı iptal edilmesine rağmen yayın yapan gerçek kişiler ile tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürü, bir yıldan iki yıla kadar hapis ve bin günden beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Tüzel kişiler hakkında ayrıca 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 60 ıncı maddesindeki güvenlik tedbirleri uygulanır. İzinsiz olarak faaliyetine devam eden yayın cihaz ve tesisleri Üst Kurulca mühürlenerek kapatılır.
(2) Yayın lisansı olmasına rağmen lisans tipi dışında yayın yapan ve izinsiz verici tesis eden medya hizmet sağlayıcılar Üst Kurulca uyarılır, yapılan uyarıya rağmen izinsiz yayına devam edenler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanır.
(3) 25 inci maddeye uygun olarak yayın kayıtlarını bir yıl süreyle muhafaza etmeyen veya Üst Kurulca ya da Cumhuriyet başsavcılığınca istenmesine rağmen, süresi içerisinde ve aslına uygun olarak teslim etmeyen özel medya hizmet sağlayıcı kuruluş sorumlu müdürü bin günden beşbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.
(4) Gönderilen kayıtların içerik bakımından istenen yayın olmaması veya kayıtlarda tahrifat, çıkarma, silme gibi işlemler yapılması hâlinde, özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sorumlu müdürü beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.
(5) Bu Kanun çerçevesinde açılan kamu davalarına Üst Kurul katılır.

Yayın lisansı olmasına rağmen lisans tipi dışında yayın yapan ve izinsiz verici tesis eden medya hizmet sağlayıcılar Üst Kurulca uyarılır, yapılan uyarıya rağmen izinsiz yayına devam edenler hakkında birinci fıkra hükmü uygulanır. Yayın kayıtlarını bir yıl süreyle muhafaza etmeyen veya Üst Kurulca ya da Cumhuriyet başsavcılığınca istenmesine rağmen, süresi içerisinde ve aslına uygun olarak teslim etmeyen özel medya hizmet sağlayıcı kuruluş sorumlu müdürü bin günden beşbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.

Gönderilen kayıtların içerik bakımından istenen yayın olmaması veya kayıtlarda tahrifat, çıkarma, silme gibi işlemler yapılması hâlinde, özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sorumlu müdürü beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır. Bu Kanun çerçevesinde açılan kamu davalarına Üst Kurul katılır.

2.5.6. İdari Yaptırımlarda Ortak Hükümler ve Yargısal Denetim

Kuvvetler ayrılığı şeklinde tanımlanan "yasama, yürütme ve yargı", devlet mekanizmasının işleyişini sağlar. Yasama organının koyduğu yasalar, "yürütme" organı denilen idare tarafından uygulanır. Bu uygulama sırasında yaşanan sorunlar "yargı" organı tarafından denetlenir, çözülür. Anayasal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nde her alandaki işleyiş yargının denetimine tabidir.
6112 sayılı Kanun'un "ONUNCU BÖLÜM"ünde "Yaptırımlar" başlığının "İdarî yaptırımlar" alt başlığında 32. madde şöyledir:
İdarî yaptırımlar
MADDE 32 – (1) Bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (d), (g), (n), (s) ve (ş) bentlerindeki yayın hizmeti ilkelerine aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde ikisinden beşine kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için

onbin Türk Lirasından az olamaz. Ayrıca, idarî tedbir olarak, ihlale konu programın yayınının beş keze kadar durdurulmasına, isteğe bağlı yayın hizmetlerinde ihlale konu programın katalogdan çıkarılmasına karar verilir. İhlalin mahiyeti göz önünde bulundurularak, bu fıkra hükümlerine göre idarî para cezası ile birlikte idarî tedbire karar verilebileceği gibi, sadece idarî para cezasına veya tedbire de karar verilebilir.

(2) 8 inci maddenin birinci fıkrasının diğer bentleri ile ikinci ve üçüncü fıkralarında ve bu Kanunun diğer maddelerinde belirlenen ilke, yükümlülük veya yasaklara aykırı yayın yapan medya hizmet sağlayıcıları uyarılır. Uyarının ilgili kuruluşa tebliğinden sonra ihlalin tekrarı hâlinde medya hizmet sağlayıcıya ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden üçüne kadar idari para cezası verilir. İdarî para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz.

(3) Yükümlülük veya yasak ihlalinin suç oluşturması halinde, bu suç nedeniyle ilgililer hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılması şartına bağlı olmaksızın, bu madde hükümlerine göre idarî para cezası veya idarî tedbir kararı verilir.

(4) İdarî tedbir uygulanması sonucu yayını durdurulan programların yerine, aynı yayın kuşağında ve ticarî iletişim yayını içermeksizin, Üst Kurulca temin edilen eğitim, kültür, trafik, kadın ve çocuk hakları, gençlerin fiziksel ve ahlakî gelişimi, uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklarla mücadele, Türk dilinin güzel kullanımı, çevre eğitimi, özürlü sorunları, sağlık ve benzeri kamuya yararlı konularda programlar yayınlanır. Yükümlülük veya yasağa aykırılık dolayısıyla idarî tedbir olarak programın yayınının durdurulması kararının verilmesi halinde, yaptırım uygulanmasına sebebiyet veren fiilin işlenmesinden dolayı sorumluluğu olan programın yapımcısı veya varsa sunucusu, yayının durdurulduğu süre zarfında, aynı veya farklı medya hizmet sağlayıcı kuruluşta hiçbir ad altında başka bir program yapamaz veya sunamaz.

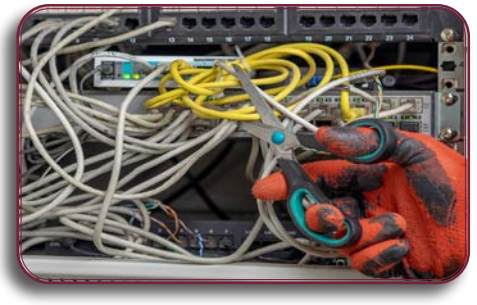
(5) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerindeki ilkelere aykırı yayın yapılmasını müteakip verilecek yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının on güne kadar durdurulmasına; ikinci tekrarı halinde ise, yayın lisansının iptaline karar verilir.

(6) Yayın lisansı verilmesi için bu Kanunda aranan şartlardan birinin kaybedilmesi halinde, ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa bu şartı yerine getirmesi için otuz günlük süre verilir. Verilen süreye rağmen şartı yerine getirmeyen kuruluşun yayınları üç ay süreyle durdurulur. Bu süre zarfında şartın yerine getirilmemesi halinde ise, ilgili kuruluşun yayın lisansı iptal edilerek kanal ve frekans kullanımına son verilir (Görsel 2.28).

(7) Yayın lisansının verilmesi için gerekli şartlara uygunluğunu hile ile elde ettiği tespit edilen kuruluşun yayın lisansı iptal edilir. Yayın lisansı iptal edilmiş olan kuruluştan alınmış olan yayın lisans bedeli ile kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli iade edilmez.

(8) Bu Kanun hükümlerine göre idarî para cezasına veya idarî tedbire karar vermeye Üst Kurul yetkilidir.

(9) Bu Kanun hükümlerine göre verilen idarî yaptırım kararlarına karşı 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu

Görsel 2.28: İptal

SIRA SİZDE

Medya hizmetlerinin düzenlenmesi hakkında AB müzakereleri ve alınan kararlar; T.C. Anayasası, kanun ve yönetmeliklerde geçen yaptırımlar genelde birbirine çok yakın olarak düzenlenmiştir. Bu durumun nedeniyle ilgili düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

hükümlerine göre yargı yoluna başvurulur. Ancak, idare mahkemesinde dava, işlemin tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde açılır. İdare mahkemesinde iptal davası açılmış olması, kararın yerine getirilmesini durdurmaz.
(10) Bu madde hükümlerine göre Üst Kurul tarafından verilen uyarı kararları, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun Üst Kurula bildirdiği elektronik posta adresine gönderilmek suretiyle tebliğ edilir. Üst Kurula bildirilen elektronik posta adresinde değişiklik yapılmasına rağmen bu değişiklik Üst Kurula bildirilmediği takdirde, önceki adrese yapılan tebligat yapılmış sayılır.
(11) Bu Kanunda düzenlenmiş olan idarî para cezaları tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenir.

Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar ile Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmelik'te "Gerekli koşulların yitirilmesi, lisans iptali, idari ve adli müeyyideler" yan başlığındaki açıklama şöyledir:

MADDE 17 – (1) Yayın lisansı verilmesi için Kanunda aranan şartlardan birinin kaybedilmesi halinde, ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa bu şartı yerine getirmesi için otuz günlük süre verilir. Verilen süreye rağmen şartı yerine getirmeyen kuruluşun yayınları üç ay süreyle durdurulur. Bu süre zarfında şartın yerine getirilmemesi halinde ise, ilgili kuruluşun yayın lisansı iptal edilerek yayınlarına son verilir.

(2) Mevzuatta öngörülen yükümlüklere uymadıkları sonradan tespit edilen veya uygunluklarını sonradan kaybeden ve Üst Kurulca verilen süre içerisinde durumlarını uygun hale getirmeyen kuruluşlar ile yayın lisansının verilmesi için gerekli şartlara uygunluğunu hile ile elde ettiği tespit edilen kuruluşun yayın lisansı iptal edilir.

(3) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşun iflasına karar verilmesi, tüzel kişiliğinin sona ermesi veya Mahkemece yayın izninin iptali halinde yayın lisansı iptal edilir.

(4) Yayın lisansı olmasına rağmen, lisans tipi dışında yayın yapan veya izinsiz verici tesis eden medya hizmet sağlayıcılar Üst Kurulca uyarılır, yapılan uyarıya rağmen izinsiz yayına devam edenler hakkında Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

(5) Yıllık toplam ticari iletişim geliri, Kanunun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde belirtilen oranı aşan, Üst Kurul tarafından verilen doksan günlük süre içinde Üst Kurul kararının gereğini yerine getirmeyen gerçek veya tüzel kişiler hakkında, kararın gereğini yerine getirmediği her ay için dörtyüzbin Türk Lirası idari para cezası uygulanır.
(6) Platform ve altyapı işletmecileri, Üst Kuruldan yayın lisansı almayan veya yayın lisansı iptal edilen medya hizmet sağlayıcılar ile Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası andlaşmalar ve bu Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmetlerinin iletimini, Üst Kurul kararının tebliğini müteakiben durdurur. Tebliğe rağmen yayın hizmetlerinin iletimini durdurmayan veya izin şartlarını yerine getirmeyen işletmecinin yayın iletim yetkisi iptal edilir ve bu durum Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna bildirilir.

(7) İstenilen belgelerde gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilenlerin başvurusu geçersiz sayılır. Gerçeğe aykırı beyanı hile yoluyla yaptığı tespit edilenler hakkında ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

2. 6. RADYO TELEVİZYON YAYINLARINDA SUÇLAR VE CEZAİ YAPTIRIMLAR

6112 sayılı Kanun radyo, televizyon, isteğe bağlı yayın hizmetleri ve medya hizmet sağlayıcıların düzeni ve denetimiyle ilgili kuralları belirler (Görsel 2.29). Medya hizmet sağlayıcının bağımsızlığını garanti altına alırken ona sorumluluklar da yükler. Belirlediği ilkelere uyulmaması, yüklediği sorumlulukların yerine getirilmemesi durumunda uygulanacak yaptırımları da hükme bağlamıştır.

Görsel 2.29: Adalet terazisi

6112 sayılı Kanun'un Olağanüstü dönemlerde yayınlar yan başlığında 7. maddenin 3. fıkrasında "Birinci veve ikinci fıkralar uyarınca alınacak kararlar aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan Danıştayda açılır. Danıştay bu davalara öncelikle bakar ve karara bağlar, yürütmeyi durdurma talepleri hakkında kırksekiz saat içerisinde karar verir." hükmüyle Danıştaya atıfta bulunulmuştur.

SIRA SİZDE

RTÜK'ün yaptırım uyguladığı bir yayını inceleyip not alarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

112 sayılı Kanun'un Düzeltme ve cevap hakkı alt başlığında 18. maddesinin 2. fıkrasında "Düzeltme ve cevap hakkı alt başlığında "Yetkili ve görevli mahkeme; başvuru sahibinin ikamet ettiği yerdeki sulh ceza mahkemesi, başvuru sahibinin yurt dışında ikamet etmesi hâlinde Ankara Sulh Ceza Mahkemesidir." hükmü yer alır. Aynı maddenin 4. fıkrasında "Hâkim tarafından düzeltme ve cevabın yayınlanmasına karar verilmesi hâlinde, birinci fıkradaki yedi günlük süre, sulh ceza hâkiminin kararına itiraz edilmemişse kararın kesinleştiği tarihten; itiraz edilmişse asliye ceza mahkemesi kararının tebliği tarihinden itibaren başlar." ifadesiyle sulh hukuk mahkemesi kararına itiraz mercinin asliye ceza mahkemesi olduğu belirtiliyor.

Yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu alt başlığında MADDE 29/A ek maddenin 2. fıkrasında "... Üst Kurulun talebi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından internet ortamındaki söz konusu yayınla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilir. ..." sulh ceza hâkimi / mahkemesi atfı mevcut.

İdarî yaptırımlar

MADDE 32/9

"(9) Bu Kanun hükümlerine göre verilen idarî yaptırım kararlarına karşı 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre yargı yoluna başvurulur. Ancak, idare mahkemesinde dava, işlemin tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde açılır. İdare mahkemesinde iptal davası açılmış olması, kararın yerine getirilmesini durdurmaz." hükmüyle idare mahkemesine atıf yapılmış.

Adlî yaptırımlar

MADDE 33/3/4/5

"(3) 25 inci maddeye uygun olarak yayın kayıtlarını bir yıl süreyle muhafaza etmeyen veya Üst Kurulca ya da Cumhuriyet başsavcılığınca istenmesine rağmen, süresi içerisinde ve aslına uygun olarak teslim etmeyen özel medya hizmet sağlayıcı kuruluş sorumlu müdürü bin günden beşbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.

(4) Gönderilen kayıtların içerik bakımından istenen yayın olmaması veya kayıtlarda tahrifat, çıkarma, silme gibi işlemler yapılması hâlinde, özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sorumlu müdürü beşbin günden onbin güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılır.
(5) Bu Kanun çerçevesinde açılan kamu davalarına Üst Kurul katılır." denildiği için Madde 25'in hükümlerinin de bilinmesi gerekecektir.
Yayın kayıtlarının muhafazası
MADDE 25 – (1) Özel medya hizmet sağlayıcılar, yaptıkları her yayının kaydını bir yıl süreyle muhafaza etmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler yapacakları işlemlere esas olmak üzere bu süre içinde yazılı olarak Üst Kurula başvurmak ve Üst Kurulca belirlenecek ücreti ödemek suretiyle yayın kaydından bir kopya alabilir.
(2) Özel medya hizmet sağlayıcılar, Üst Kurulun talep etmesi hâlinde, istenen yayın kaydının bir kopyasını, buna ilişkin yazının kendilerine tebliğ edilmesinden itibaren on gün içinde Üst Kurula ulaştırmakla yükümlüdür.
(3) Yayının herhangi bir şekilde soruşturma veya kovuşturma konusu yapılması hâlinde, bu işlemlerin sonuçlandığının yetkili mercilerce ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa yazılı olarak bildirilmesine kadar soruşturma veya kovuşturma konusu yayın kaydının saklanması zorunludur (Görsel 2.30).

Görsel 2.30: Basın suçları

Tebligat ve yetkili mahkemeler
MADDE 47/3
"(3) Üst Kurul aleyhine açılacak davalarda Ankara idare mahkemeleri yetkilidir." hükmü ile Ankara idare mahkemelerine atıf yapılmış.

Medya hizmet sağlayıcının bağımsızlığı ve sorumluluğuyla ilgili kanunlar; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, 5187 sayılı Basın Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili maddeleridir.
Konuyla ilgili Resmî Gazete'de yayımlanan 02.11.2011 tarihli 28103 sayılı "Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" de bulunmaktadır (Görsel 2.31).

Görsel 2.31: Zararlı yayınlar, yaptırımlar

SIRA SİZDE

Rastgele bir program izleyip suç ve cezai işlem gerektirecek unsurların olup olmadığını belirleyiniz. Tespitlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. 7. RADYO VE TELEVİZYON ÇALIŞANLARININ HAKLARI

Her kurumda olduğu gibi radyo ve televizyon kurumlarında da çalışanlara birtakım haklar verilmiştir. Çocukların çalıştırılmaması, çalıştırılacak çocukların yaş ve eğitimi gibi durumlarına bakılacağı, bununla ilgili Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından

çıkarılacak yönetmelikle karar verileceği, gazetecilerin işverenle iş akdi yapma zorunluluğu, terfisi gibi konular açıklanmıştır.

2.7.1. 5953 Sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun ile 4857 Sayılı İş Kanunu'nun Uygulandığı Radyo ve Televizyon Çalışanları

İş Kanunu'nda basın çalışanlarını doğrudan etkileyen iki hüküm dikkat çeker. Bunlardan ilki "Çalıştırma yaşı ve çocukları çalıştırma yasağı" alt başlığının 71. maddesindeki ek fıkrada geçen "Sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinin kapsamı, bu faaliyetlerde çalışacak çocuklara çalışma izni verilmesi, yaş grupları ve faaliyet türlerine göre çalışma ve dinlenme süreleri ile çalışma ortamı ve şartları, ücretin ödenmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir." hükmüdür. İkincisi ise 116. maddedir. Bu madde "13.6.1952 tarihli ve 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun ile ilgili olup yerine işlenmiştir." şeklindedir.
4857 sayılı İş Kanunu'nun Çalıştırma yaşı ve çocukları çalıştırma yasağı başlığındaki açıklamalar şöyledir:

Madde 71 – (Değişik birinci fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler.
Çocuk ve genç işçilerin işe yerleştirilmelerinde ve çalıştırılabilecekleri işlerde güvenlik, sağlık, bedensel, zihinsel ve psikolojik gelişmeleri, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır. Çocuğun gördüğü iş onun okula gitmesine, mesleki eğitiminin devamına engel olamaz, onun derslerini düzenli bir şekilde izlemesine zarar veremez.
Onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler bakımından yasak olan işler ile onbeş yaşını tamamlamış, ancak onsekiz yaşını tamamlamamış genç işçilerin çalışmasına izin verilecek işler, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış çocukların çalıştırılabilecekleri hafif işler, onaltı yaşını doldurmuş fakat onsekiz yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit işlerde çalıştırılabilecekleri ve çalışma koşulları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından altı ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.
(Değişik dördüncü fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) Zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış ve örgün eğitime devam etmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuz beş saatten; sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalışanların ise günde beş ve haftada otuz saatten fazla olamaz. Bu süre, on beş yaşını tamamlamış çocuklar için günde sekiz ve haftada kırk saate kadar artırılabilir.
Okul öncesi çocuklar ile okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde çalışma süreleri yukarıda dördüncü fıkrada öngörülen süreleri aşamaz.
(Ek fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) Sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinin kapsamı, bu faaliyetlerde çalışacak çocuklara çalışma izni verilmesi, yaş grupları ve faaliyet türlerine göre çalışma ve dinlenme süreleri ile çalışma ortamı ve şartları, ücretin ödenmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.
(Değişik dördüncü fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) Zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış ve örgün eğitime

devam etmeyen çocukların çalışma saatleri günde yedi ve haftada otuz beş saatten; sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde çalışanların ise günde beş ve haftada otuz saatten fazla olamaz. Bu süre, on beş yaşını tamamlamış çocuklar için günde sekiz ve haftada kırk saate kadar artırılabilir.

Okul öncesi çocuklar ile okula devam eden çocukların eğitim dönemindeki çalışma süreleri, eğitim saatleri dışında olmak üzere, en fazla günde iki saat ve haftada on saat olabilir. Okulun kapalı olduğu dönemlerde çalışma süreleri yukarıda dördüncü fıkrada öngörülen süreleri aşamaz.

(Ek fıkra: 4/4/2015-6645/38 md.) Sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinin kapsamı, bu faaliyetlerde çalışacak çocuklara çalışma izni verilmesi, yaş grupları ve faaliyet türlerine göre çalışma ve dinlenme süreleri ile çalışma ortamı ve şartları, ücretin ödenmesine ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kanunun şümulü:

Madde 1

Bu Kanun hükümleri Türkiye'de yayınlanan gazete, internet haber siteleri ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki "işçi" tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında uygulanır. Bu Kanunun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara gazeteci denir.

5953 sayılı Kanun"un 4. maddesinde "Gazeteci ile kendisini çalıştıran işveren arasındaki iş akdinin yazılı şekilde yapılması mecburidir.

Mukavelede (sözleşmede) gösterilmesi zorunlu olan hususlar şunlardır:

- İşin nev'i (işin türü cinsi)
- Ücret miktarı
- Gazetecinin kıdemi

İş nev'inin ve ücretin değişikliğinde mukaveleye derci mecburidir.

İki yıl gazetede çalışmış olan gazeteci terfie hak kazanır. Terfi mukavelede tesbit edilen yüzde nispetinde yapılır." hükmüne yer verilir.

SIRA SİZDE

Zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış, örgün eğitime devam etmeyen X isimli çocuk; basın iş kolunda günde 9, haftada 45 saat çalışmaktadır.

Bu çocuğun çalışma süreleri sizce uygun mu? Uygun değil ise nedenlerini araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

2.8. TRT KANUNU VE KAMU YAYINCILIĞI

14/11/1983 Tarih'inde Resmî Gazete'de yayımlanan 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu ve Anayasa'nın ruhuna ve özüne uygun yayınlar yapmaktadır. TRT; yayınlarını kanunlara uygun, kamu yararına ve düzenine uygun, her yaşa hitap eden ilkeli yayınlar yapar. TRT; ulusal ve uluslararası yayın yapan, kamu tarafından finanse edilen ve denetlenen, yayınlarında dürüstlüğü ilke edinen, yayın içeriğinde halkı eğiten, bilgilendiren, eğlendiren, olaylardan haberdar eden, hizmetlerinde özerk, tarafsız kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurumdur.

2.8.1. 2954 Sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu

2954 sayılı Kanun'un amacı 1. maddede "Bu Kanunun amacı, radyo ve televizyon ile tüm medya araçlarından yapılan yayınların düzenlenmesine ve özerkliği ve tarafsızlığı Anayasada hükme bağlanan Türkiye RadyoTelevizyon Kurumuna ilişkin esas ve usulleri belirlemektir." şeklinde belirtilir.

Kanun'un kapsamı 2. maddede "Bu Kanun, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalga yoluyla yurt içine ve yurt dışına yapılan radyodifüzyon ve televizyon yayınları ile ilgili hususları kapsar." şeklinde belirtilir.

Temel İlkeler ve Yayın Esasları
Kanun'un "İKİNCİ BÖLÜM"ünde "Temel ilkeler" alt başlığında bu ilkeler "Radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması, işletilmesi, idareleri ve yayınlarının düzenlenmesine ilişkin temel ilkeler şunlardır:
a) Radyo ve televizyon (...) yayınlarının düzenlenmesi ile yurt içine ve yurt dışına yayın yapılması, Devletin tekelindedir. Bu tekel, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu tarafından kullanılır. Ancak, bu Kanunda belirtilen esaslara uygun yayın yapmak şartıyla polis ve meteoroloji teşkilatlarının devamlı ikaz ve duyuru maksadıyla radyo istasyonu kurmaları, sürekli ve kesintili radyo yayınıyapmaları Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulunun iznine tabidir.
b) Radyo ve televizyon yayınlarının dinleyici ve izleyiciye seçme hakkı tanıyacak şekilde birden fazla kanaldan ve bütün yurt sathına yapılması esastır.
c) (Mülga:12/1/1989-3517/7 md.)
d) (Mülga:11/6/2008-5767/10 md.)
e) (Mülga:11/6/2008-5767/10 md.)
f) Her türlü radyo ve televizyon yayını için frekans planlama, tahsis ve tescil işlemleri 5 Nisan 1983 tarih ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu hükümlerine tabidir." şeklinde belirtilir.

Kanun'un **Yayın esasları** alt başlığında ise "Genel yayın esasları" şunlardır:a) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak;Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, Cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişi, kamu yararını korumak ve kollamak,
b) Atatürk ilke ve inkılaplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek,
c) Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin ge reklerine uymak,
d) Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut Devleti ve Devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir Devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,
e) Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek,
f) Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak,
g) Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak,
h) Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek,
i) Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayın yapmamak,
j) Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak,
k) Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak,
l) Haberler ile yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak,

m) Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çevresinin,inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak." şeklinde belirlenir (Görsel 2.32).

2.8.2. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kamu Yayıncılığı

Ülkemizin tek kamu yayıncısı olan TRT; yayınlarında kendisine doğru, tarafsız, ulusal ve uluslararası yayıncılığı ilke edinmiştir. TRT ulusal, yerel ve uluslararası yayın yapar. Uluslararası farklı dil ve lehçelerdeki yayınlarıyla Türkçenin, Türk kültürünün ve ülkemizin tanıtımına büyük katkı sağlamaktadır.

TRT'nin resmî web sayfasında "Yayın İlkelerimiz" başlıklı tanıtım yazısı "Anayasanın 133. maddesi ve 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu uyarınca tarafsız bir kamu tüzel kişiliğe sahip Türkiye'nin tek kamu yayın kuruluşu olarak yayınlarımızın tarafsızlığı esastır." şeklindedir.

Türkiye'nin kamu yayıncılığı yapmakla görevlendirilen tek yayın kuruluşu TRT; halkın geri bildirimine önem veren, açık, dinamik, üretken ve en önemlisi cumhuriyet ilkelerine bağlı, tarafsız yayıncılığı hedef edinmiştir.

Görsel 2.32: Kamu yayıncılığı

BİLGİ NOTU

TRT YAYINLARI

Gerçekleştirdiği ulusal, uluslararası ve uydu yayıncılığı ile dünyanın sayılı yayın kuruluşları arasında yer alan TRT, devlet adına radyo ve televizyon yayınları yapmak amacıyla 1 Mayıs 1964'te, özel yasayla özerk bir kamu tüzel kişiliğine sahip olarak kuruldu. TRT'nin bir kamu tüzel kişisi olarak özerkliği ve yayınlarının tarafsızlığı esastır. TRT günümüzde 14 televizyon kanalı, 5 ulusal, 5 bölgesel, 3 uluslararası ve 3 yerel radyo istasyonu, trt.net.tr ve 41 dilde hazırlanan www.trtvotworld.com isimli web siteleri, teleteks yayını, "Televizyon, TRT Çocuk, Radyovizyon" isimli basılı dergileriyle Türkiye ve dünyaya yayın yapmaktadır.

2.5. ETKİNLİK: RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULUNUN GÖREVLERİ PANOSU HAZIRLAMA

Yönerge: Aşağıda verilen işlem basamaklarına uyarak Radyo Televizyon Üst Kurulunun görevlerini araştırınız. Araştırma sonuçlarınızla pano hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görevleri ile ilgili araştırma yapınız.
2. Araştırma sonuçlarınızı bilgisayar ortamında yazınız ve çıktı alınız.
3. Çalışmanızı panoda sergiledikten sonra, ürün dosyasına koyunuz ve muhafaza ediniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (…) Ülkemizde radyo yayınları 1927'de Ankara ve İstanbul'da başlamıştır.
2. (…) Vakıflar yayın hizmeti sunar.
3. (…) Televizyon yayınları ilk "Adana Televizyonu" adıyla başlamıştır.
4. (…) Yayınların lisans süresi on yıldır.
5. (…) Reklam yayınlarında ses seviyesi diğer yayınlardan yüksek olmalıdır.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

6. Yayınlar …… özendirici nitelikte olmamalıdır.
7. Üst Kurul üyeleri kurumla ilgili …… bilgileri açıklamamalıdır.
8. Radyodifüzyon …… yayını anlamına gelir.
9. Müstehcenlik içeren …… yasaklanmıştır.
10. Üst Kurul …… açısından şikayetleri değerlendirir.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi yayın hizmeti ilkelerinden biri değildir?

A) Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlılık
B) Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü
C) Milli egemenlik
D) Hukukun üstünlüğü
E) İnsanları bölgesel gruplara ayırmak

12. RTÜK'ün açılımı aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Radyo Televizyon Üst Kurulu
B) Radyo Televizyon Üst Kurumu
C) Radyo televizyon üst kurulu
D) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
E) Radyo ve Televizyon Üst Kurumu

13. Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında 10. fasıla sunulan belgeye ne ad verilir?

A) Bilgi Topluluğu
B) Medya ve Bilgi Toplumu
C) Medya ve Bilgi Topluluğu
D) Bilgi Topluluğu ve Medya
E) Bilgi Toplumu ve İletişim

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

14. Aşağıdaki haber yayınlarından hangisi düzeltme ve cevap hakkı gerektirir?

A) Kişinin resminin gizlenmesi
B) Kişinin isminin gizlenmesi
C) Haysiyet ve şerefe zarar verilmesi
D) Yakalanan suçlunun gözünün kapatılması
E) Kişinin başarılı çalışmasının habere konu olması

15. Aşağıdaki ürünlerden hangisinin ticari iletişimine izin verilir?

A) Reçeteye tabi olmayan tedavi
B) Reçeteye tabi ilaç
C) Reçeteye tabi tedavi
D) Reçeteye tabi olmayan ilaç
E) Alkol ve tütünün zararları

16. Aşağıdaki yayınlardan hangisi genel izleyiciye hitap eder?

A) Ahlaka uyan B) Eğitimi karalayan C) Müstehcen
D) Suça yönelten E) Millî ve manevi değerleri eleştiren

17. Aşağıdakilerden hangisi tütün ürünlerinin yasak olduğu yerlerden biridir?

A) Yaşlı bakımevleri B) Ortaöğretim kurumları C) Cezaevleri
D) Oteller E) Ruh ve sinir hastaneleri

18. Aşağıdakilerden hangisi RTÜK üyelerinin özelliklerinden biridir?

A) En az iki yıl öğrenim görmüştür.
B) Kamu ya da özel kuruluşlarda en az yedi yıl görev yapmıştır.
C) Meslekte çalışkandır.
D) Kamu ya da özel kuruluşlarda en az on yıl görev yapmıştır.
E) Memur olma niteliğine sahiptir.

19. I. Yayın hizmetleri alanında hazırlanan mevzuata taslaklar hakkında görüş bildirmek
II. Kurum personelinin uyacağı mesleki ve etik ilkeleri belirlemek
III. Özel medya hizmeti kurmak veya ortak olmak
IV. Mevzuatta verilen diğer görevleri yapmak
V. Yayınların kendi siyasi görüşüne göre sunulmasını istemek

Yukardaki verilen RTÜK üyelerinin özelliklerinden kaç tanesi doğrudur?

A) 1 B) 2 C) 3
D) 4 E) 5

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

20. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun amaçlarından değildir?

A) Yanlı yayın yapmak
B) Yayınları düzenlemek
C) Özerk yayın yapmak
D) Tarafsız yayın yapmak
E) Anayasaya uygun yayın yapmak

D) Aşağıdaki sorunun cevabını ilgili alana yazınız.

21. TRT'de televizyon programı hazırlayıp sunmanız istense programınızın konusu ve adı ne olur? "Hazırlık ve sunum yaparken nelere dikkat edersiniz?" konulu bir kompozisyon yazınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

3.
ÖĞRENME BİRİMİ

SİNEMA VE VİDEO İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

KONULAR

3.1. ESER SAHİPLERİNİN TELİF HAKLARI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

3.2. SİNEMA FİLMLERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

TEMEL KAVRAMLAR

eser, eser sahibi, telif, eserleri değerlendirme, sınıflandırma, eserleri destekleme, eserlerin değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Size ait bir yazının başkası tarafından sizin isminiz kullanılmadan paylaşıldığını görseniz ne hisseder ve paylaşan kişiye karşı nasıl bir tavır takınırsınız?

2. Bir sinema filminin yönetmeni olduğunuzu düşününüz. Eserinizin konusu ne olurdu? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.1. ESER SAHİPLERİNİN TELİF HAKLARI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

KARA TOPRAK

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır.

Kaynak: Aşık Veysel'in "Kara Toprak" Şiirine
Ontolojik Bir Yaklaşım / İbrahim Gümüş

Görsel 3.1: Aşık Veysel ŞATIROĞLU (temsilî)

Okuma Metni Sorusu

- Şiirin şairi halk ozanımız Aşık Veysel olmasına rağmen kaynak neden farklıdır? Kaynak olan kişinin ne gibi hakları vardır?

Eser ortaya koymak enerji, zaman ve emek gerektirir. Sanatçı emeğinin karşılığını almanın yanı sıra esere ve kendine ait hakların korunmasını ister. Kanunlar eser sahiplerinin haklarını koruyup kollayan, emeği gözeten bir anlayışla düzenlenmiştir.

5846 sayılı Kanun'un "Tanımlar" alt başlığında **eser** "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri" şeklinde ifade edilmiştir. Örneğin sinema filmi, kitap, müzik söz ve bestesi, resim vb. ürünler birer eserdir. Eser ve eser sahibinin hakları devlet tarafından yasayla korunur. Sinema filminde film senaryosunu yazandan yapımcı, yönetmen ve oyunculara kadar herkes eser üzerinde hak sahibidir (Görsel 3.2).

Görsel 3.2: Film kayıt cihazı

İletim hakkı, 5846 sayılı Kanun'un 25. maddesinin ilk cümlesinde "Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz yayın yapan kuruluşlar vasıtasıyla veya dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanan eserlerin bu kuruluşların yayınlarından alınarak başka yayın kuruluşları tarafından yeniden yayınlanması suretiyle umuma iletilmesi hakkı munhasıran eser sahibine aittir." şeklinde açıklanmıştır.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bir fikir ve sanat ürününün eser olarak kabul edilip koruma altına alınabilmesi için fikrî bir çabanın ürünü olması, sahibinin hususiyetini taşıması, şekillenmiş olması, Kanun'da sayılan eser türlerinden birine girmesi gerekmektedir.

Eser sahibi, eseri meydana getirendir. Bir eserin birden fazla sahibi olabilir. Bir işleme veya derlemenin sahibi, asıl eser sahibinin hakları saklı kalmak kaydıyla eser üzerinde hak sahibidir. Sinema eserlerinde yönetmen, özgün müzik bestecisi ve senaryo yazarı eserin sahipleri arasındadır. Çizgi filmlerdeki animatör de eser sahipleri arasında sayılır.

3.1.1. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Fikir ve sanat eserleri; kişinin kendi yaratıcılığını kullanarak meydana getirdiği ilim, edebiyat, musiki, güzel sanat, sinema, işleme, derleme gibi alenileşmiş ve yaygınlaşmış eserlerdir. Kişinin kendi duygu ve düşüncesi olan eserin üretilmesiyle birlikte telif hakları başlar. Bu haklarla sanatçının eseri, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'yla sanatçıya özgü hâle gelir. Telif hakları somutlaştığı eserden ayrı ve bağımsız olarak hukuki değere sahiptir.

5846 sayılı Kanunu'nun amacı 1. maddede "Bu Kanunun amacı, fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmektir." şeklinde açıklanır.

5846 sayılı Kanun'un kapsamı 1/A maddesinde "Bu Kanun, fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını, bu haklara ilişkin tasarruf esas ve usullerini, yargı yollarını ve yaptırımları ile Kültür Bakanlığının görev, yetki ve sorumluluğunu kapsamaktadır." şeklinde açıklanır. Kültür Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın eski adıdır (Görsel 3.3).

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Görsel 3.3: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı logosu

Fikir ve sanat eserlerinin çeşitlerinden sinema eserleri 5846 sayılı Kanun'un 5. maddesinde "Sinema eserleri, her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisidir." şeklinde belirtilir.

Eser sahibi, 5846 sayılı Kanunu'nun 8. maddesinde "Bir eserin sahibi, onu meydana getirendir. Bir işlenmenin ve derlemenin sahibi, asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla onu işleyendir. Sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, animatör de eserin birlikte sahipleri arasındadır." şeklinde tarif edilir.

Eser sahiplerinin birden fazla olması durumu Kanun'un 9. maddesinde şöyle ele alınmıştır: Birden fazla kimselerin birlikte vücuda getirdikleri eserin kısımlara ayrılması mümkünse, bunlardan her biri

vücuda getirdiği kısmın sahibi sayılır. Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, eseri birlikte vücuda getirenlerden her biri bütün eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir. Diğer taraf muhik bir sebep olmaksızın iştirak etmezse, mahkemece müsaade verilebilir. Aynı hüküm mali hakların kullanılmasında da uygulanır.

Eser sahipleri arasındaki birlik konusuna Kanun'un maddesinde şöyle değinilmiştir: Birden fazla kimsenin iştirakiyle vücuda getirilen eser ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa, eserin sahibi, onu vücuda getirenlerin birliğidir. Birliğe adi şirket hakkındaki hükümler uygulanır. Eser sahiplerinden biri, birlikte yapılacak bir muameleye muhik bir sebep olmaksızın müsaade etmezse, bu müsaade mahkemece verilebilir. Eser sahiplerinden her biri, birlik menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde tek başına hareket edebilir.

BİLGİ NOTU

Eserin vücuda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar, iştirake esas teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir. Bu ifadeden eserin meydana gelmesinde teknik hizmet verenlerin eser sahibi sayılmayacağı anlaşılmaktadır.

SIRA SİZDE

Düşünce ve ifade özgürlüğü ile hoşgörü ve saygı kavramlarının arasında ne gibi bir bağlantı vardır? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

Birden fazla kimsenin iştiraki ile vücuda getirilen eser, ayrılmaz bir bütün teşkil ediyorsa bir sözleşmede veya hizmet şartlarında veya eser meydana getirildiğinde yürürlükte olan herhangi bir yasada aksi öngörülmediği takdirde birlikte eser üzerindeki haklar eser sahiplerini bir araya getiren gerçek veya tüzel kişi tarafından kullanılır. Sinema eseri ile ilgili haklar saklıdır.

SIRA SİZDE

Eseri izinsiz kullanılan bir insan yasal düzenlemelere dayanarak hukuki olarak neler yapabilir? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

3.2. SİNEMA FİLMLERİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Avrupa'da 1895'teki ilk film gösteriminden sonra sinema filmleri kontrol edilmeye başlanır (Görsel 3.4). Türkiye'de ise ilk denetime 1932 yılında başlanmıştır. 5224 sayılı Kanun'un kabulüyle, Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğünün sinemaya verdiği destekle 2000'li yıllarda sinema sektöründe film, sinema salonu ve izleyici sayıları artar. 2004 yılında Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle beraber 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun sinema sektörünü ileriye taşır.

Görsel 3.4: Tarihte sinema

Sinema filmleri ile ilgili yasal düzenlemeler şunlardır:

- 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınlandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun
- 5846 sayılı ve 13/12/1951 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
- Sinematografik Ortak Yapım Üzerine Avrupa Sözleşmesi
- 30926 sayılı ve 22/10/2019 tarihli Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Sinema Sektörünün Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik
- Film Çekim İzinleri ve Ortak Yapımlar Hakkında Yönetmelik
- 5224 sayılı Kanun Kapsamında Etkinlik Projeler ile Sinema Sanatçılarının Desteklenmesine İlişkin Usul ve Esaslar

3.2.1. 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun

5224 sayılı ve 21/7/2004 tarihli Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'da iş yüküne göre alt kurullar oluşturulur. Sinema filmlerini denetleme görevini alt kurullar yapar. Denetleme sonrası alt kurulların talebi, film yapımcılarının itirazı, Bakanlığın yeniden değerlendirme ve sınıflandırma talebi doğrultusunda "Üst Değerlendirme Kurulu" konumundaki Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunca yeniden denetlenir. "Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile fragmanların denetimi alt kurulların görevidir.

BİLGİ NOTU

Fuat Uzkınay'ın Ayestefanos Anıtı'nın 14 Kasım 1914'te yıkılmasına ilişkin çektiği film "çekilen ilk Türk filmi", Fuat Uzkınay da "ilk Türk sinemacısı" olarak nitelendirilir.

ARAŞTIRMA

Türk sinemasının yıllara göre gelişimini araştırınız. Edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

5424 sayılı Kanun'un amacı 1. maddede "Bu Kanunun amacı, bireyin ve toplumun sinema sanatı ürünlerinden verimli bir biçimde yararlanabilmesi ve sinema sanatının sunduğu olanaklardan yararlanarak çağdaş ve etkin bir kültürel iletişim ortamının yaratılması için sinema sektörünün eğitim, yatırım, girişim, yapım, dağıtım ve gösterim alanlarında geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasını ve bu alanda yerli ve yabancı yatırım ve girişimlerin desteklenmesini sağlamaktır." şeklinde belirtilir.

5424 sayılı Kanun'un kapsamı 2. maddede "Bu Kanun sinema sektörünün güçlendirilmesi, desteklenmesi, sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması ile Bakanlığın görev, yetki ve sorumluluğuna ilişkin hükümleri kapsar." şeklinde belirtilir. Kanun'un uygulanmasında sorumlu bakanlık, Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır.

Değerlendirme ve sınıflandırma kavramı 5424 sayılı Kanun'un 3. maddesinin f bendinde "Ülke içinde

üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ticari dolaşıma veya gösterime sunulmadan önce, gösterim ve iletim biçimleri dikkate alınarak kamu düzeni, genel ahlâk ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda denetlenmesi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılması" şeklinde ifade edilir.

Sürekli kurullar "Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu, Danışma Kurulu (Madde 5- (Mülga: 18/1/2019-7163/11 md.), Destekleme Kurulları ve Komisyon"dan oluşmaktadır.

BİLGİ NOTU

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası İKİNCİ BÖLÜM Kişinin Hakları ve Ödevleri C. Haberleşme hürriyeti 22. maddede (Değişik: 3/10/2001-4709/7 md.)

"Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir." şeklinde açıklanmıştır.

3.2.2. Yeni Sinema Kanunuyla Getirilen Değişiklikler

5224 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklere göre denetim sistemi sinema filmlerinin denetlenmesi, sinema salonu işletmecilerinin denetlenmesi hakkında hükümler içermektedir.

Sinema filmlerinin denetlenmesi, sinema sektörünün korunması ve sinema salonlarının denetlenmesi, film öncesi gösterilen reklam süresinin en fazla on dakika olacağı, fragman gösterim süresinin ise en az üç, en fazla beş dakika olacağı şeklinde sınırlandırılmıştır (Görsel 3.5).

Görsel 3.5: Yeni sinemalar

Gösterim arası on beş dakikayı aşmamalıdır. Sinema salonu işletmecilerinin ya da sinema bileti satan diğer gerçek veya tüzel kişilerin indirimli bilet fiyatlandırmaları hariç olmak üzere sinema biletini içeren abonelik, promosyon, kampanya ve toplu satış faaliyetlerini gerçekleştiremeyeceği hükme bağlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda eğitim gören öğrenci gruplarına satılan biletler için yapımcı ve dağıtımcıdan yazılı onay alınması hususu getirilmiştir.

ARAŞTIRMA

Ayla filminin değerlendirme ve sınıflandırılmasında hangi kriterlere bakılmış olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız (Yönetmeni Can Ulkay, senaristi Yiğit Güralp olan film 27 Ekim 2017'de vizyona girmiştir.).

5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'un "İşaret ve ibarelerin kullanılmaması ve denetim" başlığında 13. madde şöyledir:
Değerlendirme ve MADDE 13 – (Başlığı ile Birlikte Değişik: 18/1/2019-7163/8 md.)
Değerlendirme ve sınıflandırma yükümlülüğüne uyulmaması, zorunlu tutulan işaret ve ibarelerin değerlendirme ve sınıflandırma sonrasında her türlü tanıtım ve gösterim alanında ve taşıyıcı materyal üzerinde kullanılmaması veya yanıltıcı şekilde kullanılması halinde mahallin mülki idare amiri tarafından filmlerin gösterim ve dağıtımı, işaret ve ibareler kullanılıncaya kadar durdurulur ve ilgililer hakkında bu maddede öngörülen idari para cezaları uygulanır.
Sinema filmi öncesinde gösterilen reklamların süresi en fazla on dakikadır. Fragman gösterim süresi en az üç, en fazla beş dakikadır. Kamu spotları ve sosyal sorumluluk projelerine ilişkin gösterimler belirtilen sürelere dahil edilmez. Sinema filmi gösterim arası on beş dakikayı aşamaz.
Sinema salonu işletmecileri, filmin yapımcısı ve varsa dağıtımcısı ile yapılacak sözleşme ile belirlenecek indirimli bilet fiyatlandırmaları hariç olmak üzere sinema biletini içeren abonelik, promosyon, kampanya ve toplu satış faaliyetleri gerçekleştiremez.
Sinema salon işletmecileri, sinema filmi bileti ile birlikte başka bir ürünün satışını aynı anda yapamaz.
Sinema salonu işletmecileri, film gösterimleri ile ilgili bilgileri Bakanlığa iletmek üzere Bakanlıkça belirlenen donanım ve yazılımı işler halde bulundurmakla yükümlüdür. Yapılan denetimlerde belirlenen eksiklerin giderilmesi için sinema salonu işletmecilerine altmış gün süre verilir.

Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in İkinci Bölüm Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu ile Kurullar başlığı şöyledir:

Alt kurullar
MADDE 5 – (1) Sinema filmleri ile fragmanların değerlendirme ve sınıflandırmasının yapılması amacıyla alt kurullar oluşturulur.
(2) Alt kurullar; Bakanlık temsilcisi, meslek birliklerince önerilen kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek bir temsilci ile Bakanlıkça belirlenecek bir psikolog olmak üzere üç kişiden oluşur.
(3) Alt kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Alt kurullardaki meslek birlikleri temsilcileri ile psikologlar iki dönem üst üste seçilemezler.
(4) Bakanlık temsilcisi alt kurulun başkanıdır. Alt kurullar, üye tam sayısı ile toplanır ve üçte iki çoğunlukla karar alır. Alt kurul toplantılarına üyeler dışında kimse katılamaz.
(5) Alt kurullarda görevlendirilen üyeler Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunda görev alamaz.

SİNEMA FİLMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SINIFLANDIRILMASI İLE DESTEKLENMESİ HAKKINDA KANUN

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşaret ve ibarelerin kullanılmaması ve denetim

MADDE 13 – (Başlığı ile Birlikte Değişik: 18/1/2019-7163/8 md.)

Sinema filmi öncesinde gösterilen reklamların süresi en fazla on dakikadır. Fragman gösterim süresi en az üç, en fazla beş dakikadır. Kamu spotları ve sosyal sorumluluk projelerine ilişkin gösterimler belirtilen sürelere dahil edilmez. Sinema filmi gösterim arası on beş dakikayı aşamaz.

Sinema salonu işletmecileri, filmin yapımcısı ve varsa dağıtımcısı ile yapılacak sözleşme ile belirlenecek indirimli bilet fiyatlandırmaları hariç olmak üzere sinema biletini içeren abonelik, promosyon, kampanya ve toplu satış faaliyetleri gerçekleştiremez.

Sinema salon işletmecileri, sinema filmi bileti ile birlikte başka bir ürünün satışını aynı anda yapamaz.

Sinema salonu işletmecileri, film gösterimleri ile ilgili bilgileri Bakanlığa iletmek üzere Bakanlıkça belirlenen donanım ve yazılımı işler halde bulundurmakla yükümlüdür. Yapılan denetimlerde belirlenen eksiklerin giderilmesi için sinema salonu işletmecilerine altmış gün süre verilir.

ARAŞTIRMA

Zorunlu tutulan işaret ve ibarelerin hangileri olduğu hakkında araştırma yapınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

5224 sayılı Kanunu'nun 13. maddesinin 6. fıkrası "Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak;

a) Değerlendirme ve sınıflandırma yükümlülüğüne uymayan, zorunlu tutulduğu halde gerekli işaret ve ibareleri kullanmayan veya yanıltıcı şekilde kullanan film yapımcısına yirmi bin Türk lirası,

b) Değerlendirme ve sınıflandırma yükümlülüğüne uyulmayan filmlerin dağıtımını yapanlara yirmi bin Türk lirası,

c) Değerlendirme ve sınıflandırma yükümlülüğüne uyulmayan filmlerin gösterimini yapanlar ile gerekli işaret ve ibareleri kullanmadan veya yanıltıcı şekilde kullanarak film gösterimi yapanlara elli bin Türk lirası,

d) Gösterim ve tanıtım alanlarında gerekli işaret ve ibareleri kullanmadan etkinlik düzenleyenlere film başına yirmi bin Türk lirası,

e) Reklam, fragman ve film arası sürelerine uymadan gösterim yapan sinema salonu işletmecilerine salon başına elli bin Türk lirası,

f) Üçüncü ve dördüncü fıkra hükümlerine aykırı hareket eden sinema salonu işletmecilerine işletmenin sahibi olduğu salon başına elli bin Türk lirası,

g) Beşinci fıkrada yer alan yükümlülüğü yerine getirmeyen sinema salonu işletmecilerine salon başına elli bin Türk lirası,

idari para cezası verilir." şeklindedir. Aynı maddenin devamı "Bu maddede öngörülen idari para cezaları mahallin mülki idare amiri tarafından verilir. İdari para cezaları, tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenir. İdari para cezasının ödenmiş olması yükümlülükleri ortadan kaldırmaz.

Bu Kanun kapsamında, denetimleri gerçekleştirmek üzere mahallin mülki idare amirlerince denetim komisyonları kurulur.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir." hükümlerini içerir.

Sinema filmi öncesinde gösterilen reklamların süresi en fazla on dakikadır. Fragman gösterim süresi en az üç, en fazla beş dakikadır. Kamu spotları ve sosyal sorumluluk projelerine ilişkin gösterimler belirtilen sürelere dâhil edilmez. Sinema filmi gösterim arası on beş dakikayı aşamaz.
Sinema salonu işletmecileri, filmin yapımcısı ve varsa dağıtımcısı ile yapılacak sözleşme ile belirlenecek indirimli bilet fiyatlandırmaları hariç olmak üzere sinema biletini içeren abonelik, promosyon, kampanya ve toplu satış faaliyetleri gerçekleştiremez.

Sinema salon işletmecilerinin sinema salonlarında bilet yanında diğer ürün satışları yasaklanmış ve bilet satışları, film gösterimi, kaç kişinin izlediği gibi bilgiler bakanlıkça verilecek olan yazılım ve donanımla takip edileceleceği açıklanmıştır. Kanuna göre: "Sinema salon işletmecileri, sinema filmi bileti ile birlikte başka bir ürünün satışını aynı anda yapamaz. Sinema salonu işletmecileri, film gösterimleri ile ilgili bilgileri Bakanlığa iletmek üzere Bakanlıkça belirlenen donanım ve yazılımı işler halde bulundurmakla yükümlüdür. Yapılan denetimlerde belirlenen eksiklerin giderilmesi için sinema salonu işletmecilerine altmış gün süre verilir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir." şeklinde açıklanmıştır (Görsel 3.6).

Görsel 3.6: Sinema salonları

3.2.3. Sinema Sektörünün Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik

Yönetmelik'in 1. maddesinde "Bu Yönetmeliğin amacı; sinema sektörünün geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için desteklenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir." şeklinde amacı; 2. maddesinde "Bu Yönetmelik, destek türlerine, başvuru şartlarına, Destekleme Kurulları ile Komisyonlara, değerlendirme ölçütlerine ve destek alanın yükümlülüklerine yönelik hükümleri kapsar." şeklinde kapsamı; 3. maddesinde "Bu Yönetmelik, 14/7/2004 tarihli ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunun 6 ncı, 8 inci, 9 uncu ve geçici 4 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır." şeklinde dayanağı açıklanmıştır.

Yönetmelik; 14/7/2004 tarihli ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 6, 8, 9 ve geçici 4. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.
Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğünün İnceleme ve Kabul Komisyonu, desteklenen projelerin başvuru dosyasında taahhüt edilen içeriğe ve sözleşmede belirtilen teknik şartlara uygunluğunun

tespiti için Genel Müdürlükçe üç personelden oluşan kuruldur.
Değerlendirme ölçütleri
MADDE 10 – (1) Kurul, başvuruları bütçe imkânları dâhilinde;
a) Projenin özgünlüğü,
b) Projenin kültürel, sanatsal ve estetik açıdan niteliksel değer taşıması,
c) Projenin ülkemizin ve milli kültürümüzün tanıtımına katkısı,
ç) Projenin ulusal ve uluslararası dolaşım potansiyeli,
d) Başvuru sahibinin varsa önceki çalışmaları ile ulusal veya uluslararası başarıları,
e) Yapımcı, yönetmen, senaryo ve diyalog yazarı ile diğer ekibin alanlarındaki deneyimi ve başarıları,
f) Bütçe ve finansal planı,
g) İnsan onuruna ve Anayasada öngörülen ilkelere aykırılık teşkil etmemesi,
gibi ölçütleri dikkate alarak değerlendirir.

ARAŞTIRMA

Sinema sektörüne devlet tarafından yapılan maddi destekleri araştırarak edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Destekleme Kurulları ile Komisyon Destekleme Kurulları ve Çalışma Usulleri

Destek almak için öncelikle başvuru yapılması gerekir. Başvuru yapanın belgeleri kabul edilip incelendikten sonra sistem tarafından üretilecek olan "Başvuru Belgesi" ıslak imzalı olarak ivedilikle Sinema Genel Müdürlüğüne gönderilmelidir. Daha sonra ilgili kurul tarafından değerlendirilir (Görsel 3.7).

Sinema GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
General Directorate of Cinema

Görsel 3.7: Sinema Genel Müdürlüğü logosu

MADDE 5 –
(1) Animasyon film yapım, belgesel film yapım, çekim sonrası, dağıtım ve tanıtım, ilk uzun metrajlı kurgu film yapım, kısa film yapım, ortak yapım, proje geliştirme, senaryo ve diyalog yazım, uzun metrajlı sinema film yapım ile yerli film gösterim destek türlerinde yapılan başvuruları değerlendirmek, desteklenecek olanları ve destek tutarını belirlemek üzere ihtisas alanlarına göre sayısı dördü geçmemek üzere Bakanlıkça destekleme kurulları oluşturulur (Görsel 3.8).

Görsel 3.8: Eğlence ve sinema

(2) Kurullar, ilgili alan meslek birlikleri tarafından belirlenecek dört sektör temsilcisi ile yapımcı, yönetmen, senaryo ve diyalog yazarı, oyuncu, sinema salonu işletmecileri, film dağıtımcıları, yayıncı kurum veya kuruluş temsilcileri ve üniversitelerin sinema alanında eğitim veren bölümlerinde görev yapan öğretim üyeleri arasından Bakanlık tarafından belirlenecek üç üye ve bir Bakanlık temsilcisi olmak üzere sekiz üyeden oluşur. Bakanlık temsilcisi kurulun başkanıdır.

(3) Kurulların meslek birlikleri tarafından belirlenecek temsilcilerinin, Bakanlığın talep tarihinden itibaren on beş gün içinde bildirilmemesi halinde bu üyeler meslek birlikleri üyeleri arasından Bakanlıkça seçilir.

(4) Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Bakanlık temsilcisi dışındaki üyeler iki dönem üst üste seçilemezler. Kurul toplantılarına iki defa üst üste mazeretsiz olarak katılmayanların üyeliği kendiliğinden düşer.

(5) Kurul üyeliklerinde herhangi bir nedenle boşalma olması halinde yeni üye bir önceki üyenin kalan süresini tamamlar.

(6) Bakanlık gerekli gördüğü takdirde belirlediği üyeleri ve Bakanlık temsilcisini değiştirebilir.

(7) Kurul üyeleri, görev süreleri boyunca Kanunda yer alan desteklerden faydalanamaz. Kurul üyeleri üye olmadan önce destek aldıkları projelere ilişkin kurul gündeminde yer alan değerlendirmelere katılamazlar.

(8) Kurullar en az beş üyenin katılımı ile toplanır ve en az beş üyenin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Kurul kararları Bakan onayı ile yürürlük kazanır. Onaylanmayan kararlar yeniden değerlendirilmek üzere kurullara iade edilir. Kurulların son kararı Bakan onayına tekrar sunulur, bu durumda da onaylanmayan kararlar geçersiz sayılır.

(9) Kurul kararları yürürlüğe girdikten sonra Bakanlıkça duyurulur.

(10) Kurul, gündemine aldığı başvurulardan gerekli gördüklerinin bir sonraki kurul gündeminde yeniden değerlendirilmesine karar verebilir.

(11) Kurul üyelerine, yılda dört toplantıdan fazla olmamak üzere her toplantı günü için (5300) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutar üzerinden Bakanlık bütçesinden toplantı ücreti ödenir. Kurul üyelerinin toplantılara ilişkin yol ve konaklama giderleri Bakanlıkça karşılanır.

Kurulların meslek birlikleri tarafından belirlenecek temsilcilerinin, Bakanlığın talep tarihinden itibaren on beş gün içinde bildirilmemesi hâlinde bu üyeler meslek birlikleri üyeleri arasından Bakanlıkça seçilir. Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Bakanlık temsilcisi dışındaki üyeler iki dönem üst üste seçilemezler. Kurul toplantılarına iki defa üst üste mazeretsiz olarak katılmayanların üyeliği kendiliğinden düşer.

Kurul üyeliklerinde herhangi bir nedenle boşalma olması hâlinde yeni üye bir önceki üyenin kalan süresini tamamlar. Bakanlık gerekli gördüğü takdirde belirlediği üyeleri ve Bakanlık temsilcisini değiştirebilir. Kurul üyeleri, görev süreleri boyunca Kanunda yer alan desteklerden faydalanamaz. Kurul üyeleri üye olmadan önce destek aldıkları projelere ilişkin kurul gündeminde yer alan değerlendirmelere katılamazlar.

Kurullar en az beş üyenin katılımı ile toplanır ve en az beş üyenin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Kurul kararları Bakan onayı ile yürürlük kazanır. Onaylanmayan kararlar yeniden değerlendirilmek üzere kurullara iade edilir. Kurulların son kararı Bakan onayına tekrar sunulur, bu durumda da onaylanmayan kararlar geçersiz sayılır. Kurul kararları yürürlüğe girdikten sonra Bakanlıkça duyurulur. Kurul, gündemine aldığı başvurulardan gerekli gördüklerinin bir sonraki kurul gündeminde yeniden değerlendirilmesine karar verebilir. Kurul üyelerine, yılda dört toplantıdan fazla olmamak üzere her toplantı günü için (5300) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutar üzerinden Bakanlık bütçesinden toplantı ücreti ödenir. Kurul üyelerinin toplantılara ilişkin yol ve konaklama giderleri Bakanlıkça karşılanır.

Dizi ve Yabancı Filmleri Destekleme Komisyonu ve Çalışma Usulü

Dizi film ile yabancı film yapım destek türlerinde yapılan başvuruları değerlendirmek ve desteklenecek olanları belirlemek üzere; Bakan Yardımcısı, Sinema Genel Müdürü, Tanıtma Genel Müdürü, Dışişleri Bakanlığı Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İşler Genel Müdürü, ilgili alan meslek birlikleri tarafından önerilen sektör temsilcileri arasından Bakanlık tarafından belirlenen iki üye, film yapımcıları, dağıtımcıları ve yayıncı kurum veya kuruluş temsilcileri arasından Bakanlık tarafından belirlenen iki üye olmak üzere sekiz üyeden oluşan Komisyon oluşturulur.

Bakan Yardımcısı Komisyonun başkanıdır. Komisyon en az beş üyenin katılımı ile toplanır ve en az beş üyenin aynı yöndeki oyuyla karar alır. Bakanlıkça belirlenen Komisyon üyelerinin görev süresi iki yıldır. Bu üyeler iki dönem üst üste seçilemezler.

SIRA SİZDE

Sinema sektörüne başka ne gibi destekler verilebilir? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

Bakanlıkça belirlenen Komisyon üyeliklerinde herhangi bir nedenle boşalma olması halinde yeni üye bir önceki üyenin kalan süresini tamamlar. Bakanlık gerekli gördüğü takdirde üyeleri değiştirebilir.

Komisyon üyeleri, görev süreleri boyunca Kanunda yer alan desteklerden faydalanamaz. Komisyon kararları Bakan onayı ile yürürlük kazanır. Onaylanmayan kararlar yeniden değerlendirilmek üzere Komisyona iade edilir. Komisyonun son kararı Bakan onayına tekrar sunulur, bu durumda da onaylanmayan kararlar geçersiz sayılır. Komisyon kararları yürürlüğe girdikten sonra Bakanlıkça duyurulur. Komisyon üyelerinin toplantılara ilişkin yol ve konaklama giderleri Bakanlıkça karşılanır.

Destekleme Kurullarının ve Komisyonun Sekretarya Hizmetleri

Kurulun ve Komisyonun sekretarya hizmetleri Genel Müdürlük tarafından yürütülür. Bu hizmetler şunlardır:

- Başvurulara ilişkin bilgi ve belgeleri inceler.
- İnceleme sonucunda tespit edilen eksiklerin giderilmesini talep eder.
- Kurul ve Komisyon gündemini hazırlar.
- Kurul ve Komisyon toplantı tarihlerini sinema alanında faaliyet gösteren uluslararası destek fonlarının başvuru ve karar tarihlerini de dikkate alarak belirler.

Destekleme türleri şunlardır :

- Animasyon film yapım desteği
- Belgesel film yapım desteği
- Çekim sonrası desteği
- Dağıtım ve tanıtım desteği
- Dizi film desteği
- İlk uzun metrajlı kurgu film yapım desteği
- Kısa film yapım desteği
- Ortak yapım desteği
- Proje geliştirme desteği
- Senaryo ve diyalog yazımı desteği
- Uzun metrajlı sinema film yapım desteği
- Yerli film gösterim desteği
- Yabancı film yapım desteği
- Etkinlik ve projeler ile sinema sanatçılarının desteklenmesi
- Etkinlik ve proje, sinema sanatçısı ve sinema donanım desteği
- Etkinlik ve proje desteği
- Sinema sanatçısı desteği
- Sinema donanım desteği

Destekleme

Animasyon film yapım desteği; süresi otuz dakikanın altında olan, ağırlıklı olarak canlandırma tekniğinin kullanıldığı, sinema sanatına özgü dil, teknik ve yöntemlerle oluşturulan iki veya üç boyutlu filmler için verilen destektir (Görsel 3.9).

Görsel 3.9: Animasyon

Belgesel film yapım desteği; bilimsel, güncel, tarihî, doğal ve benzeri olgu veya düşüncenin sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile araştırıldığı, anlatıldığı ve kurgulandığı filmler için verilen destektir (Görsel 3.10).

Çekim sonrası desteği; bakanlıktan destek almamış, çekimleri tamamlanmış sinema filmlerinin görüntü, ses ve benzeri işlemleri için filmin yapımcısına verilen destektir.

Dağıtım ve tanıtım desteği; sinema filminin yurt dışı veya Bakanlıktan destek almamış sinema filminin yurt içi tanıtım, dağıtım ve gösterim aşamalarının desteklenmesi amacıyla filmin yapımcısına verilen destektir.

Görsel 3.10: Belgesel çekim

Dizi film desteği, yurt dışına satışı gerçekleştirilen ve ülke tanıtımına katkı sağlayan yerli dizi film projeleri için dizi filmin yapımcısına verilen destektir.

ARAŞTIRMA

Arkadaşlarınızla kısa film çekiyor olsanız bu filme destek almak için nasıl bir yol izlemelisiniz? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

İlk uzun metrajlı kurgu film yapım desteği; uzun metrajlı kurgu filmin yapım öncesi hazırlık aşamasından, gösteriminin yapılabileceği hale getirilmesine kadar geçen herhangi bir aşamasının desteklenmesi amacıyla ilk uzun metrajlı kurgu filmini gerçekleştirecek olan yönetmene verilen destektir (Görsel 3.11).

Görsel 3.11: Film posterleri

Kısa film yapım desteği, süresi otuz dakikanın altında olan filmler için verilen destektir.

Ortak yapım desteği; ülkemizin taraf olduğu ikili veya çok taraflı ortak yapım anlaşmaları ile içinde ortak yapıma ilişkin hükümler bulunan diğer uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ortak yapım olarak kabul edilen ve yerli yapımcının küçük ortak olduğu uzun metrajlı sinema filminin yapım öncesi hazırlık aşamasından, gösteriminin yapılabileceği hale getirilmesine kadar geçen herhangi bir aşamasının desteklenmesi amacıyla yerli ortak yapımcıya verilen destektir.

Proje geliştirme desteği, çekimlerine henüz başlanmamış uzun metraj sinema filmlerinin çekim aşamasına kadar yapılan her türlü araştırma ve geliştirme faaliyeti için yapımcıya verilen destektir.

Senaryo ve diyalog yazımı desteği, uzun metrajlı kurgu film senaryosu yazımı için senaryo ve diyalog yazarına verilen destektir.

Uzun metrajlı sinema film yapım desteği; uzun metrajlı sinema filmlerinin yapım öncesi hazırlık aşamasından, gösteriminin yapılabileceği hale getirilmesine kadar geçen herhangi bir aşamasının desteklenmesi amacıyla yapımcıya verilen destektir (Görsel 3.12).

Görsel 3.12: Desteklenmiş sinema salonu

Yerli film gösterim desteği; Bakanlıkça destek sağlanmış yerli veya ortak yapım uzun metrajlı sinema filmlerinin seyirci ile buluşabilmesi amacıyla sinema salonu işletmecisine verilen destektir.

Yabancı film yapım desteği; bir kısmı ya da tamamı Türkiye'de çekilecek yabancı uzun metrajlı kurgu film, belgesel film ve dizi filmler için çekim başlangıcından gösteriminin yapılabilir hale getirilmesine kadar geçen aşamalarının desteklenmesi amacıyla ülke içinde harcanan ve Bakanlıkça kabul edilen tutarın %30'unu aşmamak üzere yerli ortak yapımcıya ya da hizmet sağlayan yerli yapımcıya verilen destektir (Görsel 3.13).

Görsel 3.13: Yabancı film

SIRA SİZDE

Kültür Bakanlığının destek verdiği filmlerden basına yansıyanları ve bu filmlere hangi yönlerden destek verildiğini araştırınız. Konuyla ilgili haberleri derleyip bir sunu hazırlayınız.

Etkinlik ve Projeler ile Sinema Sanatçılarının Desteklenmesi

Etkinlik ve proje, sinema sanatçısı ve sinema donanım desteğidir.

Etkinlik ve proje desteği; sinema alanındaki film festivallerine, film günlerine, arşiv çalışmalarına, sempozyumlara, etkinlik, proje ve faaliyetlere, bu alanda verilecek ödüllere, uluslararası festivallere ve yarışmalara katılım ile bunlara ilişkin tanıtım faaliyetlerine verilen destektir.

Sinema sanatçısı desteği; sinema alanında faaliyet gösteren meslek örgütlerinden bu alanda çalıştığını belgeleyen ihtiyaç sahibi sinema sanatçılarına veya sinema sektörü çalışanlarına sağlık, bakım ve rehabilitasyon giderlerinin karşılanması için verilen destektir.

Sinema donanım desteği; kamu kurum, kuruluş ve kamu tüzel kişilerine, yapımı tamamlanmış en az yüz koltuk kapasiteli sinema salonlarında düzenli gösterim yapılması kaydıyla sinema projektörü, ses sistemi, sinema perdesi ve Genel Müdürlükçe uygun görülen diğer ekipmanların temini için verilen destektir. Başvurular, Bakanlıkça belirlenen başvuru formu ve belgelerin Genel Müdürlüğe iletilmesi suretiyle yapılır.

ARAŞTIRMA

1. Yakın zamanda sinemaya gittiniz mi? Sinemada kurallara uyulup uyulmadığı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Sinemaya gitmekle sinema sektörüne ve sanatçıya destek vermiş olur musunuz? Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.
3. Sinemaya girişten çıkışa kadar geçen sürede neler yaptınız? Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

Görsel 3.14: Türk sinemasının yurt dışında tanıtım afişi

YERLİ DÜŞÜNCE – TÜRK FİLMLERİ HAFTASI

İcracı-sanatsever ilişkisinin, pozitif etkileşim olarak karşımıza çıktığı birçok sanat dalını barındıran, yazılı sanatlarla görseli harmanlayarak yepyeni bir sunuş oraya koyan sinema sanatı, hayatın, kimi zaman neşeli, kimi zaman hüzünlü, kimi zaman sevinçli, kimi zaman dertli yanları ile karşımıza çıkarak hayata ayna tutmakta, dolayısıyla da ortaya çıktığı toplumu en iyi şekilde yansıtan sanat dallarından, aynı zamanda, ülke kültürünün tanıtılmasında da en etkin paradigmalardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu şiarla 63. Hükûmet Kültür ve Turizm Bakanı, 28. 01. 2016 tarihinde Cumhurbaşkanı Başdanışmanı olarak göreve getirilmiş ve halen görevine devam etmektedir. Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Yalçın Topçu'nun öncülüğünde, Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü'nün katkılarıyla, sinemanın, Türk kültürünü tanıtıcı etkisini kullanmak ve farklı kültürlere değerlerimizi sinema aracılığı ile tanıtmak amacıyla yola çıkarak 2016 yılından bu yana her yıl Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Makedonya'da Türk Filmleri Haftası etkinliği düzenlenmektedir (Görsel 3.14).

Kardeş ülkeler ile Türkiye arasında sinemanın gücüne dayanan bir köprü daha eklemeyi hedefleyen Türk Filmleri Haftası, usta yönetmenlerin ödüllü eserlerinin yanı sıra sinemaseverlerin yoğun ilgisi ile karşılaşmış popüler sinema filmleriyle geniş bir çerçevede sinema seyircisinin karşısına çıkarken, hazırladığı seçki ile Türk sinemasına da "panoramik" bir bakış imkânı sunmaktadır.
Bu hafta çerçevesinde film gösterimlerinden sonra sanatçılarla seyirci buluşmaları düzenlenmektedir. Gidilen ülkelerin üniversite öğrencileriyle Türk sineması söyleşileri gerçekleştirilmektedir. Etkinlik kapsamında Türkiye'den gelen yönetmenler, oyuncular ve yapımcılarla kardeş ülkelerin sinema sanatçıları buluşması gerçekleştirilip, ortak yapımlar üzerine ikili görüşmeler ve söyleşiler yapılmaktadır.

Kaynak: Kaynak: 63. Hükûmet Kültür ve Turizm Bakanı, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı ve Yerli Düşünce Derneği Onursal Başkanı Yalçın Topçu

Okuma Metni Soruları

1. Metne göre Türk sineması hangi ülkelerde tanıtılmıştır?
2. Türk sinemasının tanıtımına öncülük eden bakanlık hangisidir?

3.2.4. Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

Yönetmelik'in 1. maddesinde "Bu Yönetmeliğin amacı; ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ve fragmanların değerlendirilmesi ve sınıflandırılması ile sinema filmi gösterimlerine ilişkin denetimlere dair görev ve yetkiler ile usul ve esasları düzenlemektir." şeklinde amacı açıklanır. 2. maddesinde "Bu Yönetmelik; sinema filmlerinin ve fragmanların değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasına, kurulların oluşumu, görev, yetki ve çalışma usullerine, reklam ve fragman sürelerine, sinema biletine, denetim ve idari para cezalarına ilişkin hükümleri kapsar." şeklinde kapsamı açıklanır. 3. maddesinde "Bu Yönetmelik; 14/7/2004 tarihli ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü, 7 nci, 13 üncü ve geçici 4 üncü maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır." şeklinde dayanağı açıklanır.

Yönetmelik; 14/7/2004 tarihli ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 4, 7, 13 ve geçici 4. maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır. Yönetmeliğin uygulanması Kültür ve Turizm Bakanlığının yetkisindedir.

Yönetmelik'in 4. maddesinin b bendinde "Değerlendirme ve sınıflandırma"nın tanımı "Değerlendirme ve sınıflandırma: Ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ve bu filmlerin sinema salonlarında gösterilecek fragmanlarının ticari dolaşıma veya gösterime sunulmadan önce, gösterim ve iletim biçimleri dikkate alınarak kamu düzeni, genel ahlâk ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda denetlenmesi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılması" şeklinde yapılır.

Yönetmeliğin ilgili hükümlerinde belirtilen hususlara ilişkin denetimleri gerçekleştirmek üzere kurulan komisyonlara **Denetim Komisyonu** denir. Sinema filmleri ve fragmanların değerlendirilmesi ve sınıflandırılması amacıyla oluşturulan kurula **Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu** denir.

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu ile Alt Kurullar

Alt Kurullar

"Alt kurullar" Yönetmelik'in 5. maddesinde "(1) Sinema filmleri ile fragmanların değerlendirme ve sınıflandırmasının yapılması amacıyla alt kurullar oluşturulur.
(2) Alt kurullar; Bakanlık temsilcisi, meslek birliklerince önerilen kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek bir temsilci ile Bakanlıkça belirlenecek bir psikolog olmak üzere üç kişiden oluşur.

(3) Alt kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Alt kurullardaki meslek birlikleri temsilcileri ile psikologlar iki dönem üst üste seçilemezler.

(4) Bakanlık temsilcisi alt kurulun başkanıdır. Alt kurullar, üye tam sayısı ile toplanır ve üçte iki çoğunlukla karar alır. Alt kurul toplantılarına üyeler dışında kimse katılamaz.

(5) Alt kurullarda görevlendirilen üyeler Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunda görev alamaz." şeklinde açıklanmıştır.

Alt Kurulların Çalışma Usul ve Esasları

"Alt kurulların çalışma usul ve esasları" Yönetmelik'in 6. maddesinde "(1) Alt kurullar, sinema filmlerinin ve fragmanların değerlendirme ve sınıflandırmasını yaparak bunlara ilişkin işaret ve ibareleri belirler.

Alt kurullar birden fazla işaret ve ibare kullanılmasına karar verebilir. (2) Filmin veya fragmanın değerlendirme ve sınıflandırma sonucu başvuru sahibine iletilir. (3) Alt kurullar, sinema filmlerini ve fragmanlarını değerlendirilmek ve karar alınmak üzere Değerlendirme ve Sınıflandırma Kuruluna sevk edebilir.(4) Yapımcı veya ithalatçı, filmin Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunda yeniden değerlendirilmesi için Bakanlığa alt kurul kararının bildirim tarihinden itibaren beş iş günü içinde itiraz edebilir. (5) Alt kurullarda gerekli görülmesi halinde, mütercim tercüman bulundurulabilir. Mütercim tercümanın ücreti, başvuru sahibi tarafından karşılanır.

(6) Gerekli görülmesi halinde kamu kurum ve kuruluşlarından konuya ilişkin görüş istenebilir." şeklinde belirlenmiştir.

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu

Bakanlık ile İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıklarından birer üye, ilgili alan meslek birliklerince önerilen uzman kişiler arasından Bakanlıkça seçilecek üç üye ile Bakanlık tarafından belirlenecek, alanında doktora derecesi bulunan bir sosyolog, bir psikolog ve bir çocuk gelişimi uzmanı olmak üzere toplam dokuz üyeden oluşur. Üye sayısı kadar yedek üye belirlenir.

Görsel 3.15: Değerlendirme ve sınıflandırma

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu üyelerinin görev süresi iki yıldır (Görsel 3.15). Meslek birlikleri temsilcileri iki dönem üst üste seçilemezler. Bakanlık temsilcisi Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunun başkanıdır. Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu, en az altı üyenin katılımıyla toplanır ve en az beş üyenin aynı yöndeki oyuyla karar alır.

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu; Alt kurul tarafından sevk edilmesi halinde, Alt kurul tarafından alınan karara başvuru sahibinin itirazı üzerine, Kanunun 4. maddesinin beşinci fıkrası çerçevesinde Bakanlığın talebi üzerine, sinema filmlerinin ve fragmanların değerlendirme ve sınıflandırmasını yapar.

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu, sinema filmleri ve fragmanların işaret ve ibarelerinin belirlenmesi ile gösterime veya ticari dolaşıma sunulmasının uygun olup olmadığına ilişkin karar alabilir.
Bakanlık, sinema filminin veya fragmanın değerlendirme ve sınıflandırma sonucunu başvuru sahibine iletir. Başvuru sahibi, istediği takdirde Değerlendirme ve Sınıflandırma Kuruluna gözlemci olarak katılabilir.

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulunda gerekli görülmesi halinde, mütercim tercüman bulundurulabilir. Mütercim tercümanın ücreti, başvuru sahibi tarafından karşılanır. Gerekli görülmesi hâlinde kamu kurum ve kuruluşlarından konuya ilişkin görüş istenebilir.
Alt Kurul ve Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu üyelerine yapılacak ödemeler; Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu üyelerine, yılda on iki toplantıdan fazla olmamak üzere her toplantı için (3000), alt kurulda görev yapan üyelere ise ayda yirmi toplantıdan fazla olmamak üzere her toplantı günü için (1000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutar üzerinden toplantı ücreti ödenir.

Değerlendirme ve Sınıflandırma ile İlgili İşaret ve İbareler

Değerlendirme ve Sınıflandırma Esasları: Ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmleri ve fragmanlar, ticari dolaşıma veya gösterime sunulmadan önce cinsellik, çıplaklık, şiddet, korku ile uyuşturucu madde,

kaba ve argo dil gibi olumsuz örnek oluşturabilecek davranışların ağırlığı göz önünde bulundurularak değerlendirilir ve sınıflandırılır (Görsel 3.16).

Sinema salonlarında ilk kez ticari dolaşıma girecek değerlendirme ve sınıflandırması yapılmış sinema filmleri, gösterime girdiği tarihten itibaren ücretli yayın yapılan kablo, uydu, karasal, internet ve diğer ortamlarda beş ay geçmeden, ücretsiz yayın yapılan uydu, karasal, internet ve diğer ortamlarda altı ay geçmeden ticari amaçla yayınlanamaz veya umuma iletilemez.

Görsel 3.16: Değerlendirme

BİLGİ NOTU

DEĞERLENDİRME VE SINIFLANDIRMA BAŞVURUSU YAPMA

Değerlendirme ve sınıflandırma başvurusu; sinema filminin yapımcısı, ithalatçısı ya da festival yönetimi tarafından Bakanlıkça belirlenen başvuru formu ve belgeler ile ticari dolaşıma veya gösterime sunulacak nihai kopyanın Bakanlığa iletilmesi suretiyle yapılır.

İşaret ve İbareler

Değerlendirme ve sınıflandırma sonucunda, Değerlendirme ve sınıflandırma işaretleri Görsel 3.17'de yer alan işaret ve ibarelerin film öncesinde, her türlü tanıtım ve gösterim alanında ve taşıyıcı materyal üzerinde rahatça görülebilecek ve okunabilecek şekilde kullanılması zorunludur.

Sinema filmi öncesinde veya arasında gösterilen fragmanların, gösterimi yapılan sinema filmi için belirlenmiş işaret ve ibarelere uygun olması zorunludur.

Değerlendirme ve Sınıflandırması Yapılmamış Olan Sinema Filmleri

Festival, özel gösterim ve benzeri kültürel ve sanatsal etkinliklerde 18+ yaş işareti ile gösterilir. Daha önce Bakanlıkça değerlendirme ve sınıflandırması yapılan filmler, ilgili etkinliklerde aldıkları işaret ve ibarelere uygun olarak gösterilir.

Söz konusu etkinliklerde gösterimi yapılacak olan filmlerin taşımaları gereken işaret ve ibarelerin film öncesinde ve her türlü tanıtım ve gösterim alanında kullanılması zorunludur.

3.1. ETKİNLİK: FİKİR HAKLARININ İHLALİ ARAŞTIRMASI

Yönerge: Fikir haklarının ihlali konusunda dava konusu olan olaylarla ilgili araştırma ve inceleme yapınız.

İşlem Basamakları

1. Fikir hakları ihlalleri ile ilgili araştırma yapınız.
2. Araştırma sonuçlarınızı bilgisayar ortamında kısaca yazınız.
3. Ürün dosyanıza koyup muhafaza etmek için notlarınızın çıktısını alınız.

Görsel 3.17: Değerlendirme ve sınıflandırma işaretleri

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (…) Eser fikrî bir çabanın ürünüdür.
2. (…) Yabancı eser sahipleri desteklenir.
3. (…) Mahallî mülki amir filmlerin gösterimini durduramaz.
4. (…) Animasyon film yapımı, Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenir.
5. (…) Dizi filmler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenir.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

6. Fragman …… dakikayı aşamaz.
7. Destekleme Kurullarının sekreterya hizmetlerini …… yürütür.
8. Mütercim tercüman ücretini …… öder.
9. Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu toplantısı en az …… üyeyle yapılır.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

10. Tanıtım ve gösterimlerde işaret ve ibarelerin kullanılması hakkında aşağıdakilerin hangisi doğrudur?

A) Kullanımı zorunludur. B) Kullanımı serbesttir. C) Sinema filmlerinde şarttır.
D) Çizgi filmlerde şarttır. E) Kullanımı tavsiye edilir.

11. Değerlendirme ve sınıflandırma işareti olan (6A) simgesinin anlamı nedir?

A) Altı yaş üstü izleyici B) Olumlu örnek C) Olumsuz örnek
D) Altı yaş altı izleyici E) Genel izleyici

12. Aşağıdakilerden hangisinin sahip olduğu haklar telif hakkını ifade eder?

A) Sinemaseverler
B) Eser sahipleri
C) Yayıncılar
D) Sinema salonu işletenler
E) Sinema kiralayıp işletenler

13. Aşağıdaki konulardan hangisiyle ilgili bir video, düzeltme ve cevap hakkı istenecek yayınlardandır?

A) Özel hayatın gizliliği
B) Gerçek, ölçülü bir haber
C) İtibara zarar veren içerik
D) İzin alınarak çekilmiş
E) İş yerini tanıtan program

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

14. Aşağıdakilerden hangisi eserlerin sahip olduğu genel özelliklerden biri değildir?

A) Sahibinin hususiyetini taşır.
B) Fikrî çabanın ürünüdür.
C) Şekillenmiş olmalıdır.
D) Eser türlerinden olmalıdır.
E) Başka bir dile çevrilmiş olmalıdır.

15. Aşağıdakilerden hangisi bir sinema filminde eser sahiplerinden sayılmaz?

A) Sinemada çalışan eleman
B) Senaryo yazarı
C) Yönetmen
D) Özgün müzik bestecisi
E) Animatör

16. Aşağıdakilerden hangisi Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun amaçlarından biri değildir?

A) Manevi hakları belirlemek
B) Mali hakları belirlemek
C) Sanat icra edeni korumak
D) Sanatçıların haklarını korumak
E) Eseri alıp kendi adını yazanları korumak

17. Sinema filmlerini aşağıdakilerden hangi bakanlık destekler?

A) İçişleri B) Dışişleri C) Kültür ve Turizm
D) Sağlık E) Adalet

18. I. Kısa film yapımı
II. Eseri satma
III. Ortak yapım
IV. Proje geliştirme
V. Çekim sonrası
VI. Eser kopyalama

Yukarda verilen destek türlerinden hangileri doğrudur?

A) I ve II B) I, II ve III C) III, IV, V ve VI
D) I, II, III, IV ve V E) I, II, III, IV ve V

19. Aşağıdakilerden hangisi sinema ile ilgili yasal düzenlemelerden biridir?

A) Türk Ceza Kanunu
B) Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi Hakkında Kanun
C) Devlet Memurları Kanunu
D) İl İdaresi Kanunu
E) Belediye Kanunu

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

D) Aşağıdaki sorunun cevabını ilgili alana yazınız.

20. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu yapılmamış olsa ne gibi sorunlar yaşanırdı? Düşüncelerinizi anlatan bir kompozisyon yazınız.

4.
ÖĞRENME BİRİMİ

İNTERNET İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

KONULAR

4.1. İNTERNET KULLANIMININ ORTAYA ÇIKARDIĞI HUKUKSAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI
4.2. TÜRKİYE'DE İNTERNET HİZMETİNİ YÖNLENDİREN KURULUŞLAR
4.3. İNTERNET ORTAMINDA HUKUKA AYKIRI EYLEMLERDE SORUMLULUK
4.4. İNTERNET ORTAMINDA KABAHATLER VE YAPTIRIMLAR
4.5. İNTERNET YAYINLARINA ERİŞİMİN ENGELLENMESİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER
4.6. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRIDA HUKUKSAL SORUMLULUK

TEMEL KAVRAMLAR

internet, hukuki sorun, hukuki çözüm, hukuka aykırılık, internet hizmetini yönlendirme, kabahat, erişim, düzenleme, kişilik haklarına saldırı, hukuki sorumluluk

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Sizce güvenli internet kullanımı için nelere dikkat edilmelidir? Konuyla ilgili düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

2. Ülkemizde internet suçları hakkında basında çıkan haberlere rastladınız mı? Konuyla ilgili görüşlerinizi sınıfta paylaşınız.

4.1. İNTERNET KULLANIMININ ORTAYA ÇIKARDIĞI HUKUKSAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI

Genel ağ olarak da isimlendirilen internet, günümüzde en yaygın kullanılan iletişim kanallarından biridir. Bu nedenle yasal düzenlemeler ile etik kuralların olması ve bunlara dikkat edilmesi internet kullanımında önem taşır. Tüm bunlar internet kullanımını insanlar için daha yararlı hâle getirmiştir.

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

TÜRK DÜNYASINDA İLETİŞİM VE HABERLEŞMEDE A PRİORİ FORMLAR

ALET YARDIMI İLE HABERLEŞME

XIX. yüzyıla gelindiğinde, Kırgızların konargöçer hayatları esnasında Alay kraliçesi olarak bilinen Kurmancan Datka"nın kocası Alımbek ile olan irtibatında kamçı ile başörtüsünün (coolukun) haberleşme aracı olarak birbirleri arasında gönderilmesi söz konusudur. Bir başka ifadeyle, Kurmancan Datka, kendisine ve bulunduğu Alay bölgesine bir tehlike yaklaştığında, uzakta Hokand Hanlığında komutanlık görevini üstlenmekte olan kocası Alımbek"e kamçı gönderir, kocasına bir tehlike yaklaştığı haberini alınca da dikkatli ol, tehlike yaklaşıyor anlamında da başörtü gönderirdi (Görsel 4.1). Bu durum, bir aile olan ancak devlet kademelerinde bulunan evli kadın-erkek ilişkisinin, mektup öncesindeki haberleşmesi için iyi bir örnektir. Evli veya bekâr, kadın ile erkek arası ilişkilerde haberleşme araçları o kimselerin önemli gördüğü unsurlara göre değişirdi. Örneğin, yine XIX. yüzyılda, Kırgızlar arasında yetişkin kızların köy içindeki yiğitlere bet aarçı olarak bilinen mendillerini hediye olarak birisi vasıtası ile göndermeleri, ondan hoşlandıklarının bir işareti sayılmıştır.

Alıntı: Baktıbek Isakov, Uğur Ünal, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/3 2019 s. 1437-1466, Türkiye, Derleme Makale, Türk Dünyasında İletişim ve Haberleşmede A Priori Formlar/ Ağustos, 2019.

Görsel 4.1: Kurmancan Datka

HABERLEŞME HİZMETLERİ VE OSMANLI DEVLETİ'NDE ULAK ORGANİZASYONU

Basta Selçuklular olmak üzere, birçok Türk devletlerinde kullanılan ulak deyimi Osmanlı devletinde berîd kelimesinin yerini almıstır. Bostancı ocagında yetisip askerî sınıfa dahil olan ve eyalet askerinden sayılan Ulaklar avârız-ı divâniye ve tekâlif-i örfiyeden muaf tutulmuslardır. Öte yandan Mogolların hüküm sürdüğü bölgelerde kurulan Türk devletlerinde, Celâyirlerde, Karakoyunlularda, Akkoyunlularda, Safevîlerde ve Kırım hanlıklarında resmî devlet postası, yam veya ulak, bazı devletlerde de Çapar adı altında varlıgını sürdürmüstür.

Uzun asırlar boyunca varlıgını sürdüren ve dünya siyasetine yön veren Osmanlı Devletinde haberlesme kurumunun, hizmet yönünden iki devreye ayrıldıgı görülmektedir. "Ulak-Menzilhane" adı verilen ve 1840 Eylülüne kadar devam eden ilk dönemde kurum, sadece devlete ait haberlesme islerini saglamaya yönelik faaliyetlerde bulunmustur. Bu tarihten sonra Avrupa kökenli yeni bir isimle birlikte yeniden yapılanan haberlesme kurumu Posta Nezâreti adını almıs ve dönemin Avrupa'sında oldugu gibi halkın haberlesmesini de üstlenmistir. Öte yandan XIX. yüzyıla ait bir belgede Rumeli ve Anadolu'nun sag, sol ve orta kollarında menziller kurulduguna dair kapalı ifadeler yer almaktadır.

Öyle anlasılıyor ki, Mogolların slâm ülkelerini istilâsı sırasında ulaklar aracılıgı ile kullandıkları hızlı haberlesme usulü, önce slâm ülkelerince model olarak alınmıstır. Lütfi Pasa'nın "Osmanlı ulak zulmünden Cengîzîleri taklid gibi itmislerdi" tarzındaki ifadesi, Osmanlıların Ulak sistemini benimsediklerini göstermektedir.

Kaynak: Yrd. Doç. Dr. Faris Çerçi Haberlesme Hizmetleri ve Osmanlı Devleti'nde Ulak Organizasyonu (Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Bu Konudaki Görüsleri) Sayfa 17, 18.

KIBRIS TÜRK MÜCADELE TARİHİNDE İLETİŞİM (1955-1974)

Gizli harekât tekniği çerçevesinde ada içerisinde çesitli kamplarda eğitime gelen TMT mensuplarına verilen haberleşme ve istihbarat çalışmalarıyla ilgili bazı dersler şu şekildedir; "...Haberler iki şekilde olur; a. Ağızdan – Şifahi, b. Yazılı – Raporla Ağızdan Nasıl Olur?
1. Kısa ve ezberlenmesi kolay ise. 2. Acele gitmesi lazımsa. 3. Düşmanla temas hâlinde bir durum varsa. Haberler zamanında ulaştırıldığında kıymeti artar. Zamanında ulaşmayan haberlerin kıymeti sıfırdır. Ne kadar çabuk ulaşırsa kıymeti de o nispette artar.

Bazı Haberler Niçin Ağızdan Ulaşır?
1. Çabukluk temin eder.2. Zaman kazandırır. 3. Düşmanın eline geçmez. 4. Karşılıklı olur ve cevap almayı mümkün kılar. Çok mühim haberler yazılı olarak gönderilir ve icap ederse kroki ve harita, düşmandan elde edilen izler ek olarak gönderilir. Haberler ekseriyetle merkeze haberciler (kuryeler) vasıtasıyla ulaştırılır. Bir kuryede aranacak evsaf 1. Zeki ve anlayışlı olmalı. 2. Unutkan olmamalı. 3. Çevik olmalı. 4. İçkici olmamalı. Ekseriya haberciler mühim bir evrak taşıdıklarında 2 kişiden teşkil edilir ve ayrı ayrı yollardan seyahat ederler ve evrakları sol iç cepte muhafaza ederler. Haberci dönerken aynı yolu takip etmez. Haberciyi gönderen ona takip edeceği yolu tarif eder. Çıkış saati, ulaşma saati, cevap getirip getirmeyeceği bildirilir. Haberci görülürse veya takip edilirse evrakları a. Yırtar. b. Yakar. c. Yutar. d. Gömer."

Kaynak: Keser, Ulvi. "Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde İletişim". Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Journal Of Modern Turkish History Studies XVIII/36 (2018 Bahar/Spring): s. 361-411.

Okuma Metni Soruları

1. Eski Türklerde savaş esnasında haberleşme nasıldır?
2. Kırgız Generali Kurmancan Datka eşiyle nasıl haberleşmektedir?
3. Selçuklu ve Osmanlılarda haberleşme nasıldır?
4. Kıbrıs'ta Türk mücahitler aralarında nasıl haberleşmektedir?
5. Kıbrıslı mücahitlerde aranan özellikler ile Yusuf Has Hacib'in elçi tanımlaması arasında benzerlikler var mıdır?
6. Geçmişteki haberleşme yöntemleriyle günümüzdeki iletişim araçlarını kıyaslayınız. Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.
7. Günümüzde savaş ortamlarındaki haberleşmeyle ilgili düşüncelerinizi paylaşınız.
8. İnternet kullanımı ülkemizde ve dünyada nasıldır? Konuyla ilgili sıra arkadaşınızla sohbet ediniz. Düşüncelerinizi sınıfta paylaşınız.

SIRA SİZDE

"4. Kanlı Noel ve İlk Kıbrıs Türk Posta Haberleşmesi" konulu makaleyi okuyunuz. Arkadaşlarınızla haberleşmenin önemi hakkında tartışınız.

Metinde eski Türklerin alet yardımıyla haberleşmesi anlatılmaktadır. İletişimin geçmişten günümüze gelişimi (Eski Türkler, Selçuklu ve Osamanlı'da haberleşme) verilmiştir. Yakın tarihte ise Kıbrıs Harekatı sırasında Türk Mukavemet Teşkilatının haberleşmesi örnek verilerek kısa kısa açıklanmaktadır. Savaş teknikleri ve haberleşmenin daha değişik iletişim sistemleriyle yapıldığı açıktır. Günümüzde insanlar arası iletişimde internet önemli bir yere sahiptir. Hemen her alanda insanoğlunun vazgeçilmezi olmuştur.

İnternet: "İnternational" ve "network" kelimelerinin ilk hecelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Dünya üzerine yayılmış milyonlarca bilgisayarın birbirine bağlanması ile oluşan çok geniş yapıdaki bir ağı ifade etmektedir. Bu nedenle internete "ağlar arası ağ" da denilmektedir. İnternet sanıldığının aksine veri iletim ağlarının yalnızca bir türü dolayısıyla sanal alanın bir parçasıdır. Dünya üzerinde bugün kullanılan en yaygın ve en geniş ağdır. Sanal alan ise bilişim sistemleri ile bunları birbirine bağlayan her türlü veri işletim ağından oluşur. Fiziksel yapısı sayısal verilerden oluşmaktadır.

SIRA SİZDE

"Haberlesme Hizmetleri ve Osmanlı Devleti'nde Ulak Organizasyonu" konulu makaleyi okuyunuz. Arkadaşlarınızla haberleşmenin önemi hakkında tartışınız.

Teknolojinin gelişmesi insan hayatını kolaylaştırmıştır. İşlemleri basitleştirmiş, hızlandırmıştır. Daha kısa zamanda, daha az enerji ve parayla daha çok iş hâlledilebilir duruma gelmiştir. İnsanlar pek çok iş ve işlem için akıllı telefon veya bilgisayardan genel ağa (internet) bağlanabilir. Resmî veya özel kurum sitelerine giriş yapabilir. Örneğin hastane, noter, tapu vb. işlerin randevuları; uçak ya da otobüs bileti alma gibi işlemler internet üzerinden yapabilir. Okul bilgilerine ya da e-devlet sistemi üzerinden abonelik, adres vb. bilgilere ulaşılabilir.

İnternet ortamında pek çok işlemi kolaylıkla yapma, pek çok bilgiye kolayca ulaşma durumu kötü niyetli insanları da bu ortama çeker. Bu durum bilişim suçlarını beraberinde getirmiştir. Kötü niyetli insanlardan korunmak için güvenli internet kullanımında şifreleme, kod, parola, ID yani kimlik bilgilerinin doğrulanması vb. önlemler büyük önem taşır. Bu önlemlere rağmen sistemin kırılması, bilgilerin çalınması gibi durumlarla karşılaşılmaktadır. Bu nedenle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de konuyla ilgili yasal yaptırımlar bulunmaktadır (Görsel 4.2).

Görsel 4.2: İnternet ortamı ve suç

Bilişim suçları konusunda herkesin ittifak ettiği bir tarif yoktur. En geniş kabul gören tarif Avrupa Ekonomik Topluluğu Uzmanlar Komisyonu tarafından Mayıs 1983 tarihinde Paris Toplantısı'nda "Bilgileri otomatik işleme tabi tutan veya verilerin nakline yarayan bir sistemde gayri kanuni, gayri ahlaki veya yetki dışı gerçekleştirilen her türlü davranış." olarak tanımlanandır (Görsel 4.3).

Görsel 4.3: Bilişim insan ve veriler

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun bilişim suçlarıyla ilgili maddeleri şunlardır:

Israrlı takip

MADDE 123/A- (Ek:12/5/2022-7406/8 md.)

(1) Israrlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

Nitelikli hırsızlık

Madde 142

(2) Suçun;

a) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak,

b) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle,

c) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan

yararlanarak,

d) Haksız yere elde bulundurulan veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit

açmak veya kilitlenmesini engellemek suretiyle,(53)

e) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle,

...

İşlenmesi hâlinde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun, bu fıkranın (b) bendinde belirtilen surette, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kimseye karşı işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranına kadar artırılır.

Nitelikli dolandırıcılık

Madde 158 (Anlatımda 158/1.f kullanılabilir.)

(1) Dolandırıcılık suçunun;

...

f) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,

... İşlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/19 md.; Değişik: 3/4/2013-6456/40 md.) Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.

Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama

Madde 228 (228/3)

...

(3) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/139 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/134 md.) Suçun bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi halinde üç yıldan beş yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

ONUNCU BÖLÜM

Bilişim Alanında Suçlar

Bilişim sistemine girme

Madde 243- (1) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren veya orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir.

(2) Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir.

(3) Bu fiil nedeniyle sistemin içerdiği veriler yok olur veya değişirse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) (Ek: 24/3/2016-6698/30 md.) Bir bilişim sisteminin kendi içinde veya bilişim sistemleri arasında gerçekleşen veri nakillerini, sisteme girmeksizin teknik araçlarla hukuka aykırı olarak izleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme

Madde 244- (1) Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamasının başka bir suç oluşturmaması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur.

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması

Madde 245 – (Değişik: 29/6/2005 – 5377/27 md.)

(1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırtarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(2) Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(3) Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(4) Birinci fıkrada yer alan suçun;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin, zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.

(5) (Ek: 6/12/2006 – 5560/11 md.) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerle ilgili olarak bu Kanunun malvarlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.

Yasak cihaz veya programlar

Madde 245/A- (Ek: 24/3/2016-6698/30 md.)

(1) Bir cihazın, bilgisayar programının, şifrenin veya sair güvenlik kodunun; münhasıran bu Bölümde yer alan suçlar ile bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenebilen diğer suçların işlenmesi için yapılması veya oluşturulması durumunda, bunları imal eden, ithal eden, sevk eden, nakleden, depolayan, kabul eden, satan, satışa arz eden, satın alan, başkalarına veren veya bulunduran kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

Madde 246- (1) Bu bölümde yer alan suçların işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Bilişim kavramı TDK Sözlük'te "İnsanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişiminde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesi bilimi, enformatik." şeklinde tanımlanır. Enformatik bilgiyi dağıtma ve yaymada genel ağ yani internet kullanılır (Görsel 4.4). İnternet ağlarının birbirine bağlanması bilişim ağını oluşturur. Değişik ülkelerdeki bilişim ağlarının birbirine bağlanmasıyla da uluslararası iletişim ağı oluşur. Böylece bilgi, yöneticisi ve herhangi bir sınırlaması olmayan uluslararası bir ağ olan internet ağında dolaşır.

Görsel 4.4: Siber saldırı

4.1.1. ABD ve Almanya'daki İnternet Suçlarıyla İlgili Düzenlemeler

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Düzenlemeler

Amerika'da internetle ilgili birçok yasal düzenleme bulunur. Bu konu ile ilgili "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" "Counterfeit Access Device and Computer Fraud and Abuse Act *13+ (Erişim Aygıtlarını Taklit Etme, Bilgisayar Dolandırıcılığı Bilgisayarı Kötüye Kullanma Kanunu)" ilk defa 1984 yılında yürürlüğe girmiştir. Bunun yanı sıra "Erişim Aygıtlarıyla İlgili Sahtecilik ve Bağlı Eylemler, Bilgisayarlarla İlgili Sahtecilik ve Bağlı Eylemler, Depolanmış İletişime Yetkisiz Erişim, İçeriğin Açıklanması, Yasal Erişim İçin Gerekli Şartlar ile Telli, Telsiz ve Elektronik İletişime Müdahale ve İletişimin Açıklanması" isimli kanunlar da kullanılmaktadır. Ayrıca bilişim hukuku alanında mevcut düzenlemeler arasında 1986 tarihli Elektronik Haberleşme Gizlilik

Kanunu, 1992 tarihli Bilgi ve Teknoloji Kanunu, Ulusal Bilgi Altyapısı Kanunu, 1998 tarihli Çocukların Online Yayınlardan Korunması Kanunu, 1997 tarihli İnternette Kumarın Önlenmesi Kanunu, 2001 tarihli Anti Terörizm Kanunu, 1996 tarihli İletişim Ahlâkı Kanunu vb. sayılabilir.

Bilişim suçlarına ilk olarak rastlanılan ABD doktrininde bilişim suçları (Görsel 4.5) on iki başlık hâlinde incelenmiştir. Bu suçlar şunlardır:

Görsel 4.5: Bilişim suçları

- Verilere veya hizmetlere karşı gerçekleştirilen hırsızlıklar
- Mülkiyete karşı hırsızlıklar
- Giriş ihlalleri
- Veri sahtekârlığı
- Şahıslardan kaynaklanan hatalar (insan hataları neticesi oluşan ihlaller)
- Gasp
- Sır aleyhine ihlaller
- Sabotajlar
- Maddi kısımlara yönelik hırsızlıklar
- Vakalarda gerçekleştirilen sahtekârlıklar
- Bankamatik (ATM) kartları konusundaki hırsızlıklar
- Manyetik kartların şifreleri hususunda gerçekleştirilen eylemler

KAYNAĞINA GİT

TCK Üçüncü Bölüm; Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar; Cumhurbaşkanına hakaret (299. madde), Devletin egemenlik alametlerini aşağılama (300. madde.), Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama (301. madde)" maddelerini "https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5" genel ağ adresinden okuyup inceleyiniz.

Almanya'daki Düzenlemeler

Almanya'da bilişim suçları ülkenin ceza kanunu içinde düzenlenmiştir. 13 Temmuz 1997 tarihinde kabul edilen "Teleservisler Kanunu" ile internet yayınlarından doğan ceza sorumluluğunun esasları belirlenmiştir. Buna göre internette yer alan içeriğin suç unsuru ihtiva etmesi durumunda içerik sağlayıcı, genel hükümlere göre sorumlu kabul edilmektedir (Görsel 4.6). Kanunla erişim sağlayıcılarının ceza sorumluluğunun olmadığı hüküm altına alınmış, servis sağlayıcıların ise ana bilgisayarlarında depoladıkları başkalarına ait illegal içerikli bilgilerin bu niteliğinden haberdar olmaları ve ayrıca bu bilgilerin internet üzerinden erişilebilir kılınmasını teknik olarak önleme olanağına sahip

Görsel 4.6: Veriye erişim

bulunmaları hâlinde bu bilgelere erişimi önlemezlerse belirtilen ihmali davranışlardan dolayı sorumlu tutulabileceği hüküm altına alınmıştır.

4.1.2. Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi

Avrupa Konseyi, ABD'nin de katkı ve görüşleriyle 19 Eylül 2001 tarihinde siber suçlar hakkında uluslararası bir sözleşme taslağı üzerinde anlaşmaya varmış ve taslak sözleşme 23 Kasım 2001 tarihinde Macaristan'ın Başkenti Budapeşte'de imzaya açılmıştır. En az üçü Avrupa Konseyine üye, toplam beş ülkenin onaylaması gereken sözleşme, bu şartın sağlanmasıyla 1 Temmuz 2004'te yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme 48 maddeden oluşur. Sözleşmeye uygun ulusal düzenlemelerin yapılması, uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi ve bu sözleşmeyi imzalayan tüm taraf devletlerde benzer suç tipleri tespit edilerek uluslararası yeknesaklık (tekdüzelik) sağlanması, böylece toplumun siber suçlara karşı korunması için ortak bir ceza politikasının oluşturulması amaçlanır. Siber suçlarla ilgili ilk ve tek uluslararası sözleşme olan Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi, uluslararası alanda siber suçlar konusunda devletler nezdinde en kapsamlı uzlaşmayı sağlayan antlaşmadır. Bu yönüyle siber suçlarla mücadelede büyük bir önem taşır. Bilgisayar teknolojisi ve ceza hukuku konusunda ilk uluslararası belge olma, ele alınan konular, telif hakları ihlalleri, bilgisayarlarla ilgili sahtecilik fiilleri, çocuk pornografisi, şebeke güvenliği ihlalleri, siber suçlarla mücadelede kullanılacak olan yetki ve prosedürlerden oluşur. Sözleşmeyi bugüne kadar Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden kırk ikisi imzalamış ve bu ülkelerden yirmi beşi iç hukuku hâline getirmiştir (Görsel 4.7).

Görsel 4.7: Siber suçlar hukuku

Avrupa Konseyi üyesi devletlerin haricinde Sözleşme, şu ana kadar 21'i Avrupa Konseyi üyesi olmayan toplam 68 ülke tarafından imzalamış, 62 devlet tarafından hukuki süreci başlatılmıştır. Avrupa Konseyi kurucu üyesi olan Türkiye'nin 10.11.2010 tarihinde imzaladığı sözleşme nihayet 29.09.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin resmi tercümesi "Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi" olarak belirtilmiştir.

Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi'nin temel hükümleri sözleşmede yer alan fiillerin ortak özelliği, hak sahibi olmadan ve kasıtlı olarak işlenmiş olmalarıdır. Söz konusu fiiller rıza, meşru müdafaa veya zaruret hâli gibi durumlarda suç kapsamı dışında bırakılacaktır. Örneğin sözleşmenin 8'inci maddesinde düzenlenen bilgisayarla dolandırıcılık suçunda ekonomik bir kazanç elde etmeye yönelik bir amaç aranmaktadır. Ayrıca kamu düzenini sağlamak, ulusal güvenliği korumak veya suça konu fiilleri araştırmak ve soruşturmak amacıyla gerçekleştirilen eylemler suç kapsamı dışında kalmaktadır. Sözleşme dört bölümden oluşmaktadır (Görsel 4.8). Birinci bölümde "Terimler", ikinci bölümde "Ulusal Düzeyde Alınacak Önlemler", "Uluslararası İşbirliği" ve dördüncü bölümde "Diğer Hükümler" başlıkları altında düzenlemeler yer almaktadır.

Görsel 4.8: Suçun engellenmesi

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

DİJİTAL ÇAĞDA İLETİŞİM VE SINIRLILIKLARI

… Yazılı ve görsel medyanın gücünü azaltarak bunun yerine sosyal medyanın kontrol edilemez güce eriştiği bir dönemden geçiyoruz. Sosyal medya bir özgürlük alanı gibi görülse de kötü niyetli operasyonlarda bir canavara dönüşebiliyor. Hem kişisel hayatta hem de sosyal ve devlet hayatında sosyal medyanın kontrolü şarttır. Yapanı belli olmayan odaklardan çevrim içi her türlü hukuksuzluğa, ahlaksızlığa, saldırıya şahit olabiliyoruz. Bu nedenle ülkemizde hızlıca bir sosyal medya kanunu çıkarılmalı, adalet ve ahlak hâkim olmalıdır.

Kaynak: Topçu, Yalçın (63. Hükûmet Kültür ve Turizm Bakanı, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı ve Yerli Düşünce Derneği Onursal Başkanı). "Her Türü İle Dünyada Etkin Yerli ve Millî Medya".Yerli Düşünce Dergisi Sayı 69 (Eylül 2020): s. 4-5.

Okuma Metni Soruları

1. Sosyal medyanın yazılı ve görsel medyaya etkisi nasıl olmuştur? Sosyal medyanın sınırlılıkları hakkında neler düşünüyorsunuz?
2. Medya kanunu çıkarmak neden önemlidir?

4.2. TÜRKİYE'DE İNTERNET HİZMETİNİ YÖNLENDİREN KURULUŞLAR

Ülkemizde internet ilk kez TUBİTAK tarafından desteklenen projeyle 12 Nisan 1993 tarihinde ABD ile kurulan 64 kbit/s hızındaki bağlantıyla tanışmıştır. Daha sonra ODTÜ ve TÜBİTAK'ın organizasyonuyla TR-NET adı ile internet altyapısı geliştirilmeye çalışılmıştır. 1996 yılında çalışmalar artmıştır. Türk Telekominikasyon A.Ş. tarafından yapılan TURNET'in ihalesiyle Sprint-Satko-odtü Konsorsiyumu kazanmış, Türk Telekom ile gelir paylaşım prensibine göre internet altyapısının gelişimine devam edilmiştir. Sonraki yıllarda ortaklıktan ayrılmalar olmuştur. Altyapının yeteri kadar geliştirilememiş olması dolayısıyla geliştirilmesi gerekliliği üzerine TTNET omurgasının temelleri atılmıştır. Ülkemizde 1999 yılında 1.5 milyon olan kullanıcı sayısı, 2001'de 2.7 milyona ulaşmıştır. 1999'dan 2001'e kullanıcı sayısının hızla arttığı görülmektedir.

TTNET: Ülkemizde internet hizmet sağlayıcılar 1999 yılından itibaren ulusal internet altyapısının çekirdeğini teşkil eden TTNET, hem İSS'lere (İnternet Servis Sağlayıcı) omurga sağlayıcılık hizmeti hem de kullanıcılara perakende internet erişim hizmeti vermektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu "Ceza sorumluluğunun şahsiliği" alt başlığı Madde 20- (1) Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.
(2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.

4.3. İNTERNET ORTAMINDA HUKUKA AYKIRI EYLEMLERDE SORUMLULUK

Suçun hukuki konusu, suçla ihlal edilen hukuki varlık veya menfaattir. Suçun ihlal ediciliği kaynağını hukuki konudan alır. Her suçta nasıl bir fail varsa bir de hukuki konu vardır (Görsel 4.9).

Görsel 4.9: İnternet hizmetleri ve yargı

Bilişim Suçu Türleri

2019 tarihli Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Türkiye'de İnternet Hukuku'nu açıklamıştır. Bilişim suçları amaç ve yöntemlerine göre çok çeşitli türlere ayrılır. Bu çeşitler şunlardır:

- Bilgisayar sistem ve servislerine yetkisiz erişim
- Bilgisayar sabotajı
- Bilgisayar yoluyla dolandırıcılık
- Bilgisayar yoluyla sahtecilik
- Bir bilgisayar yazılımının izinsiz kullanımı
- Kişisel verilerin kötüye kullanılması
- Sahte kişilik oluşturma ve kişilik taklidi
- Yasadışı yayınlar
- Ticari sırların çalınması
- Terörist faaliyetler
- Çocuk veya çocuk gibi görünen, davranan kişileri içeren, içeriğinde cinsel unsurlar barındıran görüntü veya figürler.
- Hacking (Bilgisayar sisteminin veya internet ağının ele geçirilmesi işlemi.)
- Diğer suçlar

SIRA SİZDE

İnternette işlenen suçlar ve ceza sorumluluğuna yönelik bir afiş hazırlayınız.

4.3.1. Erişimin Engellenmesi, İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı

Türkiye'de internet ile ilgili en kapsamlı düzenleme 2007 yılında "5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" ile yapılmıştır.

5651 sayılı Kanun ile ilk defa internet unsurlarının (içerik sağlayıcı, yer ve erişim sağlayıcı, toplu kullanım sağlayıcı) tanımı yapılmış, bu unsurların hak ve sorumlulukları belirlenmiştir. Yasada suçlar bakımından erişimin engellenmesinin usul ve esasları düzenlenmiştir.

İnternet ortamında yayınlanan içerik nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilere ilişkin içeriğin yayından çıkarılmasını sağlama ve cevap hakkı uygulamalarına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir. Konusu suç teşkil eden (ve/veya küçükler için zararlı olan) içerik kapsamında filtreleme usulü öngörülmüştür. Türkiye'de internet ortamındaki yayınlardan Kanun'da belirtilen katalog suçlara ilişkin şikâyetlerin yapılabileceği internet bilgi ihbar merkezi (ihbarweb.org.tr) kurulmuştur.

5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde erişimi engellenebilecek suçlar katalog hâlinde verilmiştir. İnternet ortamında işlenen suçlar hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bu suçlar şunlardır:

- İntihara yönlendirme (Madde 84)
- Çocukların cinsel istismarı (Madde 103, birinci fıkra)
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (Madde 190)
- Sağlık için tehlikeli madde temini (Madde 194)
- Müstehcenlik (Madde 226)
- Fuhuş (Madde 227)
- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (Madde 228)
- 25/7/1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'da yer alan suçlar

Görsel 4.10: Bilişim suçları ve ceza

Bu suçlardan bir veya birkaçına ilişkin suç tespit edilen bir internet sitesi ile ilgili "ihbarweb.org.tr" adresinden şikayet gerçekleştirebilmektedir (Görsel 4.10).

Bilgi İhbar Merkezi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 10. maddesinin 4. fıkrasının (d) bendi uyarınca kurulmuştur. (Görsel 4.11, 4.12).

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU

Görsel 4.11: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu logosu

İNTERNET BİLGİ İHBAR MERKEZİ
ihbar web

Görsel 4.12: Bilgi İhbar Merkezi logosu

"ihbarweb.org.tr"de ilgili Kanun'un 8. maddesinde yer alan suçlarla ilgili içerikler web üzerinden ihbar edilebilmesi amacıyla 23 Kasım 2007 tarihinden itibaren yayındadır.

SIRA SİZDE

"ihbarweb.org" adresinin içeriğini inceleyip bu siteyi tanıtıcı bir bilgilendirme yazısı yazınız, yazınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

SIRA SİZDE

"https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-ve-milli-egitim-bakanligi-arasinda-medya-okuryazarligi isbirligi-protokolu-imzalandi-/4324" adresine giderek basın bülteninde yer alan protokolle medya okuryazarlığı konusunda nelerin hedeflendiğini arkadaşlarınızla tartışınız (Görsel 4.13).

Görsel 4.13: Hukuki koruma, aile tarafından koruma

4.4. İNTERNET ORTAMINDA KABAHAT VE YAPTIRIMLAR

İnternet ortamında işlenen kabahatlerin kanun yolu; İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te "Bu Yönetmelikte tanımlanan kabahatler dolayısıyla Başkanlık veya Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir (20. madde)." şeklinde açıklanmıştır.

ARAŞTIRMA

Dijital bağımlılık nedir, sakıncaları nelerdir? Araştırınız, arkadaşlarınızla paylaşınız.

İnternet ortamında yapılan ve içeriği çok çeşitli suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilir. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan suçlar şunlardır:

- İntihara yönlendirme (Madde 84)
- Çocukların cinsel istismarı (Madde 103, birinci fıkra)
- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (Madde 190)
- Sağlık için tehlikeli madde temini (Madde 194)
- Müstehcenlik (Madde 226) (Görsel 4.14)

Görsel 4.14: Veri hırsızı

- Fuhuş (madde 227)
- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (Madde 228) suçları ve 25/7/1951 tarihli 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar
- 29/4/1959 tarihli ve 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da yer alan suçlar

İnternetin hemen her yerde, her zaman, herkes tarafından, her konuda başvurulabilen bir araç olması gibi olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönü bazı durumlarda kişilerin haklarına zarar gelebilmesidir.

Şikayetlerde kullanılacak matbu dilekçe aşağıdaki gibidir.

İçeriğin Yayından Çıkarılma Dilekçesi

…… NÖBETÇİ SULH CEZA HÂKİMLİĞİNE

TALEPTE BULUNAN : …
TC NO : …
ADRES : …

TALEP KONUSU : Özel hayatın gizliliğinin ihlali nedeniyle erişimin engellenmesi/ içeriğin çıkarılması taleplidir.

AÇIKLAMALAR :

…/…/… tarihinde internet ortamında …… şeklinde özel hayatımın ihlal edildiğini öğrenmiş bulunmaktayım. Aşağıda sıralanan URL'lerde de görüleceği üzere içerikler özel hayatımı ihlal etmekte, bu sebeple ağır mağduriyet yaşamaktayım.

1. https:// www.youtube.com/watch?v=ornek_video
2. https://twitter.com/ornek_hesap
3.
4.

5651 sayılı Kanun'un 9/A maddesi "Özel Hayatın Gizliliği Nedeniyle İçeriğe Erişimin Engellenmesi" başlığı altında konuyla ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

MADDE 9/A- (Ek: 6/2/2014-6518/94 md.)

(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.

(2) Yapılan bu istekte; hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgilere yer verilir. Bu bilgilerde eksiklik olması hâlinde talep işleme konulmaz.

(3) Başkan, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhâl Birliğe bildirir, erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, en geç dört saat içinde yerine getirir.

(4) Erişimin engellenmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla uygulanır.

(5) Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Kuruma gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.

İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması hâlinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Erişimin engellenmesi kararı, amacı gerçekleştirecek nitelikte görülürse belirli bir süreyle sınırlı olarak da verilebilir. Koruma tedbiri olarak verilen içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine ilişkin karara 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir.

Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının birer örneği, gereği yapılmak üzere ilgili Kuruma gönderilir.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'a göre:

25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un 32'nci maddesiyle bu bentte yer alan "(6) numaralı alt bentlerinde" ibaresi "(6) ve (7) numaralı alt bentlerinde ve (c) bendinde" şeklinde değiştirilmiştir. 24 13/10/2022 tarihli ve 7418 sayılı Kanunun 32 nci maddesiyle bu fıkrada yer alan "oluşturan yayınların içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde veya içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde bulunsa bile, içeriği birinci fıkranın (a) bendinin (2) ve (5) ve (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde ve (c) bendinde yazılı suçları" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. 25 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanunun 127 nci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "yirmi dört saat" ibaresi "dört saat" şeklinde değiştirilmiştir.

İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.

Başkan tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının konusunu oluşturan yayını yapanların kimliklerinin belirlenmesi hâlinde, Başkan tarafından, Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

Soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi hâlinde, içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, hükümsüz kalan içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu internet adresini belirtmek suretiyle, kovuşturmaya yer olmadığı kararının bir örneğini Kuruma gönderir.

Kovuşturma evresinde beraat kararı verilmesi hâlinde, içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda mahkemece hükümsüz kalan içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu internet adresini belirtmek suretiyle, beraat kararının bir örneği Kuruma gönderilir.

Konusu birinci fıkrada sayılan suçları oluşturan içeriğin yayından çıkarılması hâlinde; erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından kaldırılır.

Koruma tedbiri olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcılarının sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

İdarî tedbir olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi hâlinde, Başkan tarafından ilgili içerik, yer ve erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde erişim sağlayıcı tarafından kararın yerine getirilmemesi hâlinde Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir.

Bu Kanun'da tanımlanan kabahatler dolayısıyla ilgili Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

İşlemlerin yürütülmesi için Kuruma gönderilen hakim ve mahkeme kararlarına 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre Kurum tarafından itiraz edilebilir.

14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde tanımlanan kurum ve kuruluşlar, kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde, bu yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı alabilirler. Erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere Kuruma gönderilir.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'a göre: (15) (Ek: 26/2/2014-6527/17 md.) Bu maddeye göre soruşturma aşamasında verilen hâkim kararı ile 9 uncu ve 9/A maddesine göre verilen hâkim kararı birden fazla sulh ceza mahkemesi bulunan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen sulh ceza mahkemeleri tarafından verilir.

Bu maddenin ikinci, dördüncü ve ondördüncü fıkraları kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararları, ihlalin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verilir (Görsel 4.15). Ancak, teknik olarak ihlale ilişkin içeriğe erişimin engellenmesi yapılamadığı veya ilgili içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla ihlalin önlenemediği durumlarda, internet sitesinin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilir.

Görsel 4.15: Erişim engeli

4.4.1. Bilgilendirme Yükümlülüğüne Uymama, Erişim Sağlayıcıların Kabahatleri ve Toplu Kullanım Sağlayıcıların Kabahatleri

5651 sayılı 4/5/2007 kabul tarihli İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesinde ilgili bakanlığın "Ulaştırma

Bakanlığı" ve Başkan ifadesiyle de "Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı" olduğunu belirtmek gerekir.

5809 sayılı 05/11/2008 kabul tarihili Elektronik Haberleşme Kanunu'na göre:

MADDE 2 –
(2) Millî güvenlik ve kamu düzeni ile olağanüstü hal, (…)[1] seferberlik, savaş hallerinde ve doğal afet durumlarında elektronik haberleşme hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin özel kanunların ve 16/7/1965 tarihli ve 697 sayılı Ulaştırma ve Haberleşme Hizmetlerinin Olağanüstü Hallerde ve Savaşta Ne Suretle Yürütüleceğine Dair Kanun, 9/4/1987 tarihli ve 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 16/6/2005 tarihli ve 5369 sayılı Evrensel Hizmetin Sağlanması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 3/7/2005 tarihli ve 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

Bilgilendirme Yükümlülüğü

Bu yükümlülük, 5651 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "(1) İçerik, yer ve erişim sağlayıcıları, yönetmelikle belirlenen esas ve usûller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür.
(2) Yukarıdaki fıkrada belirtilen yükümlülüğü yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcısına Başkan tarafından iki bin Türk lirasından elli bin Türk lirasına kadar idarî para cezası verilir.
(3) (Ek: 6/2/2014-6518/86 md.) Bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri yurt içinden ya da yurt dışından yürütenlere, internet sayfalarındaki iletişim araçları, alan adı, IP adresi ve benzeri kaynaklarla elde edilen bilgiler üzerinden elektronik posta veya diğer iletişim araçları ile bildirim yapılabilir.
(5) (Ek:29/7/2020-7253/2 md.) Bu Kanun kapsamında verilen idari para cezaları, muhatabın yurt dışında bulunması hâlinde Kurum tarafından doğrudan muhataba üçüncü fıkradaki usulle de bildirilebilir. Bu bildirim 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre yapılan tebligat hükmündedir. Bu bildirimin yapıldığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebligat yapılmış sayılır." şeklinde açıklanır.

Erişim Sağlayıcının Yükümlülükleri

5651 sayılı Kanun'un "Erişim sağlayıcının yükümlülükleri" başlığındaki açıklama şöyledir:
MADDE 6- (1) Erişim sağlayıcı;

a. Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi hâlinde (…) erişimi engellemekle,
b. Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadarsaklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla,
c. Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usûllere uygun olarak Kuruma teslim etmekle,
d. (Ek: 6/2/2014-6518/89 md.) Erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla,
e. (Ek: 6/2/2014-6518/89 md.) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 8/12/2015 tarihli ve E.: 2014/87, K.: 2015/112 sayılı Kararı ile.) yükümlüdür.

(2) Erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildir.

(3) Birinci fıkranın (b), (c), (ç) (...)10 bentlerinde yer alan yükümlülüklerden birini yerine getirmeyen erişim sağlayıcısına Başkan tarafından onbin Yeni Türk Lirasından ellibinYeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Toplu Kullanım Sağlayıcıların Yükümlülükleri

Toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülükleri 5651 sayılı Kanun'un 7. maddesinde "(1) Ticarî amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, mahallî mülkî amirden izin belge-si almakla yükümlüdür. İzne ilişkin bilgiler otuz gün içinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir. Bunların denetimi mahallî mülkî amirler tarafından yapılır. İzin belgesinin verilmesine ve denetime ilişkin esas ve usûller, yönetmelikle düzenlenir." şeklindedir (Görsel 4.16).

Toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülükleri 5651 sayılı Kanun'un 7. maddesinde "(1) Ticarî amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, mahallî mülkî amirden izin belge-si almakla yükümlüdür. İzne ilişkin bilgiler otuz gün içinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir. Bunların denetimi mahallî mülkî amirler tarafından yapılır. İzin belgesinin verilmesine ve denetime ilişkin esas ve usûller, yönetmelikle düzenlenir.

Görsel 4.16: Toplu kullanım

KAYNAĞINA GİT

"https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5651.pdf/" adresinden sayfa 4'e gidiniz.

(2) (Değişik: 6/2/2014-6518/91 md.) Ticari amaçla olup olmadığına bakılmaksızın bütün internet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç oluşturan içeriklere erişimin engellenmesi ve kullanıma ilişkin erişim kayıtlarının tutulması hususlarında yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.
(3) (Değişik: 6/2/2014-6518/91 md.) Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında usul ve esasları yönetmelikte belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür.
(4) (Ek: 6/2/2014-6518/91 md.) Bu maddede belirtilen yükümlülükleri ihlal eden ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılarına, ihlalin ağırlığına göre yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde uyarma, bin Türk Lirasından on beş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verme veya üç güne kadar ticari faaliyetlerini durdurma müeyyidelerinden birine karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir." şeklindedir.

4.5. İNTERNET YAYINLARINA ERİŞİMİN ENGELLENMESİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Erişimin engellenmesi 5651 sayılı Kanun'un 2. maddesinin "o" bendinde "Alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesi" şeklinde tanımlanır.

Bazı Suçlarla İlgili Olarak Erişimin Engellenmesi

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un "İçeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi kararları ile yerine getirilmesi" başlığı altında 8. maddede internet ortamında işlenen suçlar hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verildiği açıklanır.

ARAŞTIRMA

Basında yer alan internet ortamında işlenmiş kabahatler ve bu kabahatlere hangi yaptırımların uygulandığına dair haberleri araştırınız. Edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

(5) İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhal ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir. Başkan tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının konusunu oluşturan yayını yapanların kimliklerinin belirlenmesi hâlinde, Başkan tarafından, Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur.

(7) Soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi halinde, içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda Cumhuriyet savcısı, hükümsüz kalan içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu internet adresini belirtmek suretiyle, kovuşturmaya yer olmadığı kararının bir örneğini Kuruma gönderir.

(8) Kovuşturma evresinde beraat kararı verilmesi halinde, içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Bu durumda mahkemece hükümsüz kalan içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu internet adresini belirtmek suretiyle, beraat kararının bir örneği Kuruma gönderilir.

(9) Konusu birinci fıkrada sayılan suçları oluşturan içeriğin yayından çıkarılması halinde; erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından kaldırılır.

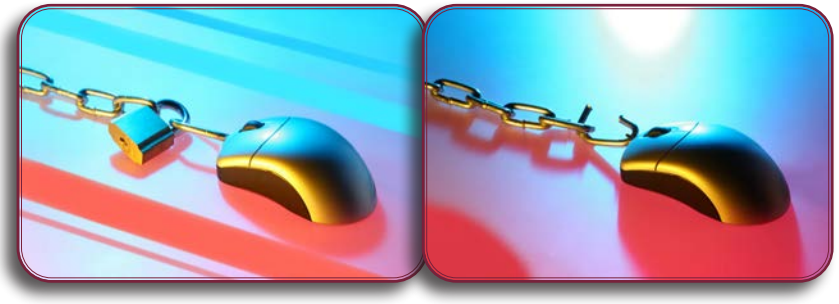
(10) Koruma tedbiri olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen içerik, yer veya erişim sağlayıcılarının sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(11) İdarî tedbir olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi halinde, Başkan tarafından ilgili içerik, yer ve erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde erişim sağlayıcı tarafından kararın yerine getirilmemesi halinde

SIRA SİZDE

İnternet ortamında kişilik haklarınıza saldırı olduğunda hukuki olarak nasıl bir yol izlemeniz gerektiği konusundaki bilgilerinizi sınıfta paylaşınız.

Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir (Görsel 4.17).

Görsel 4.17: İdari cezalar

4.5.1. İdari Tedbir Olarak Erişimin Engellenmesiyle İlgili Hükümler

5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:
(11) İdarî tedbir olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının yerine getirilmemesi halinde, Başkan tarafından ilgili içerik, yer ve erişim sağlayıcısına, onbin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. İdarî para cezasının verildiği andan itibaren yirmidört saat içinde erişim sağlayıcı tarafından kararın yerine getirilmemesi halinde (...) Kurum tarafından yetkilendirmenin iptaline karar verilebilir.

(12) Bu Kanunda tanımlanan kabahatler dolayısıyla (...) Kurum tarafından verilen idarî para cezalarına ilişkin kararlara karşı, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

(13) (Ek: 5/11/2008-5809/67 md.) İşlemlerin yürütülmesi için Kuruma gönderilen hakim ve mahkeme kararlarına 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre Kurum tarafından itiraz edilebilir. (5651 sayılı Kanun'un 8. madde)

SIRASİZDE

Sulh ceza hâkimi kırk sekiz saat içinde erişimin engellenmesi kararını açıklamazsa sonuç ne olur?

(14) (Ek: 12/7/2013-6495/47 md.) 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde tanımlanan kurum ve kuruluşlar, kendi görev alanına giren suçların internet ortamında işlendiğini tespit etmeleri hâlinde, bu yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesi kararı alabilirler. Erişimin engellenmesi kararları uygulanmak üzere Kuruma gönderilir.(5651 sayılı Kanun'un 8. madde)

(15) (Ek: 26/2/2014-6527/17 md.) Bu maddeye göre soruşturma aşamasında verilen hâkim kararı ile 9 uncu ve 9/A maddesine göre verilen hâkim kararı birden fazla sulh ceza mahkemesi bulunan yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen sulh ceza mahkemeleri tarafından verilir.
17) (Ek:17/10/2019-7188/36 md.) Bu maddenin ikinci, dördüncü ve ondördüncü fıkraları kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararları, ihlalin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verilir. Ancak, teknik olarak ihlale ilişkin içeriğe erişimin engellenmesi yapılamadığı veya ilgili içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla ihlalin önlenemediği durumlarda, internet sitesinin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilir.

Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hâllerde İçeriğin Çıkarılması ve/veya Erişimin Engellenmesi

5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ilgili fıkraları şöyledir:
MADDE 8/A- (Ek: 27/3/2015-6639/29 md.) (1) Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya bir kaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhurbaşkanlığı veya millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayınla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilir. Karar, Başkan tarafından derhâl erişim sağlayıcılara ve ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilir. İçerik çıkartılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhâl ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.

(2) Cumhurbaşkanlığı veya ilgili Bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, Başkan tarafından, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, karar kendiliğinden kalkar.

(3) Bu madde kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararları, ihlalin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verilir. Ancak, teknik olarak ihlale ilişkin içeriğe erişimin engellenmesi yapılamadığı veya ilgili içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla ihlalin önlenemediği durumlarda, internet sitesinin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilir.

(4) Bu madde kapsamındaki suça konu internet içeriklerini oluşturan ve yayanlar hakkında Başkan tarafından, Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur. Bu suçların faillerine ulaşmak için gerekli olan bilgiler içerik, yer ve erişim sağlayıcılar tarafından hâkim kararı üzerine adli mercilere verilir. Bu bilgileri vermeyen içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(5) Bu madde uyarınca verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara Başkan tarafından elli bin Türk lirasından beş yüz bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.

SIRASİZDE

Telekomünikasyon İletişim Başkanı hangi yaptırımları kullanarak erişimi engeller?

4.6. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARINA SALDIRIDA HUKUKSAL SORUMLULUK

Kişilik hakları kişiye sıkı sıkıya bağlıdır, ayrılmaz ve hukuk tarafından korunur. Bunlar; yaşam, beden bütünlüğünü, sağlık, şeref ve haysiyet, isim, resim, özel hayat, kişisel veriler, özgürlükler gibi kişisel değerler üzerindeki hakları ifade eder.
T.C. Anayasası'nda 12. maddede Temel hak ve hürriyetlerin niteliği "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." şeklinde açıklanmıştır.

Okuma Metni

***Okuma metnini okuyunuz, metinle ilgili soruları cevaplayınız.**

YENİ DÜNYA DÜZENİNDE MEDYA, KİTLE PSİKOLOJİSİ VE ALGI YÖNETİMİ
Sosyal Medya ve Etik Sorunları

Günümüz medyası genelde objektiflikten uzak, medya sahiplerinin ideolojisini pazarlayan ve menfaatlerini savunan bir yayın politikası takip etmektedir. Aynı anda birçok insana haber ve görüntü ulaştırabilen TV, Radyo, Gazete, Dergi, Sinema, Tiyatro kitle iletişim aracı olarak sayılmakta; internetle gelişen sosyal medya uygulamaları yaygın olan elektronik medya kanallarının yanında cep mesajlar da sosyal medya kapsamına girmektedir.

Kitle iletişim araçları, özellikle elektronik medyadaki gelişmeler ve internetin hızla yaygınlaşması mesajların izleyicilere daha hızlı ve sık ulaştırılmasını kolaylaştırmıştır. Medya aracılığıyla kitleler kolayca manipüle edilebilmekte; toplumsal değişiklikler, özellikle sosyal medyanın da desteğiyle kolayca gerçekleştirilebilmektedir. Kitlelerin, medyadan gelen mesajları kesin doğru kabul edip inanma eğilimi yüksektir. Ulaşılmak istenilen amaç için uygun ortam da medya yoluyla kolaylıkla oluşturulmakta ve olgunlaştırılmaktadır.

Haber ve mesaj taşıma özelliğinin yanında televizyon görüntüleri, filmler ve internet insanların ruh ve beden sağlığını da etkilemekte, insanların istem dışı tutum ve davranışlar sergilemelerine sebep olmaktadır. Keith(2005:55), 1997 yılında Japonya'da 700'den fazla çocuğun televizyondaki Pokemon çizgi filmini seyrederken hastaneye kaldırıldığını, 20 saniye boyunca yanıp sönen ışık nedeniyle çocuklarda "Işığa duyarlı epilepsinin" ortaya çıkması sonucu çocuklarda kasılma görüldüğünü, bir çok doktorun da aynı sahnenin "Hipnoz etkisi" oluşturduğunu rapor ettiklerini belirtmektedir.

Sosyal medya, hergün yeni teknik ve kolaylıklarla hızlı, ancak etik sorunları da beraberinde getiren, kontrolsüz gelişmekte olan bir alandır. Devasa kullanıcı kitlesiyle kendi ekonomisini de oluşturduğu gibi, kullanıcıları yazar, haberci, fotoğrafçı konumuna getirmiştir.

Kaynak: Dr.Bayram Yılmaz Ceyhan Kaymakamı/ Yeni Dünya Düzeninde Medya, Kitle Psikolojisi ve Algı Yönetimi /Sosyal Medya ve Etik Sorunları

Okuma Metni Soruları

1. Metne göre kitle iletişim araçları insan sağlığını nasıl etkilemiştir?
2. Okuyucu kitlesi yazar, haberci, fotoğrafçı olarak neler yapmaktadır? Örnekleyiniz.

KAYNAĞINA GİT

www.ceyhan.gov.tr adresinde makalenin devamını bularak okuyunuz.

İnternet üzerinden yapılabilen e-posta göndermek, posta listeleri oluşturmak, haber grupları oluşturmak, sohbet etmek, video veya konferanslar düzenlemek, ticari hizmetler vermek, ticaret yapmak, bilimsel ve eğitim alanında çalışmalar yapmak, askeri ve savunma alanında kullanmak gibi her gün bir yenisi eklenerek hizmetlerin sayıları artmaktadır.

İnternet, birden fazla haberleşme ağının (network) birlikte meydana getirdiği metin, resim, müzik, grafik vb. dosyalar ile bilgisayar programlarının bilgisayarlar arasında karşılıklı olarak iletildiği, bilgisayarlar arasında kurulmuş olan bir bağdır. Bu ortamda kullanıcılara çok çeşitli saldırılar olabilmektedir. Bu saldırılar şunlardır:

- Web sitelerindeki yayınlar yoluyla saldırılar
- E-posta yoluyla saldırılar
- Hack (hile) ve crak (çatırtı, çatlak, ... kırmak vb.)
- Spam (Spam ya da istenmeyen mesaj, e-posta, telefon, faks gibi elektronik ortamlarda çok sayıda alıcıya aynı anda gönderilen gereksiz veya uygunsuz iletidir. En yaygın spam türleri reklamlar ve ilanlardır.)
- Alan ismi (domain name)

ARAŞTIRMA

Kişilik haklarına saldırı konu anlatımında verilenler dışında hangi konuları kapsar? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" ile internet ortamında yapılan yayınlar nedeniyle işlenen suçlarla mücadele konusunda düzenlemeler yapılmıştır. ISS'lerin fonksiyonlarına göre ayrımlar yapılarak sorumluluk ve yükümlülükleri düzenlenmiştir.

Telekomünikasyon alanı ve hizmet sektörü teknik gelişmelere de paralel olarak her geçen gün genişlemekte ve hızla yenilenmektedir. Bu teknik gelişme beraberinde birtakım kolaylıkların yanında kişilerin kişilik haklarına saldırıları ve karmaşıklaşan teknolojiye dayalı olarak yeni koruma biçimlerini gerektirmektedir (Görsel 4.18). Telekomünikasyon sektörünün malzemesi, kişinin verileri olduğundan bunların sektör bazında korunması ayrı bir önem arz etmektedir.

Görsel 4.18: Verilerin korunması

4.6.1. Kişilik Haklarına Yapılan Saldırılarda İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi ile Özel Hayatın Gizliliği Nedeniyle İçeriğe Erişimin Engellenmesi

Kişilik Haklarına Yapılan Saldırılarda İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi

Kişilik hakkı ihlali haber, yorum, resim, video vb. içeriklerin internette paylaşılması şeklinde olabilir. Gerçek ya da tüzel kişilerin, kurum ve kuruluşların kişilik hakları ihlal edilebilir. Kişilik hakkı ihlal edilen, ihlal edildiği iddiasıyla söz konusu içeriğin kaldırılmasını ya da erişiminin engellenmesini, içerik sağlayıcısına ulaşarak içerik sağlayıcısından isteyebilir. İçerik sağlayıcısına ulaşamıyorsa yer sağlayıcısına uyarıda bulunur veya doğrudan sulh ceza hâkimine başvurabilir.

5651 sayılı Kanun'un "İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi" başlıklı 9. maddesinde internet ortamında yapılan yayındaki içerik dolayısıyla hakları ihlal edilen kişilere içeriğin yayından çıkarılmasını talep etme hakkı düzenlenmiştir.

Konuyla ilgili 9. maddenin ilgili fıkralarındaki hüküm "(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir. (2) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilerin talepleri, içerik ve/veya yer sağlayıcısı tarafından en geç yirmi dört saat içinde cevaplandırılır. (3) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenlerin talepleri doğrultusunda hâkim bu maddede belirtilen kapsamda içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verebilir. (4) Hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir. Zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkim URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, gerekçesini de belirtmek kaydıyla, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir." şeklindedir.

İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenlerin talepleri doğrultusunda hâkim bu maddede belirtilen kapsamda içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verebilir.

Hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir. Zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkim URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, gerekçesini de belirtmek kaydıyla, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir.

Özel Hayatın Gizliliği Nedeniyle İçeriğe Erişimin Engellenmesi

5651 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" dur.

"Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi" alt başlıklı 9/A maddesi şu şekildedir:
(1) İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.
(2) Yapılan bu istekte; hakkın ihlaline neden olan yayının tam adresi (URL), hangi açılardan hakkın ihlal edildiğine ilişkin açıklama ve kimlik bilgilerini ispatlayacak bilgilere yer verilir. Bu bilgilerde eksiklik olması hâlinde talep işleme konulmaz.
(3) Başkan, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhâl Birliğe bildirir, erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, en geç dört saat içinde yerine getirir.
(4) Erişimin engellenmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla uygulanır.

(5) Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Kuruma gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.

Başkan, kendisine gelen bu talebi uygulanmak üzere derhâl Birliğe bildirir, erişim sağlayıcılar bu tedbir talebini derhâl, en geç dört saat içinde yerine getirir. Erişimin engellenmesi, özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayın, kısım, bölüm, resim, video ile ilgili olarak (URL şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla uygulanır. Erişimin engellenmesini talep eden kişiler, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğinden bahisle erişimin engellenmesi talebini talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunar. Hâkim, internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirerek vereceği kararını en geç kırk sekiz saat içinde açıklar ve doğrudan Kuruma gönderir; aksi hâlde, erişimin engellenmesi tedbiri kendiliğinden kalkar.Hâkim tarafından verilen bu karara karşı Başkan tarafından 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir.

Erişimin engellenmesine konu içeriğin yayından çıkarılmış olması durumunda hâkim kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Özel hayatın gizliliğinin ihlaline bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde doğrudan Başkanın emri üzerine erişimin engellenmesi Kurum tarafından yapılır. Bu maddenin sekizinci fıkrası kapsamında Başkan tarafından verilen erişimin engellenmesi kararı, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar.

ARAŞTIRMA

Bilgisayarı hacklenen bir bireyin özel hayatına dair videoları içeren dosyası çalınmıştır. Bu kişi konuyla ilgili neler yapabilir? Hangi yolları takip etmelidir? Araştırınız, edindiğiniz bilgileri sınıfta paylaşınız.

4.1. ETKİNLİK: İNTERNET ORTAMINDAKİ İÇERİĞİN ERİŞİMİNİN ENGELLENMESİ

Yönerge: Aşağıdaki işlem basamaklarına uyarak internet ortamındaki içeriğe erişimin engellenmesine hangi durumlarda karar verildiğine dair sunum hazırlayınız.

İşlem Basamakları

1. Sunuyu farklı materyaller (yazılı, görüntülü, sesli vb.) kullanarak hazırlayınız.
2. Konu ile ilgili öğrendiğiniz bilgiler dışında farklı kaynaklardan araştırma yaparak sunumunuzu gerçekleştiriniz.
3. Türkçeyi doğru kullanınız. Konuyu aktardığınız kişilerle göz teması kurunuz.
4. Beden dilinizi ve ses tonunuzu doğru kullanınız.
5. Sunum süreniz 10 dakikayı geçmemelidir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıda verilen cümlelerin başındaki boşluğa cümlede verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (…) Herhangi bir tüzel kişinin ticari itibarı karalanabilir.
2. (…) Evlenme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlıdır.
3. (…) İnternet kafeyi dolandırmak bilişim suçudur.
4. (…) "ihbarweb.org.tr" internet ortamında işlenen suçlar için kurulmuş bir ihbar hattıdır.
5. (…) Cumhuriyet Savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verirse erişimin engellenmesi hükümsüz kalır.

B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

6. Erişimin engellenmesi …… hâkiminin kararıyla olur.
7. Cumhuriyet Savcısı …… bir örneğini kuruma gönderir.
8. İntihara yönlendirme …… yer alan suçlardandır.
9. Müstehcenlik ……yer alan suçlardandır.
10. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'u …… Bakanlığı uygular.

C) Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru cevabı işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi kişilik hakkı kapsamında değildir?

A) Ad
B) Sağlık ve vücut bütünlüğü
C) Özel ve gizli hayat aleniliği
D) Şeref ve haysiyet
E) Resim ve ses

12. Aşağıdakilerden hangisi sosyal medyada kişilik hakkı ihlali kapsamındadır?

A) Arkadaşının resmini ondan izinsiz paylaşmak
B) Arkadaşının sesini izin alarak paylaşmak
C) Arkadaşının resmini ondan izin alarak paylaşmak
D) Arkadaşının paylaştığı resmi indirip paylaşmak
E) Milli sporcuların resimlerini paylaşmak

13. Aşağıdakilerden hangisi 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da öngörülen koruma yollarından biridir?

A) Tazminat davası açılması
B) Miras davası açılması
C) Haksız rekabet davası açılması
D) Tespit davası açılması
E) İçeriğin kaldırılması veya erişimin engellenmesi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

14. İngilizce iki sözcüğün birleşiminden doğan "internet" (genel ağ) kelimesinin doğru açılımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ağlar arası ağ B) İletişim sağlayıcı C) Network
D) Çevrim içi bağlanma E) Kablolu bağlanma

15. Aşağıdakilerden hangisi bilişim suçları tanımının ögeleri arasında bulunmaz?

A) Gayrı kanunilik B) Gayrı ahlakilik C) Yetki dışılık
D) Kabul beyanı E) İzinsiz işlem yapma

16. Aşağıdakilerden hangisi ABD'deki internet kanunlarından biri değildir?

A) Erişim Aygıtlarıyla İlgili Sahtecilik ve Bağlı Eylemler
B) Depolanmış İletişime Yetkisiz Erişim
C) İçeriğin Açıklanması
D) Yasal Erişim İçin Gerekli Şartlar
E) Fikir ve Sanat Eserlerinin Korunması

17. Aşağıdakilerden hangisi ABD'deki doktrinde sayılan suçlardan biri değildir?

A) Mülkiyete karşı hırsızlıklar
B) Yankesicilik
C) Sır aleyhine ihlaller
D) Sabotajlar
E) Veri sahtekârlığı

18. Teleservisler Kanunu aşağıdaki ülkelerden hangisine aittir?

A) Almanya B) Belçika C) Çin
D) Rusya E) Türkiye

19. I. Özel hayatını ifşa etmek
II. Tiyatro salonunda izin alarak resim çekmek
III. Çektiği videoyu youtube kanallarına ve basına satmak
IV. Beden ölçüleri hakkında yorum yapmak
V. İyilik olsun diye iznini almadan videosunu youtube kanalına koymak
Yukarıda verilenlerden kaç tanesi bireyin kişilik haklarının ihlali sayılır?

A) 1 B) 2 C) 3
D) 4 E) 5

20. Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesi'nde aşağıdaki ülkelerden hangisinin imzası yoktur?

A) ABD B) Kanada C) Güney Afrika
D) Japonya E) Türkiye

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

D) Aşağıdaki sorunun cevabını ilgili alana yazınız.

21. Özel hayatınızın "youtube"da ifşa edildiğini görseniz ne gibi resmî işlemler yaparsınız?

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A

Araişlerlik: Bilgisayar program bölümlerinin fonksiyonel olarak birlikte çalışması, karşılıklı etkilenmesi ve alışverişi yapılan bilginin karşılıklı kullanım yeteneği.

Arayüz: Bilgisayarın donanım ve yazılım unsurları arasında karşılıklı etkilenme ve bağlantıyı oluşturan program bölümleri.

B

Bağlantılı haklar: Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla komşu hak sahipleri ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcılarının sahip oldukları haklar.

Basımcı: Bir eseri basım araçları ile basan veya diğer araçlarla çoğaltan gerçek veya tüzel kişidir.

Bilgi: Verilerin anlam kazanmış biçimidir.

Bilgisayar programı: Bir bilgisayar sisteminin özel bir işlem veya görev yapmasını sağlayacak bir şekilde düzene konulmuş bilgisayar emir dizgesini ve bu emir dizgesinin oluşum ve gelişimini sağlayacak hazırlık çalışmaları.

D

Değerlendirme ve sınıflandırma: Ülke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ve bu filmlerin sinema salonlarında gösterilecek fragmanlarının ticari dolaşıma veya gösterime sunulmadan önce, gösterim ve iletim biçimleri dikkate alınarak kamu düzeni, genel ahlâk ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması, insan onuruna uygunluk ve Anayasada öngörülen diğer ilkeler doğrultusunda denetlenmesi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasıdır.

Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu: Sinema filmlerinin ve fragmanların değerlendirilmesi ve sınıflandırılması amacıyla oluşturulan kurul.

Denetim Komisyonu: Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 13. maddesi ile bu Yönetmeliğin ilgili hükümlerinde belirtilen hususlara ilişkin denetimleri gerçekleştirmek üzere kurulan komisyonlar.

Derleme eser: Özgün eser üzerindeki haklar saklı kalmak kaydıyla, ansiklopediler ve antolojiler gibi muhtevası seçme ve düzenlemelerden oluşan ve bir düşünce yaratıcılığı sonucu olan eser.

Dizi film: Düzenli veya belirli aralıklarla birbirinin devamı olacak şekilde karasal, uydu, kablo, sayısal ve diğer ortamlarda yayınlanan ve çoğunlukla aralarında konu bütünlüğü olan bölümlerden oluşan filmler.

E

Erişim: Bir internet ortamına bağlanarak kullanım olanağı kazanılmasıdır.

Erişim sağlayıcı: Kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişilerdir.

Erişimin engellenmesi: Alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesidir.

Eser: Sahibinin hususiyetini taşıyan ilim, edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri.

Eser sahibi: Süreli veya süresiz yayının içeriğini oluşturan yazıyı veya haberi yazan, çeviren veya resmi, karikatürü yapan kişidir.

F

Fragman: Sinema filminin reklam ve tanıtımını yapmak amacıyla oluşturulmuş her türlü tanıtım filmi.

Fonogram: Sinema eseri gibi görsel işitsel eserler içindeki ses tespitleri hariç olmak üzere bir icrada yer alan seslerin, diğer seslerin veya ses temsillerinin tespit edildiği ses taşıyıcı fiziki ortam.

H

Harcama belgesi: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 33'üncü maddesine dayanılarak hazırlanan ve 31/12/2005 tarihli ve 26040 üçüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Merkezî Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde yer alan ve iş, mal veya hizmet alımlarında işin, malın veya hizmetin özelliğine veya alımın yapıldığı yere göre düzenlenmesi gereken belge.

İ

İçerik sağlayıcı: İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişilerdir.

İnceleme ve Kabul Komisyonu: Desteklenen projelerin başvuru dosyasında taahhüt edilen içeriğe ve sözleşmede belirtilen teknik şartlara uygunluğunun tespiti için Genel Müdürlükçe üç personelden oluşturulan komisyon.

İnternet ortamı: Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamdır.

İnternet ortamında yapılan yayın: İnternet ortamında yer alan ve içeriğine belirsiz sayıda kişilerin ulaşabileceği verilerdir.

İthalatçı: 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 23'üncü maddesi hükümlerine uygun şekilde sinema filmlerinin ithalatını yapan gerçek veya tüzel kişi.

İşlenme eser: Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsulleri.

İzleme: İnternet ortamındaki verilere etki etmeksizin bilgi ve verilerin takip edilmesidir.

K

Komşu haklar: Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcıları ile radyo-televizyon kuruluşlarının sahip oldukları haklar.

Kurgu film: Yaratıcı bir fikre dayalı olarak sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile meydana getirilen filmler.

M

Meslek birlikleri: 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında kurulan tüzel kişiliği haiz kuruluşlar.

S

Sektörel sivil toplum kuruluşları: Sinema sektöründe faaliyet gösteren dernek, vakıf, birlik ve sendikalardır.

Sinema filmi: Sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile meydana getirilen belgesel, kurgu, animasyon ve benzeri türlerde konulu veya konusuz, uzun veya kısa metrajlı, tespit edildiği materyale bakılmaksızın elektronik, mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisinden ibaret filmler.

Sinema salonu gösterimi: Sinema filminin sinema salonlarında herhangi bir etkinliğe bağlı olmaksızın en az yedi gün olmak üzere ticari amaçla temsili ve umuma arzı.

Sinema salonu işletmecisi: Ticari bir faaliyetin parçası olarak sinema filmlerinin toplu gösterim yoluyla halka sunulduğu yerleri işleten gerçek veya tüzel kişiler.

Sosyal ağ sağlayıcı: Sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşmalarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişilerdir.

T

Trafik bilgisi: Taraflara ilişkin IP adresi, port bilgisi, verilen hizmetin başlama ve bitiş zamanı, yararlanılan hizmetin türü, aktarılan veri miktarı ve varsa abone kimlik bilgilerdir.

Tespit: Seslerin, ses temsillerinin veya ses ve görüntülerin anlaşılabilecek, çoğaltılabilecek veya iletilebilecek şekilde bir araca kaydedilmesi.

Toplu kullanım sağlayıcı: Kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayandır.

Tüzel kişi temsilcisi: Yayın sahibi veya yayımcının tüzel kişi olması hâlinde bu tüzel kişiliğin yetkili organı tarafından, yöneticiler arasından belirlenen gerçek kişi veya kamu kurum ve kuruluşlarınca belirlenen gerçek kişidir.

U

URL adresi: İlgili içeriğin internette bulunduğu tam internet adresidir.

Uyarı yöntemi: İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler tarafından içeriğin yayından çıkarılması amacıyla öncelikle içerik sağlayıcısına, makul sürede sonuç alınamaması hâlinde yer sağlayıcısına iletişim adresleri üzerinden gerçekleştirilecek bildirim yöntemidir.

Y

Yerli film: Yerli yapımcı tarafından gerçekleştirilen ya da ortak yapım olması durumunda yerli yapımcının büyük ortak olduğu filmler.

Yayım: Basılmış eserin herhangi bir şekilde kamuya sunulmasıdır.

Yayımcı: Bir eseri basılmış eser durumuna getirip yayımlayan gerçek veya tüzel kişidir.

CEVAP ANAHTARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ

A BÖLÜMÜ

1. Y
2. D
3. D
4. Y
5. Y

B BÖLÜMÜ

6. ifade
7. sınırlandırılmasına
8. hürriyetine
9. sansür

C BÖLÜMÜ

10. E
11. C
12. D
13. C
14. E
15. A
16. E
17. C
18. B
19. D
20. C

2. ÖĞRENME BİRİMİ

A BÖLÜMÜ

1. D
2. Y
3. Y
4. D
5. Y

B BÖLÜMÜ

6. kumara
7. gizli
8. radyo
9. yayınların yapılması
10. yayın ilkeleri

C BÖLÜMÜ

11. E
12. D
13. B
14. C
15. A
16. A
17. B
18. D
19. C
20. A

3. ÖĞRENME BİRİMİ

A BÖLÜMÜ

1. D
2. Y
3. Y
4. D
5. D

B BÖLÜMÜ

6. beş
7. Genel Müdürlük
8. başvuru sahibi
9. altı

C BÖLÜMÜ

10. A
11. D
12. B
13. C
14. E
15. A
16. E
17. C
18. E
19. B

4. ÖĞRENME BİRİMİ

A BÖLÜMÜ

1. Y
2. D
3. D
4. Y
5. Y

B BÖLÜMÜ

6. ifade
7. sınırlandırılmasına
8. hürriyetine
9. sansür

C BÖLÜMÜ

10. E
11. C
12. D
13. C
14. E
15. A
16. E
17. C
18. E
19. D
20. C

KAYNAKÇA

1. Gazetecilik Alanı Çerçeve Öğretim Programı (2020).

2. Kaynak 63. Hükûmet Kültür ve Turizm Bakanı, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı ve Yerli Düşünce Derneği Onursal Başkanı Yalçın Topçu. Okuma Metni, Yerli Düşünce – Türk Filmleri Haftası (Telif mevcuttur).

3. Özbey, Özcan, ‘‘Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Yöntemleri.’’ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Yöntemleri. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008. 2. Bası s. 346 vd.

4. Gözübüyük, Şeref - Gölcüklü, Feyyaz, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması.” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması. Ankara: Turhan Kitabevi, 2003. 4. Bası s. 373.

5. Dr. Barış Günaydın/Medya Hukuku/2020/s. 1982 Anayasası’ndaki Medya Hukuku İle İlgili Düzenlemeler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2020. ISBN978-975-06-1212-1

6. Prof. Dr. H. İ. Gürcan, Doç Dr. F. Bayram, Prof.Dr, S.Yıldız, Dr.B. Günaydın, F. İlkiz/. Medya Hukuku/Basın Kanunu/. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 2022. 2545/s.11

7. Bölüm/s.110, A. Dilaçar. Kutadgu Bilig İncelemesi/2. Kutadgu Bilig İncelemesi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1988. 2. basım-88-06 Y 151-340.

8. Prof. Dr. H. İ. Gürcan, Doç. Dr. F. Bayram, Prof. Dr. S. Yıldız, Dr. B. Günaydın, F. İlkiz. Medya Hukuku. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eylül-2020. 978-975-06-1212-1

9. Topçu, Yalçın (63. Hükûmet Kültür ve Turizm Bakanı, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı ve Yerli Düşünce Derneği Onursal Başkanı) (2020, Eylül). Dijital Çağda İletişim ve Sınırlılıkları, Yerli Düşünce Dergisi, Sayı: 69, Sayfa: 4-5 (Telif mevcuttur).

10. Hukuk/11.Ünite, Prof. Dr. Ali Pajaziti/İliria Hukuk Fakültesi/Hukuk Sosyolojisi/İletişim ve. İliria Hukuk Fakültesi/ Prof. Dr. Ali Pajaziti/Drive Öğrenci Sayfası Ders Notları 01.03.2019/2020 Alıntı Tarihi: 17.01.2022

11. Dr. Kemal Cem BAYKAL / 5224 Sayılı Sinema Kanunu’nda Yapılan Son Değişiklikler ve Yeni Denetim Sistemi / İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 51 / Güz 2020 / Süreli Elektronik Dergi.

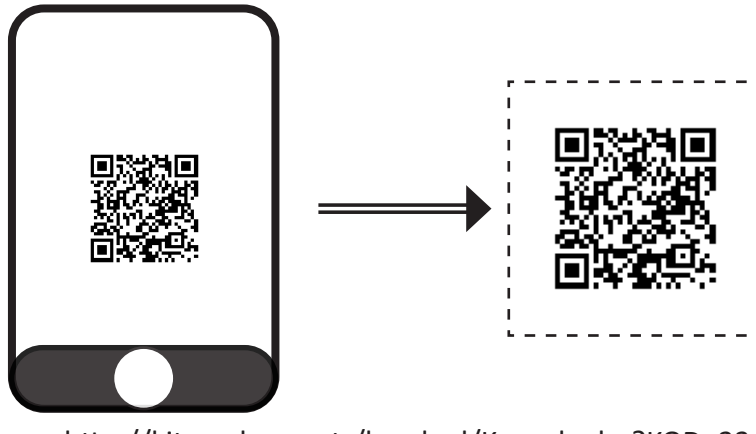
12. TDK Güncel Türkçe Sözlük

13. TDK Yazım Klavuzu

Kaynakça APA “ISA 690 - Numara Başvurusu” stili kullanılarak oluşturulmuştur.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Materyalin genel ağ kaynakçası ve görsel kaynakçasına buradan ulaşılır.
Karekoda ulaşılmaması durumunda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2346